

Directa

Octubre 2024
#582
5 €

Migrants abans que menors

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
Dipòsit legal: B 16982-2016

La *Directa* s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.

Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.

La *Directa* no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió.

La *Directa* ha rebut enguany una subvenció
de la Generalitat de Catalunya, que
representa menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

General:

directa@directa.cat
Redacció Catalunya
redaccio@directa.cat
Redacció País Valencià
paisvalencia@directa.cat

Edició

Eloi Latorre

Correcció

Miriam Tijani

Coordinació web

Gemma Garcia, Jesús Rodríguez,
Ester Fayos, Txell Rigol,
Albert Alexandre i Júlia Mas

Coordinació País Valencià

Ester Fayos

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró Donat

Coordinació de fotografia

Victor Serri

Coordinació d'art

Pau Fabregat

Comunicació

Carla Benito

Xarxes socials

Anaïs Borràs

Publicitat i distribució

Míriam Blázquez

Coordinació d'audiovisuals

Marta Pérez

Coordinacions de la revista:

Sota focus

Jesús Rodríguez

Sobiranes

Guillem Martí i Tere Alberó

Fórmules

Gerard Casadevall, Maria Marín
i Vilar i Lluís Pascual

Decreixement

Jesús Rodríguez

Indirecta

Mariana Cantero

Vincles

Ester Fayos

Rebot

Giuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia

La central

Victor Serri

Internacional

Oriol Andrés, Berta Camprubí
i Joan Mas

L'entrevista

Gemma Garcia i Giuseppe Savino

Ideari

Adrián Crespo i Eloi Latorre

Imperdibles

Eloi Latorre

De memòria

Clara Asín, Gemma Martínez
i Eloi Latorre

Pensament

Adrián Crespo

Accents

Gemma Garcia i Jesús Rodríguez

Caplletra

Daniel Peralba i Miriam Tijani

Som cooperativa

Carla Benito

L'espina

Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:

Portada:

Victor Serri i Pau Fabregat

Textos:

Berta Camprubí
Mar Vallecillos
Carles Ros
Iñaki Álvarez
Miquel Caballé
Blanca Callén
Adriana Royo
Mariana Cantero
Giuseppe Savino
Alessandro Stoppoloni
Uma Arruga i López
Vicent Almela
Jordi Beltran Gimeno
Magda Gual Gomila
Enrique Tudela Vázquez
Alfons C. Salellas Bosch
Clara Camps Calvet
Paula Veciana Botet
Jordi Mir Garcia
Juan Miguel Palomar Martínez
Glòria Rubio Casas
Lali Daví Borrell

Fotografies:

Helena Navalpotro
Victor Serri
Berta Camprubí
Ben Guez
Carles Palacio
Alessandro Stoppoloni
Roser Gamonal

Il·lustracions:

Ione Larrañaga
Núria Garcia Traveria
Pau Fabregat
Maria Conill
Balansi
Irene Pérez
Helena Anillo
Daniel Patiño

Projecte gràfic:

Amaia Moran
Andrea Maresch
Gaizka Pagonabarraga
Gerard Casadevall
Pau Fabregat

Portades fetes a mà

L'elaboració de les portades de la *Directa* donaria ella sola per un article. És una llarga –i de vegades tortuosa– aventura que comença mesos abans, quan les redactores que preparen els reportatges d'obertura es posen a treballar. Aleshores, l'equip d'art ja comencem a parar l'orella i prendre nota del que s'està gestant.

S'inicia l'àrdua tasca de reduir el garbuix difuminat de línies de treball i idees a una idea i, encara més difícil, com plasmar aquesta idea amb una imatge: clara, potent, comprensible, que sintetitzi l'essència del tema, que es complementi bé amb el titular i que cridi l'atenció, però sense donar gat per llebre ni caure en el groguisme.

I un cop ja sabem què farem, hem de decidir com ho farem. Podem optar per una il·lustració o collage o apostar per una solució fotogràfica. El to del reportatge, qui són els protagonistes i com els presentem farà que tirem cap a una banda o l'altra.

Una de les formes que fem habitualment és el que anomenem imatge de bodegó. Es tracta d'una fotografia preparada a partir d'una idea preconcebuda. En els dies previs al tancament no és estrany veure a la redacció papers de colors, estisores, figuretes de modelisme i un particular attrezzo d'objectes ben diversos. Tenim gairebé un petit museu informal a la redacció d'andròmines que algun dia han servit per resoldre una portada. En temps en què s'estén com una taca d'oli l'ús d'IA generativa, aquí apostem pel *do it yourself*, però vigilant alhora que l'estètica i el format artesanal no acabi donant una patina amabilitzadora a aquelles realitats que volem denunciar.

Pau Fabregat i Victor Serri
Coordinadors d'art i de fotografia

L'emanipació forçada

TEXT: **BERTA CAMPRUBÍ**

Mentre que l'edat mitjana d'independitzar-se a l'Estat espanyol és de 30 anys, a Àfrica milers d'adolescents d'entre 14 i 18 anys han de deixar la tutela familiar i emprendre rutes migratòries plenes de violències. Les que arriben a la Península han de lluitar per l'autonomia enmig d'un sistema d'acollida que les tracta com a migrants a controlar abans que com a menors a protegir

Kandjoura Traoré, que va marxar de Mali amb 19 anys, al taller de mecànica agrícola on treballa, a Solsona (el Solsonès)
| HELENA NAVALPOTRO

de menors que migren a soles

La possibilitat de marxar a Barcelona o a algun altre lloc d'Europa és un tema habitual de conversa entre joves de 15 anys a Mali", assegura Kandjoura Traoré, mecànic i entrenador de futbol, veí de Solsona (el Solsonès). "Molts nens se'n van de casa sense comunicar-ho als pares, en fugen. I els pares i mares no saben si tornaran a veure els seus fills mai més. Jo sí que em vaig acomiadar de la meua mare, que no parava de plorar", explica Traoré, qui va deixar enrere la seva família a Mali amb 19 anys.

Les primeres notícies de persones procedents d'Àfrica, principalment del Marroc, van començar a arribar als Països Catalans als anys vuitanta. "Si t'hi fixes, és un procés posterior a les descolonitzacions de molts països d'Àfrica, moment en què les antigues metròpolis inicien processos de neocolonització", explica Nadia Ainhoa Douhaibi, educadora social i investigadora de dispositius de racisme d'estat. "La població comença a veure que les condicions de vida estan fotudes, a causa d'un desenvolupament del neoliberalisme molt bèstia, i és quan comencen a migrar, i molts van cap a les antigues metròpolis", continua. "Amb els menors d'edat, el problema ha estat que l'estat espanyol mai els ha vist com a subjectes de protecció, com a persones en situació d'extrema vulnerabilitat perquè viatgen a soles, sinó que se'ls ha tractat des del paternalisme europeu i s'ha caigut en un abandonament flagrant, quan no directament en la criminalització", analitza la investigadora, que també és professora de la Universitat Oberta de Catalunya.

DEL PAKISTAN A BARCELONA AMB 8.000 EUROS

Avui, per a algú amb passaport de la Unió Europea, volar de Màlaga a Bamako, amb escala a Casablanca, és un trajecte que es pot fer en set hores i mitja i costa uns 400 euros. Per recórrer aquest mateix itinerari a la inversa, Traoré va trigar tres anys i mig i va gastar-se més de 3.700 euros "bàsicament, en màfies i en pasteres", explica el jove. El camí es va convertir en un capítol traumàtic de la seva vida: cossos sobre el desert, travessant Algèria; desenes de persones ofegades davant seu durant els tres intents d'arribar en pastera des d'Europa, un des de Líbia, els altres des del Marroc; cinc mesos treballant per aconseguir el preu que havien fixat per la seva llibertat de moviments les màfies de tràfic de persones; tres mesos a la presó per intentar migrar; dues nits a la deriva enmig del mar.

"A la costa de Líbia el que fan és que ens deixen esperant, acampats als boscos en molt males condicions, perquè ens apri-

mem i així capiguem més persones a les pasteres", recorda amb tristor el jove de Mali. Per més que avui Traoré tingui una vida estable, amistats, feina, un pis, una situació administrativa regularitzada i li agradi viure a Solsona, assegura que si tornés enrere, no ho repetiria, es quedaria a Mali. "Espanya, Itàlia i Europa, en general, han de fer que hi hagi camins segurs per arribar-hi, però protegeixen els seus interessos i no volen deixar la porta oberta a Àfrica", critica.

Umair Imtiaz va marxar del Pakistan amb 15 anys, sense avisar els seus pares. Després de passar per l'Iran i Turquia -uns 4.500 quilòmetres-, la primera vegada que va intentar travessar el Mediterrani va ser interceptat per la policia turca i retornat a terra. "Passat un temps d'haver marxat de casa vaig trucar a la meua família i van aconseguir enviar-me diners. Si no, no hagués pogut arribar. Vam navegar de Turquia fins a Itàlia 55 persones durant set dies. En tot el trajecte calculo que vaig gastar 8.000 euros i vaig aconseguir arribar a Barcelona quan ja tenia 16 anys", explica el jove. Avui en té 21 i és treballador d'una empresa d'informàtica.

Les rutes migratòries han existit històricament, en un sentit o un altre: "Els menors que avui arriben via pastera a les Illes venen majoritàriament d'Algèria. Les rutes actuals són ses mateixes que utilitzaren els mallorquins i menorquins en sentit contrari durant els anys cinquanta, quan aquí escassejaven els recursos i emigraven a Alger en cerca de millors condicions", explica David Abril, professor de Sociologia de la Universitat de les Illes Balears. "S'ha d'arreglar la situació dels nostres països. Tothom voldria tenir una feina i un bon sou a casa i no haver de migrar, tothom voldria només sortir del seu país per anar a conèixer món", reclama Kandjoura Traoré.

Issiaga Sylla, nascut a Guinea Conakry, no tenia a qui trucar quan es va quedar sense res en el seu camí migratori cap a les illes Canàries. La seva mare havia mort i la família del seu pare, musulmana, no volia saber res d'ell pel fet de ser cristià. "Vaig arribar a Canàries a còpia de treballar pel camí, i també gràcies a persones bones que vaig trobar a Mauritània i al Marroc. Quan vaig aconseguir arribar-hi, em van internar en un centre de migrants molt ple de gent, durant un mes, tot i que jo tenia 16 anys", recorda Sylla. Això passava l'any 2021. "Després em van fer proves per confirmar l'edat i ja em van portar al Canarias 50", una antiga base militar utilitzada com a centre de primeres arribades de persones migrants, adultes i menors, gestionat per la Creu Roja a Las Palmas. Avui Sylla, amb 21 anys, viu en un pis per a joves extutelades de la Fundació Camins Solidaris perquè encara no ha aconseguit regularitzar la seva situació, un fet que obstaculitza del tot la seva emancipació.

Segons l'organització Caminando Fronteras, de les 6.618 persones que han mort en el camí cap a les costes de l'Estat espanyol, 384 eren infants o adolescents

Umair Imtiaz, treballador d'una empresa informàtica a Barcelona, va sortir del Pakistan als 15 anys
| **VICTOR SERRI**

“És dur, però aquí només veiem els que han arribat, no veiem tots els que han quedat pel camí”, denuncia David Vázquez, educador social i autor de *La mirada horitzontal* (Triangular Edicions, 2021), un llibre que recull relats i històries de l'àmbit de l'educació social. Segons l'organització Caminando Fronteras, de les 6.618 persones que han mort en el seu camí cap a les costes de l'Estat espanyol, 384 eren infants o adolescents.

UNA ESCALA DE FERRO ROENT

Kandjoura Traoré va passar dos anys pel sistema de protecció de menors: nou mesos en un centre d'emergència de Vilafranca del Penedès, “abarrotat de joves, només migrats” –segons explica– i un any i tres mesos a un centre de menors a Solsona. “Sento que d'allà vaig sortir ben encarrilat perquè era un centre petit, familiar, érem només vuit joves”, recorda el noi d'origen malià. Detalla que, gràcies a una actitud proactiva d'una tècnica en migracions de Solsona, Traoré va poder viure un any en un pis per a joves extutelats per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAI) i així, a poc a poc, gràcies a altres vincles per-

sonals, va aconseguir una feina per poder després llogar un pis. Avui treballa com a cambrer, mecànic i entrenador d'un equip de futbol infantil. “Quan vaig arribar aquí no imaginava que tindria la meua pròpia casa on dormir, que aprendria a arreglar maquinària agrícola, que cotitzaria a la Seguretat Social i que me n'aniria uns dies de vacances a Mallorca. Ha sigut una escala molt difícil de pujar, però em sento orgullós de mi mateix”, expressa emocionat.

A l'Estat espanyol, hi havia, a finals de 2023, 15.045 menors no acompanyats i joves extutelats amb permís de residència com Traoré, segons el Ministeri d'Inclusió Social. Aquesta xifra no inclou joves com l'Issiaga Sylla, que no han aconseguit regularitzar la seua situació administrativa tot i ser una obligació de l'Estat amb tots els menors migrats, segons l'article 35 de la llei d'estrangeria. El cas de Sylla és prou freqüent: un cop instal·lat a Catalunya i acompanyat per entitats com Punt de Referència, va sol·licitar asil, perquè el govern del seu país l'havia perseguit per participar en mobilitzacions polítiques. Sis mesos després de la petició va poder començar a treballar de manera regular. “Vaig estar a un Carrefour, a Secur i en la construcció, però tot ►

Maria Creixell, de la la Coordinadora Obriem Fronteres, amb dos nois migrants davant del servei d'assessorament que se'ls presta davant del Casal de Joves del Raval de Barcelona
| BERTA CAMPRUBÍ

► es va acabar quan em van denegar la sol·licitud d'asil", explica el jove guineà. Ara està pendent d'aconseguir regularitzar la residència per la via de l'arrelament social, però l'obstacle és un altre: "el 2022 vaig sol·licitar el passaport al consolat del meu país, però encara no me l'han donat. Allà, el govern és militar i no els interessen les persones", es lamenta Sylla.

L'arribada de menors augmenta des de fa anys i, tot i que no és possible conèixer-ne la dada exacta, entitats i col·lectius del sector de l'acollida estimen que també augmenta el nombre de joves que, tot i passar pel sistema de protecció de menors i per centres i serveis d'acollida, en surten sense haver aconseguit la documentació, fet que demostra que no s'està complint amb la llei i que dificulta totalment l'emancipació d'aquestes persones. "El consolat del Pakistan em va aconseguir el passaport força ràpid i al cap de cinc mesos ja tenia la residència", explica Umair Imtiaz. "Quan vaig fer els 18 no em van fer fora del centre com a altres, vaig estar-hi un temps més perquè volia continuar estudiant", continua l'informàtic.

Segons l'organització Save The Children, a l'Estat espanyol, l'any 2022, hi van arribar 2.375 menors d'edat vingudes de fora de la UE, i 5.151 el 2023 -més del doble-. I la xifra continua creixent aquest 2024. Als Països Catalans, d'acord amb la informació sol·licitada per la *Directa* a les diverses administracions autonòmiques, actualment hi ha 3.153 infants menors de 18 anys que han migrat a soles acollides pels sistemes de protecció respectius: 2.369 a Catalunya, 303 a les Illes i 481 al País Valencià. La majoria són originàries del Marroc i de països de l'Àfrica subsahariana i al voltant d'un 95% són homes.

Es tracta de xifres canviants, perquè són les administracions autonòmiques les que poden facilitar-les i no el govern de l'Estat, i per les constants entrades i sortides del sistema. Però també per la poca voluntat institucional de fer pública una realitat polèmica que l'extrema dreta instrumentalitza amb discursos racistes, xenòfobs i aporofòbics. Si ens cenyim a les dades posades en context, resulta que, de 2 milions i mig de menors d'edat que hi ha als Països Catalans, només 3.153 són infants

i adolescents que han migrat a soles i que requereixen la tutela pública: és a dir, un 0,12%.

“NEGUEM QUE SÓN ELS NOSTRES JOVES”

Per la poca representació que té, el de joves que migren a soles és un col·lectiu hipermediatitzat amb un tractament informatiu que ha tendit a estigmatitzar-lo. I, també per això, socialment s’ha estigmatitzat. “Des del 2019, quan van adquirir una visibilitat excepcional als mitjans, s’han convertit en tema d’agenda electoral, fins ara, i hi ha hagut més atacs a centres de menors” denuncia Nadia Ainhoa Douhaibi. “Per tant, la hipervisibilització d’aquests joves el que fa és exposar-los més, no protegir-los”, continua. “Les fake news de l’extrema dreta es difonen i corren com la pólvora perquè toquen molts dels prejudicis presents a la majoria de la societat, confirmen creences que ja han sigut prèviament plantejades, separen ‘ells’ de ‘nosaltres’”.

Que el jovent que migra a soles “roba, agredeix i viola”, “recorre lliurement el territori en avions del govern anant on els dona la gana” i “s’allotja a hotels de luxe” -com afirmava fa uns mesos el diputat de Vox Santiago Abascal al Congrés dels Diputats- a banda de ser fals, busca relacionar migració amb delinqüència i instal·lar la idea que el govern espanyol gasta molts recursos públics en aquest col·lectiu. Però, com han recollit molts titulars de premsa a partir de dades del Ministeri de l’Interior espanyol, durant els últims deu anys, mentre el flux migratori creixia a l’Estat, la delinqüència ha disminuït.

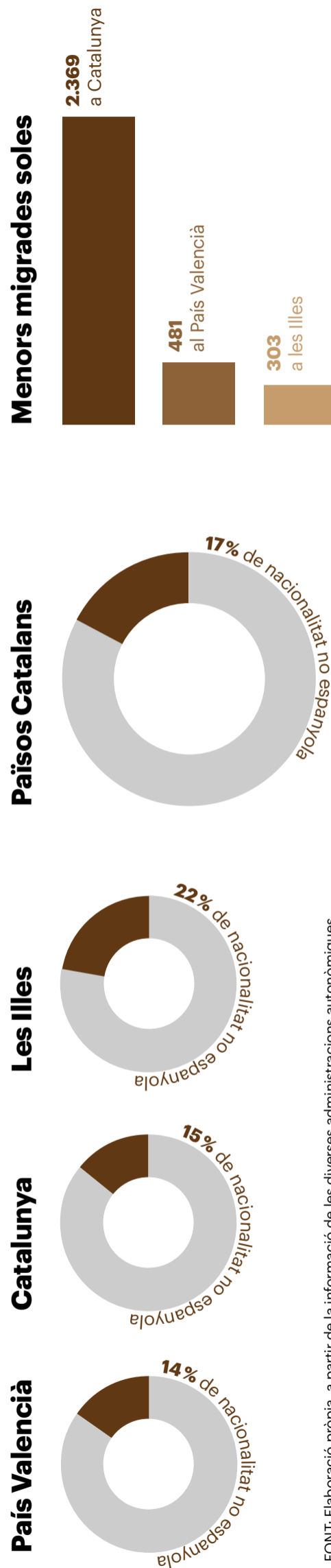
Per altra banda, la idea que algú menor estranger no acompanyat és receptor de més diners públics que -com detallava el mateix Abascal- “una àvia jubilada”, més enllà de comparar valors no comparables, no té en compte la imatge sencera, a escala socioeconòmica, dels recursos públics dedicats a la joventut resident a l’Estat. Perquè “són també els nostres joves, però això a la societat catalana li costa molt d’entendre. Encara ens imaginem com una societat blanca, tenim una mirada de negació de qui som, de com ens entenem i de qui són els nostres menors”, afirma Eunice Romero, exdirectora general de Migracions, Refugi i Antiracisme de la Generalitat de Catalunya. Cal tenir en compte que, actualment, segons l’Institut d’Estadística de Catalunya (Idescat), el 21% de la població catalana ha nascut a l’estranger.

Com Umair Imtiaz, les persones joves que migren sense referents familiars surten de casa a soles, ben sovint al voltant dels 15 anys, amb un recorregut plagat d’amenaçes i perills al davant i, després d’un procés de migració i emancipació forçades, la gran majoria acaben sent autònomes i autosuficients entre els 18 i els 23 anys. Algunes no ho aconsegueixen a causa dels múltiples obstacles que han de superar, però no apareixen a les estadístiques públiques perquè en la majoria dels casos es troben en situació irregular i algunes vegades vivint al carrer. “Hem de ser conscients que hi ha grups importants de menors migrants que passen desapercebuts. Nosaltres veiem només les que són comptabilitzades al sistema de protecció de menors, però n’hi ha que arriben per altres circuits i altres xarxes”, assegura Bàrbara Bort, treballadora social de l’entitat Punt de Referència.

Marzoukou -hem acordat protegir la seva identitat completa- té 17 anys i va néixer a Benín. Va arribar a Eivissa el 27 de desembre de 2022. Recordava molt bé aquesta data. “Vam passar molt fred al mar”, assegura. En arribar a la costa, la policia li va dir que no sabia on era Benín i van registrar-lo com si fos de Burkina Faso. “També van anotar que tenia 21 anys, tot i que jo els vaig dir que en tenia 16”, explica. Després de passar per un centre de menors i ser-ne expulsat “per ser major d’edat”, Marzoukou va passar unes setmanes vivint al carrer i des de fa dos mesos dorm en un alberg. “Vaig marxar del meu país per estudiar aquí, perquè allà no tenia manera d’estudiar. Amb una mica de sort aconseguiré algun dia entrar a la universitat”, assegura.

“El problema és que no reconeixem l’estructuralitat del racisme. Estem una mica segrestats. Hi ha dades que no s’expliquen i la supervivència d’aquests joves és invisible. A banda ▶

Persones menors d’edat als Països Catalans (2023)

FONT: Elaboració pròpia, a partir de la informació de les diverses administracions autonòmiques.

Issiaga Sylla, nascut a Guinea Conakry, va arribar sol a les illes Canàries l'any 2021. Avui, amb 21 anys, viu en un pis de la Fundació Camins Solidaris
| VICTOR SERRI

Les dades de Save The Children estimen en 2.375 les menors que van entrar a l'Estat espanyol des de fora de la UE l'any 2022, i 5.151 el 2023, més del doble

Segons l'Observatori Permanent de la Immigració (OPI), a finals de 2023, el 60% de joves d'entre 16 i 24 anys amb autorització de residència estaven donades d'alta laboral

► que s'emancipen abans, resisteixen un racisme quotidià en tots els sistemes públics i, per tant, s'ha d'exigir a l'administració que els serveis públics que tenen contacte amb menors migrants, incorporin al seu imaginari que aquests joves formen part de *nosaltres*", explica Eunice Romero. "Encara fa falta entendre que tothom és racialitzat, que hi ha qui està codificat com a persona blanca (i, per tant, superior), i que s'entén aquesta blancor com la universalitat i tota la resta com una excepció, un defecte. Aquesta mirada que tenim cap als *altres* és el racisme", afirma aquesta politòloga.

EL LENT CAMÍ CAP A L'EMANCIPACIÓ

Segons un estudi de l'Observatori Permanent de la Immigració (OPI), publicat a la pàgina del Ministeri d'Inclusió espanyol, a finals de 2023, el 60% de migrades extutelades de 16 a 23 anys vingudes amb autorització de residència a l'Estat espanyol estaven donades d'alta laboral. La majoria treballava als gremis de l'hostaleria, en activitats administratives o en l'agricultura. És una dada significativa, tenint en compte que es tracta de "joves que viuen vulnerabilitzats per la hiperburocratització i que han de fer front a molt d'odi cada dia", explica Romero. "En realitat, totes les feines que he tingut les he aconseguit gràcies d'un conegut o d'alguna persona que s'ha interessat per mi. Si no, és molt difícil. Ara treballo 59 hores la setmana", explica Kandjoura Traoré.

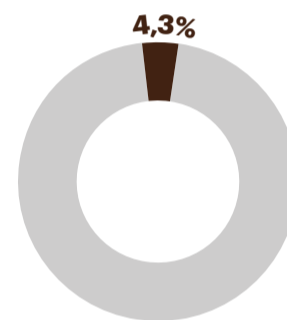
"El procés migratori els fa créixer molt de pressa, la societat els hi exigeix moltíssim, s'han d'emancipar totalment als 18 o 19 anys, quan aquí els joves s'emancipen amb 30 anys", assegura Ricard Gozálviz, director de l'àrea d'emancipació de l'entitat valenciana Som Llar, que acompanya joves que han migrat a soles.

L'Observatori de l'Emancipació del Consell de la Joventut d'Espanya (CJE) confirma amb l'estadística que el jovent, a l'Estat, s'emancipa, de mitjana, als 30,4 anys. El seu darrer informe també explica que les dones s'emancipen abans que els homes i que la taxa d'atur juvenil és de les més altes d'Europa, tot i que un 65% de joves tenen estudis més enllà dels obligatoris -a diferència de la població migrada, que majoritàriament no té estudis en el moment d'arribar. Concretament, de la població jove resident a l'Estat, d'entre 16 i 24 anys, només el 4,3% estan emancipats, 194.970. I de tota la població jove, és a dir, set milions de persones, aquest percentatge és del 16,3%: 1,2 milions. Ningú no exigeix als 5,8 milions de joves no emancipats a l'Estat espanyol que busquin feina de seguida per marxar de les llars dels seus pares i passar a ser persones productives en el mercat de treball.

"QUIN ÉS EL TEU PROJECTE DE VIDA?"

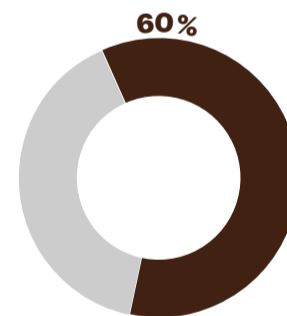
En canvi, la pressió per al jovent vingut de fora és molt forta. I és imprescindible un bon acompanyament per aconseguir dur a bon port aquesta emancipació, que ha d'arribar per força abans dels 23, edat en què s'acaba qualsevol mena de recurs ►

Joves residents a l'Estat espanyol que s'han emancipat

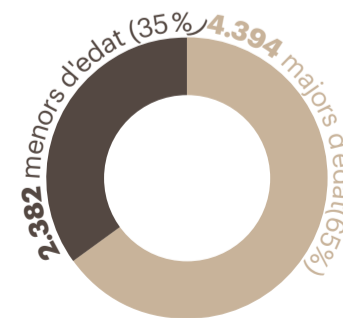
FONT: Consell de la Joventut d'Espanya

Migrades extutelades donades d'alta laboral a la Seguretat Social

FONT: Observatori Permanent de la Immigració

Joves migrades soles ateses pel sistema de protecció a Catalunya

FONT: Elaboració pròpia

► o servei públic destinat a aquesta part del jovent. Les administracions disposen de diferents mecanismes i recursos d'acompanyament a joves que han migrat soles, implementats per mitjà d'entitats, cooperatives i empreses. Entitats més petites i sense ànim de lucre com Punt de Referència, a Catalunya, o Som Llar, al País Valencià, es distingeixen per fer un acompanyament molt personalitzat.

“Quan vaig arribar a Punt de Referència em van preguntar: “Quin és el teu projecte de vida? Què t'agradaria fer?”, explica Issiaga Sylla. “Era el primer cop que m'ho preguntaven en tota la meua vida”, reconeix emocionat. “Quan els joves arriben al programa sempre preguntem primer ‘què necessites de nosaltres?, en què et podem ajudar?’, perquè si no partim dels objectius vitals que tenen, no podem començar a dibuixar itineraris”, explica Ricard Gozálviz, de Som Llar. “Al Centre d'Emergència de Vilafranca del Penedès no em vaig sentir gens ben tractat, érem més de cent joves allà, però si no hagués sigut per l'acompanyament que vaig rebre al centre de menors, no hauria aconseguit ser independent com soc ara”, assegura Kandjoura Traoré.

“Hi ha centres que desenvolupen la seva tasca amb més empatia i centres que la desenvolupen amb càstigs i disciplina. Depèn de les persones educadores, però també de l'entitat o empresa que els gestiona”, explica Maria Creixell, de la Coordinadora Obrim Fronteres, que dinamitza un espai de suport mutu entre joves que han migrat soles al Casal de Joves del Raval, a Barcelona. Marzoukou va cada divendres a aquest espai a assessorar-se de les possibilitats i els recursos als quals pot accedir. Hi va anar a raure per primer cop mentre es trobava en vivint al carrer després de passar cinc mesos al centre d'acollida Gaudí de Barcelona, gestionat per la fundació Ciutat i Valors, que ha estat denunciada diverses vegades per joves i treballadores per donar aixopluc a actituds racistes. “Honestament, no hi tornaria, prefereixo estar al carrer que allà”, assegura Marzoukou.

PRESONS PER A MENORS

Tot el desplegament de recursos creats exclusivament per a menors que migren sense acompanyament hauria de ser una fase prèvia que conduís cap a un model de protecció que no fes distinció entre nacionalitats. Tanmateix, a la pràctica, “el sistema, s'ha desdoblada. Acompanyem a la gent local per una banda i a migrants per una altra”, explica Bàrbara Bort, treballadora de Punt de Referència.

Fatima Aziz, que prefereix fer servir un nom fictici, és coordinadora d'un Servei de Primera Acollida i Atenció Integral (SPAAI) d'una ciutat catalana. Prefereix parlar des de l'anonimat perquè, tal com assegura, “si volem fer l'acompanyament des d'una mirada antiracista, hem de fer trampes”. “Els inter-

naments a Serveis de Primera Acollida i Atenció Integral, en principi, haurien de durar sis mesos i, en aquest temps, l'equip tècnic hauria de fer una proposta, normalment de trasllat a un Centre de Residència i d'Acció Educativa (CRAE)”, assegura la coordinadora. “La plaça per dia i per infant en un SPAAI, que és només per a joves migrants, té un pressupost més baix que una plaça a un CRAE, ho sabem”, denuncia Fatima Aziz.

Lara Ponce va treballar durant dos anys com a educadora social en un centre de menors petit, a les comarques de Ponent i prefereix donar el seu testimoni amb un nom fictici per protegir-se de les situacions de vulneració de drets que denuncia. “Quan vaig entrar, el centre portava només quatre mesos en marxa, s'havia creat arran de l'increment d'arribades de joves i jo era l'única tècnica titulada. Els joves estaven sense fer res, les instal·lacions estaven en males condicions, els mobles eren de segona mà”, relata. El pic sense precedents d'arribades de menors migrades del 2018 va requerir que les institucions públiques obrissin centres d'acollida de manera urgent.

El llibre de David Vázquez, *La mirada horitzontal*, recull relats i històries de l'àmbit de l'educació social d'aquell 2018, quan “a Catalunya hi havia molta demanda d'educadores socials, però es trobaven treballant a centres sense recursos, no hi havia organització, no hi havia estructura. Moltes educadores es van quedar pel camí perquè això generava molt nerviosisme”. Vázquez coordinava en aquell moment un Centre per a Joves Sense Llar, instal·lat a l'estació de França de Barcelona. “Les primeres baixes que vam tenir al projecte eren per ansietat, perquè no podien sostenir tot el que passava”, explica el treballador social.

“Al centre tot estava una mica per fer, així que vaig començar a buscar cursos per als nois i a comprar mobles adequats”, explica Lara Ponce. “Aviat ja m'estava ocupant de la gestió i distribució dels diners per als joves, ja em sabia el seu número de sabata, on estava el seu passaport, però també quadrava jo les vacances de tots els treballadors del centre... Feia la feina del meu coordinador i la meua, i això va passar factura a la meua vida social i a la meua salut mental”, es lamenta. “Reconec l'error, la síndrome de salvadora em deia ‘prefereixo que em demanin a mi les coses, que soc al territori, que no pas que escriguin a un coordinador de l'empresa que no passa mai pel centre”, accepta Ponce.

Mohammed Azouzi, que també prefereix fer servir nom fictici, és un dels joves que va acompanyar Lara Ponce. Explica que venia d'un centre d'emergència que “semblava una presó: Per arribar-hi, el primer dia, vam travessar tres portes amb vidre blindat; només sortíem un cop a la setmana, acompanyats i només si et comportaves bé. Molts no en sortien mai”, relata aquest jove d'origen marroquí. “Si alçàvem la veu o ens mostrà-

Marzoukou va arribar a Eivissa procedent de Benín el 2022. La policia va anotar “que tenia 21 anys, tot i que els vaig dir que en tenia 16”. Va passar setmanes al carrer i avui dorm en un alberg

Kandjoura Traoré va passar dos anys pel sistema de protecció de menors: nou mesos en un centre d'emergència de Vilafranca del Penedès i un any i tres mesos a un centre de menors a Solsona
HELENA NAVALPOTRO

vem enfadats, ens tancaven en una sala aïllada de vidre, veiem el que feien els altres, però no podíem fer res, ni ens sentien”, continua. “Jo havia après de seguida el castellà i de vegades m’oferia per traduir a altres joves, i ploraven quan per fi es podien fer entendre amb els treballadors socials”, recorda.

“Hi ha joves que arribaven amb molta por, ens explicaven que les contencions físiques estaven en l’ordre del dia. Com pot ser, si jo no he hagut de fer cap contenció física en dos anys?”, es pregunta Ponce. “Els centres d’emergència normalment són gestionats per empreses més grans que estan en el sector per una qüestió de lucre, no de drets”, opina l’educadora social, que denuncia també que quan hi havia vacants, la seva empresa buscava perfils de persones amb titulació de seguretat o amb cinturons en arts marcial, per poder aplicar contencions a les internes.

“Penso que ningú s’hauria d’enriquir a costa de la vulnerabilitat de les persones. De seguida vaig veure que el que fèiem nosaltres era excepcional, però és el que s’hauria de fer, hauria de ser la regla general d’un acompanyament digne”, afirma

Ponce. Va dir prou després de tenir una conversa amb el seu coordinador: “Li vaig dir que el dia que jo hagués de deixar un xaval al carrer, me n’hauria d’anar directa a teràpia, i ell em va respondre que ‘el primer fa mal, però després t’hi acostumes’”.

Lara Ponce va deixar el centre i va començar a fer teràpia, però el seu tipus d’acompanyament anava donant fruits. Dos anys després de sortir del centre de menors, Mohamed Azouzi ja ha acabat un grau mitjà d’auxiliar d’infermeria i està estudiant un grau superior en integració social. “Ara ja em sé mantenir, però el que m’agradaria realment és arribar a treballar al centre de menors on em van acollir per canviar coses des de dins”, confessa el jove magribí. “Al cap i a la fi, l’acollida depèn sempre de les relacions internacionals que tingui Espanya amb els països d’origen dels xavals, perquè han arribat menors ucraïnesos i bé que se’ls han obert les portes i s’han disposat mecanismes per a la seva acollida de seguida”, reflexiona Ponce. “Les Canàries diuen que no poden acollir més, que estan desbordats, des de fa anys, però el que passa és que no hi ha voluntat política, tot plegat és racisme institucional”. ●

Proves de verificació d'edat arbitràries

Bona part de persones migrades soles són declarades majors d'edat i expulsades del sistema públic de protecció a menors després d'uns exàmens mèdics que han estat àmpliament qüestionats tant per la seva metodologia com per la discrecionalitat amb què s'apliquen

TEXT: BERTA CAMPRUBÍ

El primer punt recollit a la Declaració dels Drets de la Infància del 1959 és el “dret a la igualtat, sense distinció d'ètnia, religió o nacionalitat”. Al seu torn, la llei d'estrangeria espanyola de l'any 2000, en l'article 31, proclama que “es considerarà regular a tots els seus efectes la residència dels menors que siguin tutelats per l'administració pública”.

L'Estat està obligat a tutelar, donar condicions dignes i tramitar la residència de la totalitat de menors. Des de l'any 2018, però, amb l'increment d'arribades de menors sense referents als Països Catalans, la comprovació de la minoria d'edat mitjançant proves d'autenticació d'edat s'ha convertit en una pràctica de la policia, l'Estat i la Fiscalia, cada vegada més habitual. Es tracta d'unes proves que avui són el pa de cada dia, però que han sigut àmpliament qüestionades, per la seva naturalesa i també per la manera com s'apliquen. Consisteixen en un examen del nivell “maduració òssia i dental”, a partir de radiografies de l'os carpià del canell, una ortopantomografia dental (que determina el grau de desenvolupament dels queixals del seny) i una tomografia de la intersecció de la clavícula amb l'estèrnum.

Segons l'activista jurídica Laia Costa, “aquesta determinació de l'edat té problemes significatius, científicament reconeguts, de fiabilitat, i un impacte devastador en el procés d'integració social dels joves.” “Quan estava al centre de menors Gaudí [a Barcelona], la Fiscalia va determinar que jo era major d'edat i em van expulsar, però era menor d'edat. I encara ho soc”, explica Marzoukou, un jove originari de Benín que demana no fer

pública la seva identitat. “Vaig néixer el 26 de novembre de 2006. M'ha costat, però ja he aconseguit el meu certificat de naixement i ho diu molt clar, però la Fiscalia va dir que jo era major d'edat i vaig acabar al carrer. Gràcies a Emergència Frontera Sud ara estic dormint a un alberg i he fet cursos de català, informàtica, i ara, de peixateria, perquè m'agradaria ser peixater”, detalla.

Costa assegura que “en aquests moments s'estan utilitzant només les proves mèdiques, en contra del que diu la normativa europea, que és que primer s'han d'utilitzar altres sistemes com les entrevistes fetes per psicòlogues i educadores. A més, aquestes proves només es poden fer quan no hi ha certesa plena i si hi ha algun indici que la persona és menor, sempre ha de prevaldre el que diu el menor, i això no està passant”, explica l'advocada. Kandjoura Traoré recorda com li van practicar una radiografia de la mandíbula, i una del canell. “Em van fer proves dues vegades: quan vaig arribar a Màlaga, a instàncies de la policia, i mentre estava al centre d'acollida de Vilafranca, que ho va demanar la fiscalia”, explica el jove malià.

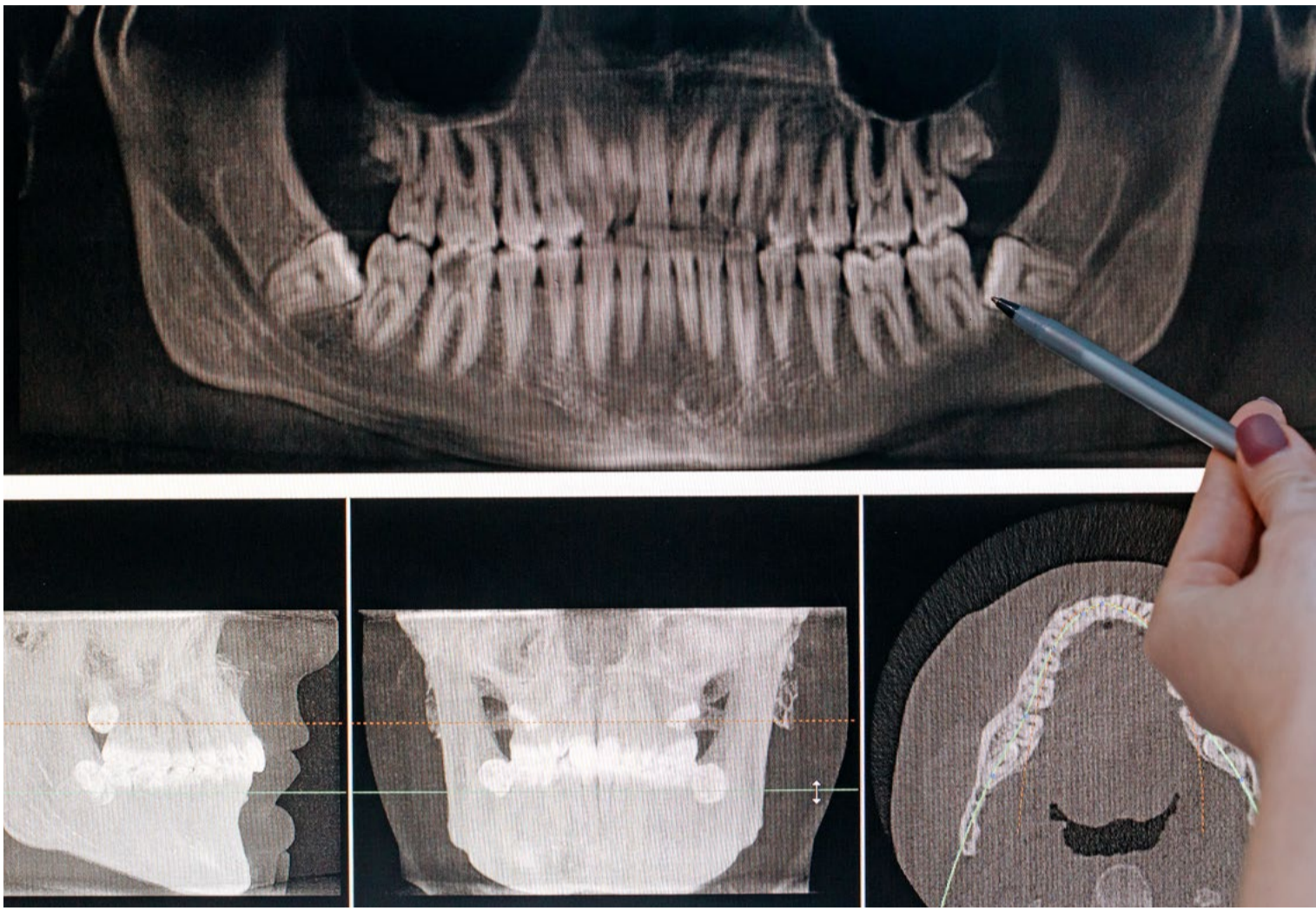
En una resolució de l'abril d'enguany de la síndica de greuges de Catalunya sobre la pràctica de proves de determinació d'edat a joves migrants, aquest òrgan afirmava: “És necessari que la DGAIA [la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència], com administració protectora, emprengui un paper més actiu en la defensa dels drets dels joves migrants sols a Catalunya amb documentació identificativa de minoria d'edat”. Davant de recursos interposats contra els resultats de les proves, en moltes ocasions, els jutjats emeten sentències

favorables a les joves testades que obliguen la DGAIA a tornar-los a tutelar. En la majoria dels casos l'administració ha presentat recursos contra aquestes sentències.

L'advocat Albert Parés ha acompanyat diverses d'aquests recursos de joves contra el resultat de les proves de determinació d'edat. “M'han arribat casos en què s'han fet tot i que els afectats comptaven amb passaport que determinava que eren menors. Que jo en tingui constància, tots s'estan guanyant en primera instància o bé arran d'un recurs a l'audiència”, assegura. Per a Parés, el problema és que per molt que tinguin una sentència judicial que els declara menors a tots els efectes “tornen al centre de menors i no els tramiten el permís de residència, encara que la normativa diu que passats noranta dies s'ha de tramitar. Però no es fa encara que s'hagi impugnat i la resolució de la DGAIA i de la fiscalia i s'hagi guanyat”, denuncia el jurista.

Però no tothom que es veu sotmès a les proves té l'oportunitat de rebre un acompanyament jurídic per impugnar les resolucions que determinen la seva majoria d'edat, ni tothom disposa de passaport per demostrar la seva edat verdadera. La *Directa* ha sol·licitat

Els recursos interposats contra els resultats dels examens acaben sovint amb sentències favorables a les demandants i obliguen les administracions a tornar-les a tutelar

Una de les formes més freqüents per decretar l'edat és a partir de l'anàlisi del queixal del seny

a la DGAIA i a la Fiscalia de Menors la xifra de joves que han expulsat del sistema de protecció de menors després d'obtenir els resultats de la prova de determinació de l'edat, i no ha estat possible aconseguir-la. “Hauríem de veure quantes persones han entrat a la DGAIA o se'ls hi ha obert un expedient de protecció de menors i després se'ls hi ha tancat aquest expedient per considerar-los majors d'edat, però és possible que aquesta dada no la tinguin”, aventura Parés. En definitiva, “estan fent fora nois menors i no estan tramitant permisos de residència de nois que fa més d'un any que estan als centres, però tot això ho estem judicialitzant”, continua l'advocat.

La Generalitat de Catalunya, davant la reiterada situació en els llimbs en la qual es troben molts joves mentre esperen el resultat de les proves, i la gran quantitat de joves menors a qui aquest procediment ha determinat una edat superior als 18 anys, han creat des del 2016 un servei residencial anomenat Itineraris Personalitzats d'Inserció Social (IPIS). “Els IPIS, en realitat, són un recurs que s'inventen davant la desinstitucionalització forçada i prematura, quan veuen que hi ha

massa joves desemparats al carrer a causa del resultat d'una prova”, assegura Maria Creixell, activista d'Emergència Frontera Sud. “Amb els IPIS, els joves viuen en un estat d'angoixa permanent, veuen com els seus companys són expulsats del centre en rebre els decrets de majoria d'edat, per anar directament al carrer”, explica Costa.

AL CARRER I SENSE 'PAPERS'

Tot i que des del sistema de protecció de menors s'ha d'iniciar la tramitació de la documentació de tots els casos com a màxim tres mesos després de començar la tutela, tal com explicava Parés, això no està succeint. D'aquesta manera, molts joves expulsats dels centres després de les proves de determinació de l'edat o que arriben als 18 anys sense haver aconseguit la documentació, va a parar al carrer i en situació administrativa irregular. “La documentació és una necessitat molt bàsica per aquests joves, passen per nivells molt alts d'angoixa per aconseguir els papers. I no obtenir-los pot truncar totalment un camí, afecta directament la salut mental”, explica l'educadora social Nadia Ainhoa Douhaibi.

“Una de les paradoxes més evidents és la manera que els professionals que estan als centres tenen d'encarar tota la gestió de la documentació. No hi ha prou coneixement específic d'estrangeria i d'antiracisme per gestionar coses que són part imprescindible del desenvolupament vital dels joves”, assegura Eunice Romero, exdirectora de Migracions i Antiracisme de la Generalitat de Catalunya.

“Nosaltres el que fèiem era anticipar-nos perquè no es pogués aplicar la normativa, no esperàvem que el jove fes els 18 per activar-nos, removíem cel i terra per trobar abans un sostre i unes condicions d'emancipació”, explica Lara Ponce -que demana protegir la seva identitat amb un nom fictici-, antiga educadora social d'un centre d'acollida. “La llei ja és racista, almenys nosaltres hem de procurar no deixar-los al carrer. Fer un informe desfavorable és negar a algú els seus drets com a persona: significa que ja no li faran proposta d'un pis semitutelat, que ja no se sol·licitarà a DGAIA un allargament de mesures, és ser còmplice del racisme institucional”, sentència. ●

Sobiranyies

Les participants en la primera edició de l'Escola d'Arts i Ciències Radicals La Viral durant la seva estada al Centre d'Art i Natura Farrera, al Pallars Sobirà, el mes de febrer

ART I CIÈNCIA PER REPENSAR RADICALMENT ELS TERRITORIS

TEXT: **MAR VALLECILLOS**
FOTOGRAFIA: **BEN GUEZ**

L'escola La Viral, que ha nascut enguany amb un seguit d'estades al Priorat, el Berguedà i el Pallars Sobirà, ha posat en contacte artistes i persones de l'àmbit de la recerca científica amb l'activisme per formular noves estratègies d'abordatge dels problemes dels entorns més despoblats

“Els problemes són enormes, travessen generacions, es camuflen, algú ens demana que els mirem per una finestreta molt petita que anomenen medi ambient i amb la qual no solucionarem res, perquè els problemes són molt més grans que aquesta finestreta. La radicalitat consisteix a donar una volta a tot això”. Qui parla és Daniel Barbé, un dels membres

del comboi de La Viral, l'escola d'arts i ciències radicals que ha començat a caminar aquest any, amb l'objectiu de crear noves metodologies posant l'art i la ciència, inevitablement entrelaçades, al servei de les problemàtiques del territori. La prova pilot va començar al febrer i va dur Barbé i altres cinc convidades (tres de perfil artístic, tres de perfil científic), a una primera residència d'una setmana al Centre d'Art i Natura Farrera, al Pallars Sobirà; una segona, al març, al Centre Quim Soler, al Priorat, i una tercera, al maig, a l'espai creatiu Konvent, al Berguedà. Els tres espais, juntament amb Tramoia Cultura, són els impulsors del projecte.

El problema a mirar, desmuntant els marcs de les finestres petites i conversant amb diferents persones i entitats de cada territori, era la sequera i la gestió de l'aigua. Però La Viral pretén articular una metodologia i eines per al debat, la sensibilització i la intervenció que serveixi per abordar i transformar problemàtiques no només ambientals, sinó també econòmiques o socials, si és que té cap sentit esmentar aquestes categories per separat.

D'aquelles residències, de les passejades i les converses amb veïnes, activistes i treballadores de cada territori, en queden les experiències a analitzar, valorar quina ha estat la contribució a la cerca de solucions i la voluntat de consolidar una escola permanent, com una caixa d'eines que pugui ser d'utilitat per a moviments socials i veïnals, administracions públiques, àmbit acadèmic i qualsevol agent interessat a cercar noves maneres de sensibilitzar, d'alertar sobre les múltiples emergències i les seves causes i d'aportar solucions. De l'edició pilot en queden també un seguit de postals i vivències que poden ajudar a conèixer aquest experiment metodològic i les seves possibilitats de futur.

POSTAL DE NAIXEMENT

A Clara Saperas, directora de Tramoia Cultura, li rondava una idea pel cap. “Pensava com podríem vincular la creació artística i la degradació del paisatge, la crisi ecosocial que ens travessa, i com això ens podia servir per articular solucions”. Va ser posant-ho en comú que va trobar i van trobar la manera. Perquè el seu neguit i les seves ganes eren compartides per qui fa dècades que no dubta a embarcar-se en aventures per mirar, transformar i viure el territori des de l'art, la cultura i l'activisme. Al voltant d'una taula al Konvent, Roser Vernet, fundadora del Centre Quim Soler al Priorat, Lluís Llobet, del Centre Art i Natura de Farrera i Rosa Cerarols, de l'espai amfitrió, van somiar amb Saperas i amb Marta Pons, tècnica d'agroecologia, una escola d'arts i ciències radicals. Aplegaria gent arrelada al

territori i les seves problemàtiques amb un grup itinerant de persones de l'àmbit artístic i cultural, les quals, amb mirada fresca i externa al dia a dia dels territoris, poguessin acostar-se per comprendre problemàtiques que són globals i locals alhora i contribuir a la cerca de solucions. La cosa aniria, doncs, de “fer comboi”, com diu i fa tan sovint Vernet, en referència a aplecs transgressors i festers, congues de la complicitat i convocatòries diverses. Amb la formulació i la concessió d'un ajut del Programa Singulars de la Generalitat, van poder posar fil a l'agulla al projecte i ampliar l'equip amb Vanessa Freixa, creadora i activista de pensament crític al voltant de la ruralitat. Quedava doncs convocar la resta del comboi i deixar-se inspirar per experiències prèvies i referents llunyans i propers.

POSTAL DE REFERENTS

Algunes de les artífexs de La Viral havien impulsat o participat l'any 2021 al “Terra, Teca, Traca”, referència recent de l'experiència i potent procés de diàleg al voltant de la producció d'aliments, entre el món artístic, científic i pagès, amb set residències artístiques i un festival resultant. Cerarols, geògrafa, investigadora i docent a la Universitat Pompeu Fabra, apunta altres projectes inspiradors propers, com el CACIS, a Calders, amb residències artístiques al voltant de l'ecologia; AVAN, la Xarxa de Centres rurals per a la investigació i recerca contemporània en diverses localitats de les comarques de l'interior de la demarcació de Castelló; Campo Adentro i Concomitentes, a Madrid, o, més lluny, CASCO, a Utrecht (els Països Baixos), centrat en l'art per a la pràctica dels comuns.

Mirant més enrere i més lluny, el llistat s'amplia: “Els nostres referents, a l'hora de somiar, podrien ser la Bauhaus, en tant que mentalitat d'escola, o les escoles lliures dels països nòrdics, quant a relació amb l'entorn i la natura. I les filosofies *post-human* o postantropocèntriques, el pensament de Rosi Braidotti, Judith Butler o Bruno Latour, per dir-ne alguns”, diu Cerarols, que emmarca projectes com La Viral en una “necessitat d'ampliar el concepte de natura cap a aspectes molt més vinculats amb la terra, de pensar unes humanitats ambientals, per tornar a fer un discurs junt, perquè no hi ha separació entre cultura i natura”.

POSTAL D'INVITACIÓ

Sis persones, tres de perfil artístic i tres de perfil científic, van rebre la invitació de sumar-se al peculiar comboi. En el primer apartat, van ser Annelies Broekman, enginyera agrònoma i experta en aigua i canvi climàtic, Mercè Cisneros, paleobiòloga i paleoceanògrafa, i Daniel Barbé, geòleg i expert en gestió de l'aigua (també escriptor i cineasta). Com a perfils artístics, Alba Bresolí, cineasta que centra la seva obra en l'entorn rural i les perifèries, Jaume Puchalt, arquitecte, escultor i activista de territoris fluvials, i Mariona Cañadas i Pedro Mura, artistes tèxtils centrats en el paisatge.

POSTAL DE TERRA ASSECADA

Roser Vernet recorda la preparació del comboi al Priorat: “La concreció requeria la implicació plena de les persones i enti-

La Viral pretén articular una metodologia i eines per al debat, la sensibilització i la intervenció que serveixi per abordar i transformar problemàtiques ambientals, econòmiques i socials

Reflexionant al voltant de la gestió de l'aigua al Priorat a l'antic safareig d'ús públic al poble del Molar (el Priorat)

tats que des de fa anys treballen en la problemàtica de l'aigua a la comarca. Calia veure sobre el terreny la situació del riu Siurana, dels embassaments i dels conreus, una situació agreujada de manera extrema després de tres anys de sequera que s'afegeix a l'espoli de l'aigua i dibuixa un present i un futur incerts. Paral·lelament, i per facilitar una visió holística i contextualitzada de les aportacions de l'estada, es va fer a mans dels participants informació complementària extreta de la feina de descripció del territori feta a partir del dossier de candidatura de la comarca a la Llista de Patrimoni Mundial de la Unesco”.

POSTAL DE PAPER MULLAT

Quan, durant la residència al Priorat, el comboi escolta la història recent del Siurana i aconsegueix entendre el garbuix de tubs, ciment, pantans, transvasaments, acords en litigi, atorgaments de drets que es remunten al franquisme o a posteriors acords de quatre alcaldes que afecten tota una comarca, no dona crèdit. Després de visitar el riu, els pantans de Siurana i Margalef i conversar amb activistes de Prioritat i la Plataforma pel riu Siurana i amb membres de la comunitat de regants i la pagesia, Annelies Broekman i Daniel Barbé ajuden la resta a entendre algunes qüestions. Tot sopant al Centre Quim Soler, repassen la història del Topograpo: Es tracta d'un acord que van signar el 2001 els alcaldes de quatre pobles de la comarca (Torroja de Priorat, Poboleda, Gratallops i Porrera), l'Agència Catalana de l'Aigua i la Comunitat de Regants de Riudecanyes, mitjançant el qual, per problemes greus d'abastiment d'aigua de boca, els municipis renuncien a unes condicions que des de 1935 estableixen a partir de quin cabal (200 litres per segon) es podia transvasar aigua del riu Siurana cap a la Comunitat de Regants de Riudecanyes, al Baix Camp. Amb la construcció del

pantà del Siurana, el 1970, l'acord marcava quin era el cabal que havia d'alliberar-se perquè els territoris riu avall tinguessin aigua. Amb la signatura del document, sense sotmetre's a cap procés deliberatiu o participatiu, els municipis renunciaven als 200 l/s a canvi de poder accedir directament al subministrament d'aigua regulada mitjançant una canonada des del pantà.

“Tots aquests papers són nuls de dret, la concessió s'ha atorgat en temps de Franco, no està ni tan sols registrada correctament i no compleix amb les condicions imprescindibles de la legislació actual. A més, el pantà està buit. El Topograpo és paper mullat”, resumeix Broekman. Mariona Cañadas i Pedro Mura van seguint els raonaments i van rumiant sobre la idea del paper mullat. En passejar pels voltants del poble del Molar, i visitar l'antic safareig, en desús i pendent de rehabilitació, tindran una idea: si el Topograpo és paper mullat, que sigui paper mullat. La resta del comboi acull amb entusiasme la proposta i l'endemà, amb una còpia del conveni a la mà, enfilen cap al safareig on no fan tants anys les dones feien la bugada, mentre vigilaven les criatures, explicaven històries i resolien conflictes. Alba Brescolí enregistra el silenci que sembla regnar-hi i els sons amagats de la terra i les plantes assedegades. Enregistra també l'acció artística: Cañadas i Mura renten amb cura el document al safareig, n'esborren la tinta i el converteixen en nova pasta de paper. Barregen la polpa amb la terra roja del Priorat per crear un nou paper que simbòlicament permeti reescriure la gestió de l'aigua que els habitants d'aquestes terres, per on passa el riu Siurana i el Montsant, decideixin escriure. També l'aprofitaran per reproduir un relleu de la contrada.

Com pot influir una acció artística en la cerca de solucions per a un conflicte tan antic com el conflicte de l'aigua al ►

Rosa Cerarols, de l'espai Konvent, associa l'experiència a la “necessitat d'ampliar el concepte de natura vinculant-lo molt més amb la terra i de pensar unes humanitats ambientals”

► Priorat? “En un moment en què amb la raó costa sovint sensibilitzar o cridar l'atenció, des de l'art pots emocionar, commoure i, a partir d'aquí, estirar el fil dels raonaments”, comenta Jaume Puchalt, mentre dibuixa al seu quadern de notes. L'emoció s'entreveurà dies més tard en alguns rostres de les persones entrevistades aquests dies, quan en la sessió de devolució, juntament amb altres propostes, els mostrin el nou paper i l'acció artística del safareig.

Oriol Ponti, de la Plataforma per al Siurana, recorda així el pas de La Viral pel Priorat: “El que hem viscut ha estat intens i profund. A La Viral li demanàvem més arguments, que ens ajudés a enriquir el nostre relat per defensar els nostres drets i generar noves estratègies innovadores, per sumar-les a les que ja fem. I el que hem obtingut ha anat molt més enllà de tot això: ha estat una mirada diferent del problema que vivíem. Ens han ofert unes *perles tremendes*. Ens han fet veure que hi ha aigua de paper i aigua de veritat”.

POSTAL DE L'AIGUA DE VERITAT

La potencialitat del safareig i de l'acció artística del paper mullat no és l'única proposta que el comboi deixa al Priorat. La idea d'entendre “l'aigua com un tot” i de visibilitzar i gestionar “l'aigua de veritat”, explica Ponti, els ha permès enriquir el seu discurs i reivindicació. A banda de la càrrega poètica del plantejament, és una proposta científica que planteja problemàtiques i solucions molt tècniques. La van gestant al llarg de la setmana Annelies Broekman i Daniel Barbé, els perfils més experts del grup en polítiques de gestió de l'aigua. Ella ho explica així: “L'aigua de paper és un dret de paper: present als documents, però que no toquem, no el gaudim. On és l'aigua de veritat?” Amb la pregunta, desplacen la mirada: La lluita contra els transvasaments i els pantans se centra en les aigües superficials que, amb sequera extrema, a més, són minses. Sense abandonar aquesta lluita, des del comboi proposen ampliar el focus, contemplar l'aigua en la seva globalitat, perquè “l'aigua no és només aquella que es veu: hi ha aigua sota terra, als aqüífers, en la humitat de l'aire i en altres indrets”.

Sense pretendre una solució de pous amb nous tubs i aixetes que perpetuïn dinàmiques d'accés privatiu a l'aigua, la proposta implica disposar d'un mapa de detall dels aqüífers de la comarca. “Plantejem una mirada ecofeminista, buscar l'aigua de debò, l'aigua que sí que hi és, formada per moltes minicapçaleres disseminades pel Montsant, en raconets, o en una vall amb una font aquí i una altra allà -continua Broekman-. Hi ha mapes d'aqüífers, documents oficials de l'Agència Catalana de l'Aigua i de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre, però amb poc detall. Ens cal saber on és aquesta aigua de debò per poder renunciar a tubs i democratitzar l'ús de l'aigua. És l'aigua que la gent que habita el territori i treballa la terra coneix, però de manera fragmentada. Aprofitar la micro aigua ja podria ser suficient per fer sobreviure plantes que són molt resilientes a la sequera, com ara la vinya. Però no pots, per exemple, pensar que el Priorat se salvi per regar fruiters, com s'està fent. S'ha d'alliberar el riu Siurana per tal que pugui tornar a inundar i recarregar els aqüífers. Cal veure quanta aigua hi ha i per a què es vol destinar. I especialment interessant serà veure en quines zones es dona la recàrrega preferencial de l'aigua, les

zones on s'infiltra al subsol, perquè s'haurien de protegir per tal que es pugui alimentar tot el sistema correctament i tenir aigües subterrànies de més qualitat”.

Des de la Plataforma per al Siurana han incorporat ja les propostes i estan cercant la manera per poder elaborar el mapa dels aqüífers. A més, a conseqüència del sacseig de La Viral i el nou enfocament proposat, en el marc de la Taula de l'aigua del Priorat, es va organitzar una jornada sota el títol “Priorat, quina aigua, quin futur?”, amb la participació d'administracions, pagesia, regants, entitats i expertes (entre elles, Broekman i Barbé), per abordar aquest nou enfocament en la lluita per a la gestió de l'aigua. “Nosaltres pensàvem en l'aigua del riu i ens han convidat a pensar en l'aigua com un recurs global, l'aigua dels aqüífers i tota l'aigua”, diu Oriol Ponti. “Això ens ha impactat i ha canviat el nostre relat, el concepte del poder del tub i de la servitud vers el tub. Sembla que totes les solucions hagin de passar pel tub i els seus propietaris. En canvi, des de La Viral ens han fet pensar també com podríem saber tots els recursos hídrics que tenim i com podem gestionar-los des de l'autosuficiència”. Els recursos hídrics que emergissin en un mapatge d'aqüífers, de fet, podrien alliberar els municipis del Topograpo, emancipar-los d'aquest tub i generar un nou model local de gestió coordinada de les fonts subterrànies i alhora reivindicar la restauració integral del riu Siurana.

POSTAL MUSICAL D'UNA CONCA

Cisneros mira el Llobregat al seu pas pel Berguedà, durant l'estada del comboi al Konvent. Agafa una pedra, sent la remor del riu i la remor imaginada de la memòria dels telers funcionant a les colònies tèxtils. Se li acut que diferents trams del riu acullen diferents ritmes, segons la velocitat dels sediments. El seu cap anirà component melodies i, setmanes més tard, convidarà els assistents al VII Fòrum Cultura i Ruralitats de Tortosa a omplir una sala amb el cloc-cloc-cloc de les pedres que trobaran a les seves cadires.

“El Fòrum de Cultura i Ruralitats és un exemple de la bona política que està fent el Ministeri de Cultura. Des del Ministeri estan posant de veritat l'atenció, els recursos i la mirada en els territoris rurals i donant suport a manifestacions culturals reparatides per un país que, en el 70% del seu territori, està despoblat. Per molt que ens pesi, la política cultural de la Generalitat és, en canvi, molt centralista i tot el que surt de certs focus culturals, com la Costa Brava a l'estiu o Barcelona capital tot l'any, està molt necessitat, manquen infraestructures per afavorir la generació i la divulgació de cultura”. És l'opinió personal de Vanesa Freixa i n'afegeix algun exemple: “Com a anècdota recent, la Generalitat acaba de convocar ajuts de cultura dels fons Next Generation per al món rural molt més tard que els governs de la resta de comunitats autònomes. El fet que siguin per a projectes d'aquest any i que es convoquin tan tard fa que al final siguin per a iniciatives que no ho necessitaven per posar-se en marxa, és a dir, una mica ja consolidades”. Vernet, una mica més escèptica amb relació a l'abast i la potencialitat d'experiències com el Fòrum Cultura i Ruralitats, posa focus en una altra cara del problema: “encara que hi hagués finançament per a segons què, el que manca és gent que visqui el territori, massa crítica”.

El grup de participants en la iniciativa en una sessió de debat a l'espai cultural Konvent, a l'antiga colònia tèxtil Cal Rosal (el Berguedà)

Mercè Cisneros, experimentant les possibilitats musicals dels còdols a la llera del Llobregat el mes de maig al Berguedà

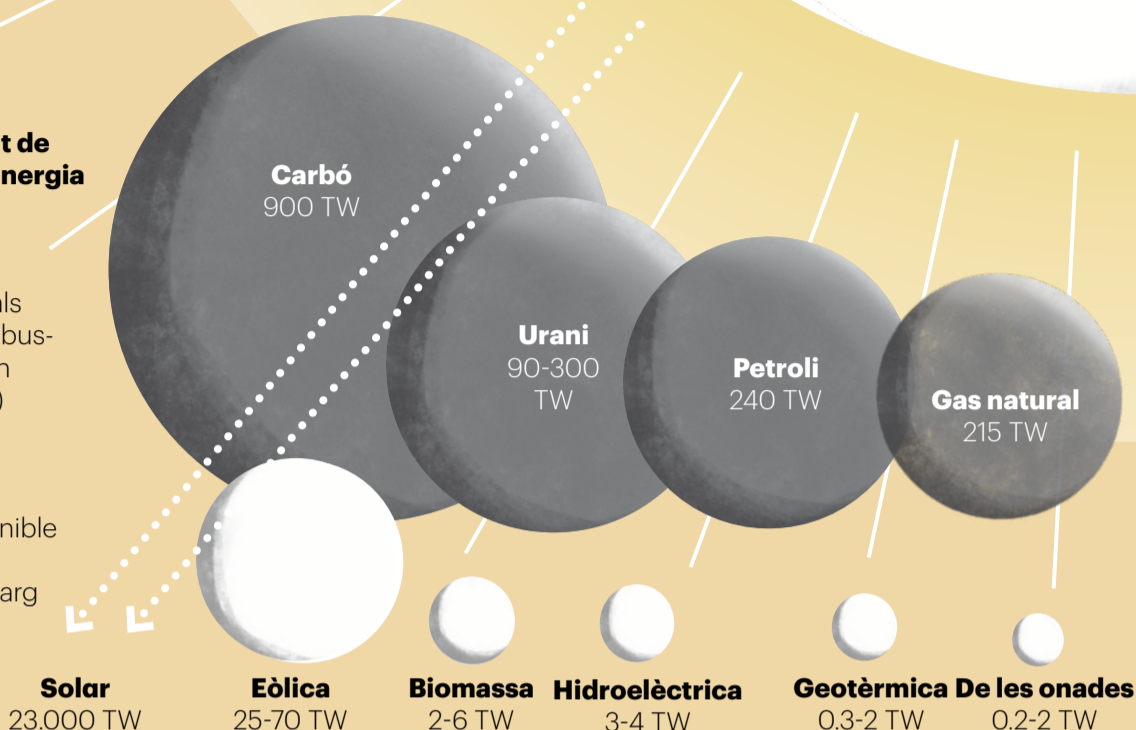
Combustibles solars

TEXT: **CARLES ROS**, FÍSIC, DOCTOR EN NANOCIÈNCIES
 I MEMBRE DE CONCIÈNCIES BARCELONA
IÑAKI ÀLVAREZ, DOCTOR EN QUÍMICA
 IL·LUSTRACIONS: **MARZIA DE DOMENICI**
 INFOGRAFIA: **GERARD CASADEVALL**

L'energia es pot manifestar en forma de calor, llum o ser emmagatzemada en forma d'enllaç químic. El cos humà consumeix, de mitjana, unes 2.000 calories de menjar diàries, que equivalen a 2.33 kWh (l'equivalent al consum d'una estufa de 2.000 W en una hora i escaig). Però en una realitat en què, com va dir James Prescott Joule, "l'energia ni es crea ni es destrueix, només es transforma", i en què la biosfera, inclosa la civilització humana, consumeix voraçment energia. D'on prové aquesta energia? Està en equilibri? El Sol proporciona a la Terra 23.000 TW cada any. Una part es reflecteix i una part es transforma en calor del terra, que mou l'aire o escalfa els oceans. Fa molt que les plantes van aprendre, en els cloroplasts de les cèl·lules, a convertir aigua i CO₂ en sucres i altres nutrients per viure i créixer. L'ésser humà ha après a transformar-la amb panells solars o aerogeneradors, en electricitat. Però també hi ha energia emmagatzemada: milions d'anys de restes orgàniques que, amb pressió i temperatura, es van convertir en combustibles fòssils; o minerals com la uraninita, dels quals, amb la fissió nuclear, es pot extreure energia. L'equilibri energètic de la terra es trenca quan, amb la Revolució Industrial, la humanitat comença a extreure quantitats enormes de combustibles fòssils en un període molt curt de temps. Les conseqüències d'aquest procés són clares: l'augment de CO₂ a l'atmosfera té com a resultat un decreixement del retorn d'energia del Sol a l'espai, desequilibra el balanç energètic de la Terra i l'escalfa com un hivernacle. Per evitar-ho, una fracció del consum de combustibles s'ha derivat a productes com el biodiesel o el bioetanol. El CO₂ atmosfèric es transforma en combustibles mitjançant el cultiu de plantes com la soja o el panís. Però en un planeta amb població creixent i territori escàs, això suposa una competició directa amb la disponibilitat d'aliment que, sumada a la relativament baixa eficiència de la fotosíntesi, basar-ne el model energètic actual donaria com a resultat la utilització ingent del territori fèrtil. La investigació en combustibles sintètics pretén convertir l'energia del Sol en electricitat, i l'ús d'aquesta per fer possible reaccions químiques com el trencament de l'aigua en hidrogen i oxigen, tornar a convertir el CO₂ en hidrocarburs o transformar el nitrogen en amoníac (NH₃). Així, combustibles sense carboni o combustibles obtinguts del CO₂ atmosfèric haurien d'evitar el llençament de nou CO₂ a l'atmosfera. Però, serà possible? La crisi climàtica és una realitat, i aquestes tecnologies encara trigaran dècades a ser eficients i a implementar-se globalment.

Disponibilitat de cada font d'energia

- Reserves anuals finites de combustibles fòssils en terawatts (TW)
- Energia disponible de cada font renovable al llarg d'un any (TW)

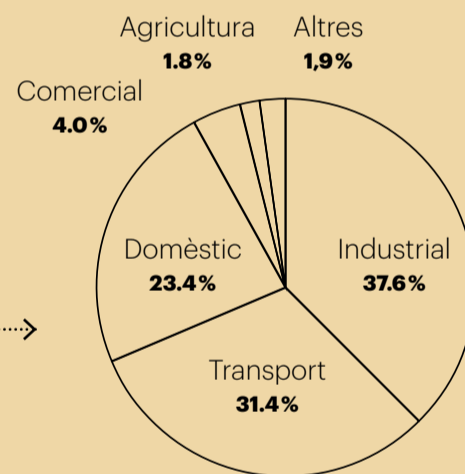
Font: A Fundamental Look at Energy Reserves For The Planet (Pérez & Pérez).

Consum energètic anual al món

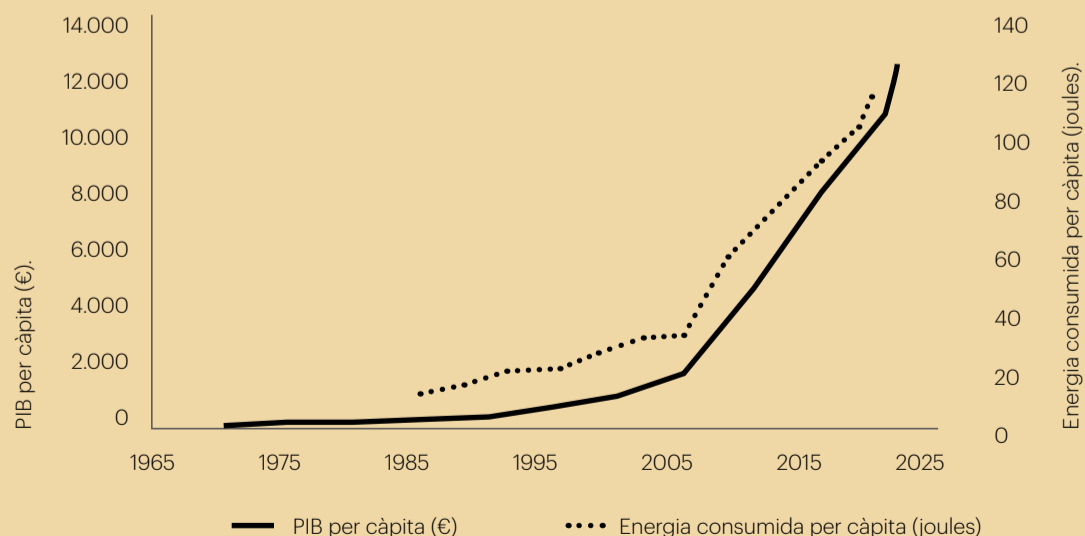
16 TW cada any

Consum energètic per sectors

Font: Journal of Natural Gas Science and Engineering.

Correlació entre consum energètic i creixement econòmic (l'exemple de la Xina)

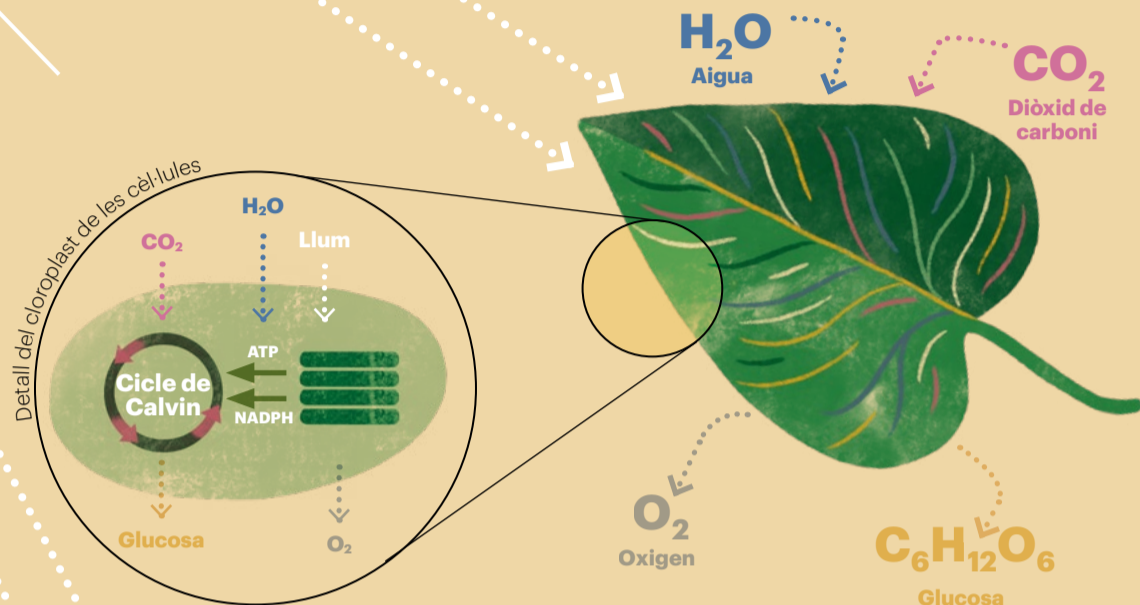

Font: ET EnergyWorld.

Aquest article és fruit del treball col·lectiu de científiques de l'àmbit de la biologia, la química, la física i la història de la ciència.

Procés de fotosíntesi natural

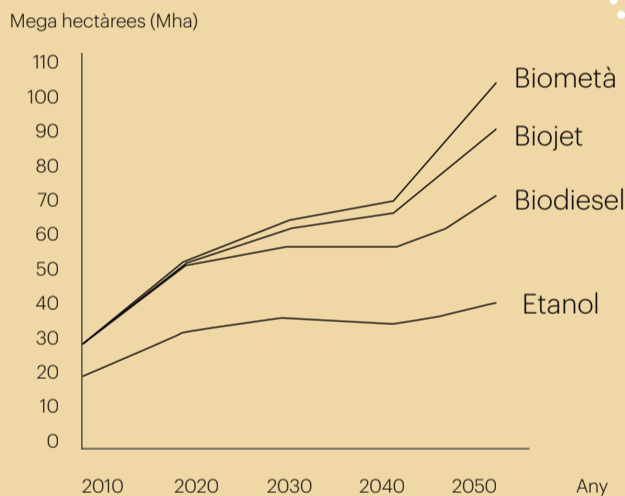
Les plantes utilitzen la fotosíntesi per convertir llum solar, diòxid de carboni i aigua, en glucosa i oxigen. Aquest procés té lloc als cloroplasts de les cèl·lules, principalment a les fulles, i consta de dues fases. Durant la fase depenent de la llum, la llum solar es converteix en ATP i NADPH. A la fase fosca –Cicle de Calvin– aquestes molècules proporcionen l'energia per transformar el diòxid de carboni en glucosa. Les algues i altres organismes fotosintètics s'utilitzen per convertir la llum solar en biocombustibles.

Procés de fotosíntesi artificial

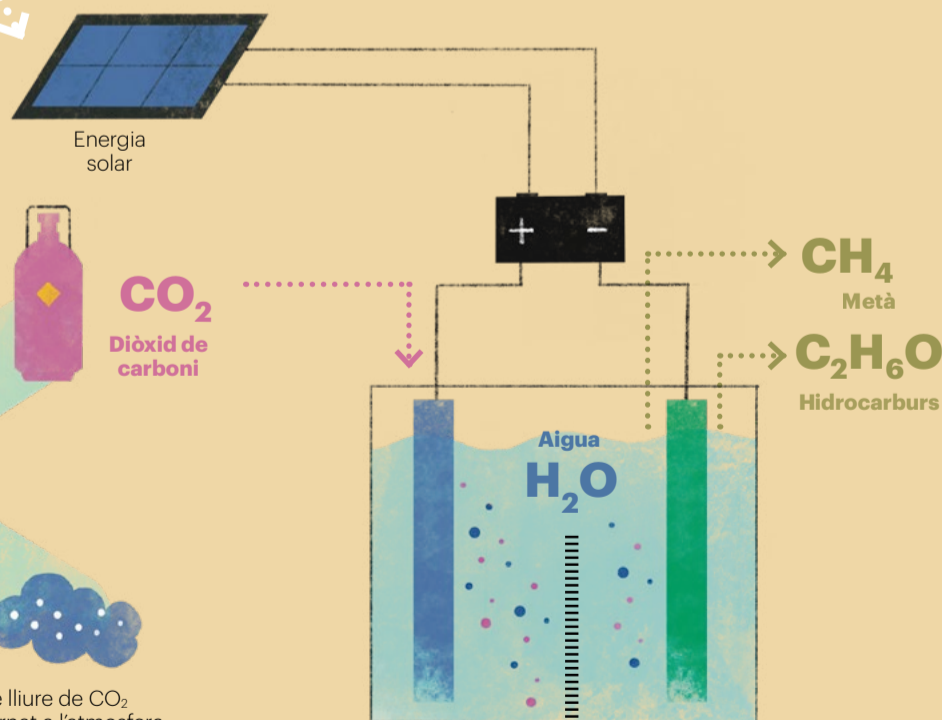
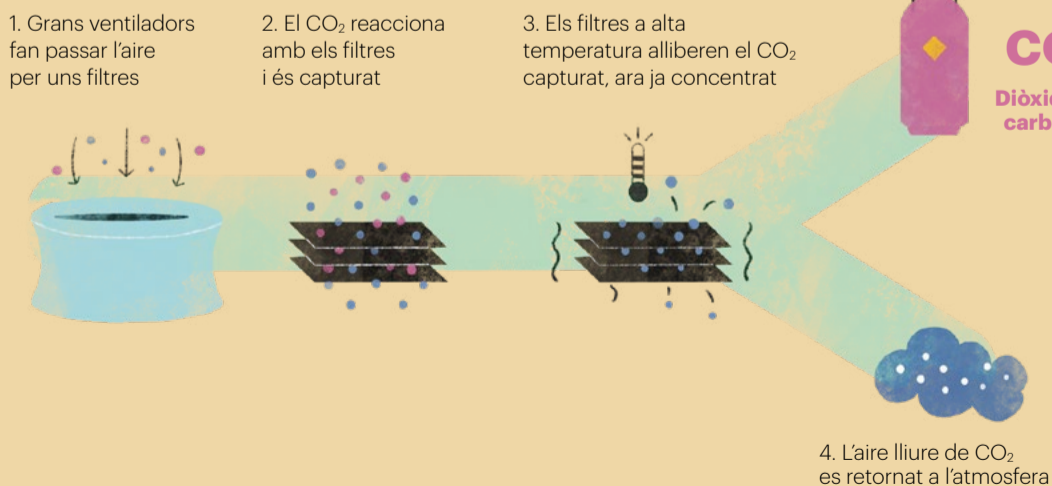
La fotosíntesi artificial, procés pel qual es converteix l'energia capturada de fonts renovables en combustibles sintètics, pren moltes formes. Una de les més avançades és la captura del CO₂ de l'atmosfera i l'electroreducció química un altre cop cap a hidrocarburs, on les molècules de CO₂ i aigua es trenquen per tornar a enllaçar hidrògens al carboni utilitzant energia fotovoltaica. Així, el cicle tancat del CO₂ evita l'emissió de més gasos d'efecte hivernacle i proveeix combustibles idèntics als actualment utilitzats, però nets.

Previsió de l'ús de superfície agrícola dedicada a biofuels

Font: Scientific and Technical Advisory Panel.

Captura del CO₂

PER SABER-NE MÉS:

Trenberth, K.E. et al. | Earth's Global Energy Budget | *Bulletin of the American Meteorological Society (BAMS)*, 311 (2009)
Ros, C. et al. | Photoelectrochemical Water Splitting: A Road from Stable Metal Oxides to Protected Thin Film Solar Cells. | *Journal of Materials Chemistry A*, 8, 10625 (2020)
Mustafa, A. et al. | Current Technology Development for CO₂ Utilization Into Solar Fuels and Chemicals: A Review. | *Journal of Energy Chemistry*, 96 (2020)

Acció reparadora contra el sistema consumista

Arreglar els objectes d'ús quotidià quan s'espatllen és una decisió política de desobediència contra la dinàmica de mercat, que imposa el relleu constant dels productes, obviant el cost col·lectiu que implica

TEXT: MIQUEL CABALLÉ I BLANCA CALLÉN
MEMBRES DE RESTARTERS BCN

IL·LUSTRACIÓ: IONE LARRAÑAGA

Tot cos o matèria, viva o inert, és sotmesa al desgast, descomposició i deteriorament propis del seu ús i del pas del temps. Tot cos o matèria és, som, doncs, precaris, finits i temporals.

Traslladant-ho als nostres objectes quotidians, es fa manifest que no és possible que durin tota la vida. Ara bé, és ben sabut que molts objectes, com la roba, els aparells electrònics o fins i tot el mobiliari, es descarten al cap de poc, i no pas per causes naturals. Un dels motius d'aquesta dinàmica és l'obsolescència percebuda: una manipulació dels nostres desitjos i anhels via màrqueting que ens fa creure que serem més feliços si renovem allò que tenim, tot i ser encara funcional. Només un nombre més alt del model d'un producte o un petit canvi estètic pot ser suficient. Es tracta d'estar sempre "a l'última" i elevar el nostre estatus social tan amunt com els diners puguin comprar. Però potser ens podríem rebel·lar contra aquest fenomen i fer créixer l'orgull de posseir i tenir cura de les coses, fent-les velles i duradores, o

apreciant els objectes antics i ben dissenyats, o valorant fins i tot el desgast per tot el que han viscut.

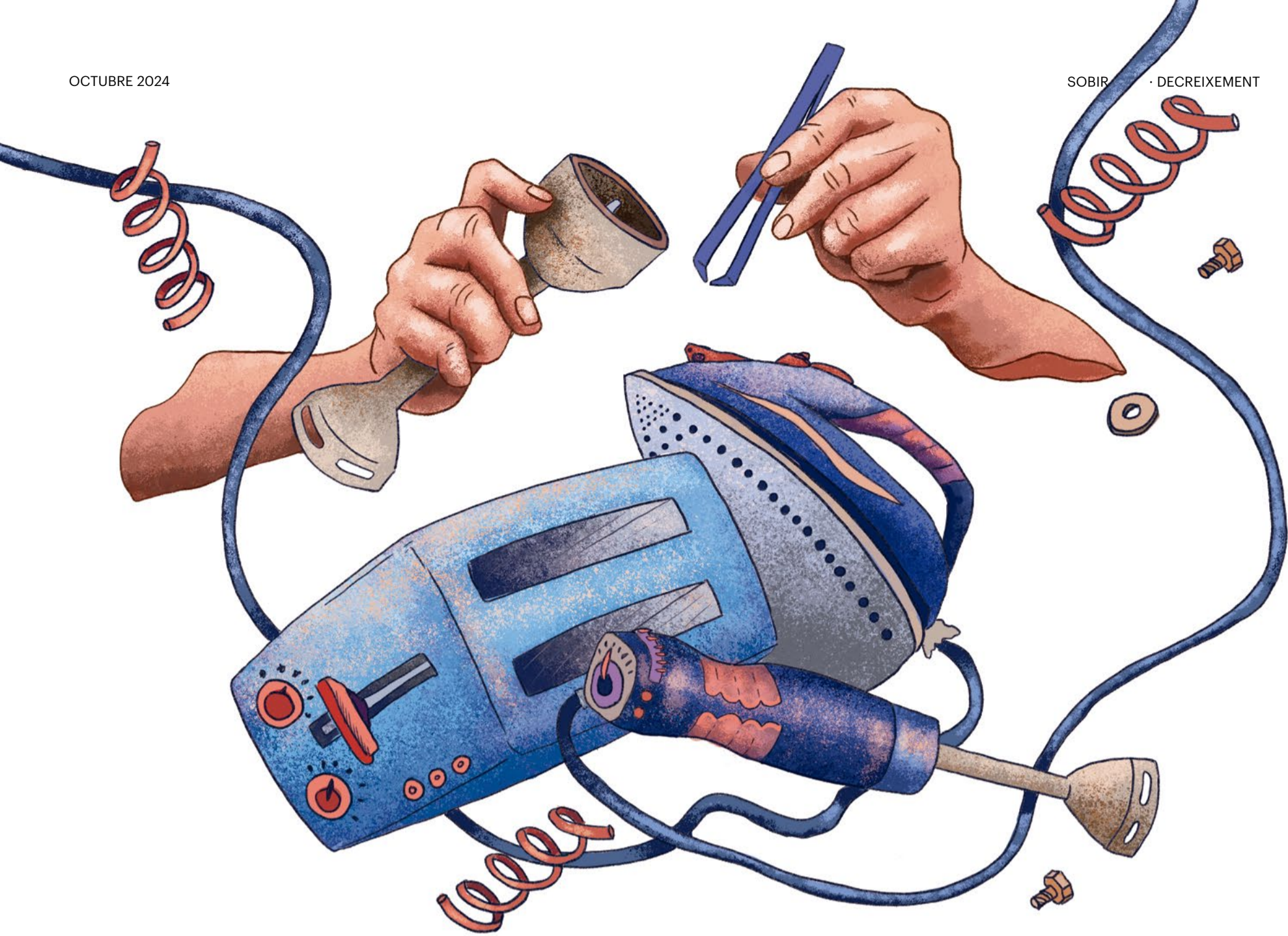
A banda de l'obsolescència percebuda, i també per vendre més, els fabricants van inventar l'obsolescència programada amb la qual, per mitjà del disseny i l'enginyeria, s'anticipa premeditadament com, per on i quan fallarà prematurament un determinat article. Tanmateix, quan les coses s'espatllen tenim l'oportunitat d'oposar-nos a aquesta mala pràctica i reparar el producte. Però... sorpresa! La reparació també s'obstaculitza per qüestions "sistèmiques", com la disponibilitat i el preu dels recanvis, el cost relatiu de la mà d'obra qualificada, la dificultat per desmuntar els aparells, la manca de manuals per reparar les coses un mateix, les (des)actualitzacions dels programaris i dels sistemes operatius o, fins i tot, el balanç econòmic aparentment favorable a substituir l'aparell per un de nou en comptes de reparar-lo. És evident que als fabricants no els interessa que reparem les coses. Però, i a nosaltres, ens interessa?

Arribats a aquest punt potser cal obrir el focus: un dels obstacles que juguen en contra de la reparació és la facilitat amb la qual podem adquirir objectes nous i sofisticats per una porció, sovint minúscula, dels nostres ingressos. També és més fàcil caure en l'hiperconsum si obviem d'on ve aquell objecte, qui i com l'ha fabricat, com i amb què està fet, fins quan durarà i en què estem participant quan el comprem. Els fabricants no ens expliquen que la producció de molts objectes provoca extracció desbocada de recursos (finites) de països neocolonitzats, sovint fent ús de mà d'obra semiesclava, a vegades associada a conflictes armats, corrupció, ingerències internacionals, desplaçaments de població i massacres. Tampoc ens expliquen on es produeixen els múltiples components del que comprem, ni molt menys en quines condicions humanes i ambientals es fan, o quants milers de quilòmetres han recorregut abans d'arribar al prestatge. Del que a vegades sentim més a parlar -però tampoc no gaire- és de les proble-

màtiques que apareixen quan tots aquests productes es converteixen en residus contaminants.

Mirant-ho globalment, doncs, està clar que la immensa majoria d'articles ens arriben gràcies a una *estafa piramidal* a escala mundial on uns pocs trepitgen a molts. És una dinàmica productivista nociva per a tothom: humans i no humans; per a tota la biosfera. En conseqüència, els objectes que comprem no tenen mai un cost just perquè són el resultat d'una munió d'impactes agressions ambientals, externalitats, lucre econòmic i injustícies socials.

Potser una resposta a aquest despropòsit és replantejar-nos la possessió i propietat dels objectes, defugir el consum ràpid i fer-nos càrrec d'allò que ja vam adquirir per aprendre a viure en l'abundància de la suficiència. "El millor aparell (electrònic) és el que ja tenim", se sol dir des de fòrums de l'activisme reparador. Podem canviar la nostra relació amb els objectes, valorant-los i cuidant-los, no pel seu preu, sinó per tot el que en realitat valen. Cuidar-los,

mantenir-los nets, procurar que no caiguin, aprendre a fer-los servir i a evitar que s'espallin, llegir el manual o altres fonts. És el mínim que podem fer. I quan, inevitablement, aparegui una avaria, potser podem intentar reparar-lo. També perquè, vistos tots els obstacles, reparar es converteix en un acte polític de desobediència al sistema productivista de concentració de la riquesa, ja que intenta alentir l'accelerat cicle de comprar-usar-lleçar.

Però reparar demana un esforç major que posseir o substituir. Un esforç que es pot encarar de múltiples maneres: el més habitual és portar-ho a reparar a un professional. Potser no ens semblarà barat, però hem de recordar que el *preu barat* de la seva compra no es correspon a l'alt cost de la seva producció i, per tant, tampoc hauria de ser la mesura per valorar el cost d'aquesta reparació.

Una altra opció és la de reparar-ho tu mateix amb ajuda d'experts, fent ús d'iniciatives com els Repair Cafè o Restarters Barcelona, on voluntàries i voluntaris t'expliquen, et guien

i t'assisteixen en el procés de reparació. Aquestes iniciatives tenen força avantatges: són gratuïtes, ens ajuden a superar por, a aprendre com funcionen les coses, i enforteixen el teixit social gràcies a l'ajuda mútua desinteressada.

També hi ha l'opció de reparar-ho nosaltres mateixos (*Do It Yourself, DIY*) seguint tutorials o comunitats en línia com iFixit. Si ens agrada trastejar, és una boníssima oportunitat per sentir-nos satisfets de reparar-ho o si més no d'haver-ho intentat.

En últim lloc -i potser més difícil, però alhora molt més important que reparar els nostres objectes- podem intentar reparar aquest sistema econòmic voraç que, amb la connivència i passivitat de les administracions, avantposa els interessos empresarials al bé comú. Perquè de poc serveixen les accions individuals aïllades si no se sumen per empènyer cap a canvis globals i estructurals. Unir-se a altres per participar en un grup de pressió, en una entitat o associació que intenti reconduir aquesta inèrcia, és la millor i la més necessària i duradora de les reparacions. ●

Amor SL o l'addicció al 'matx'

TEXT: **ADRIANA ROYO**

TERAPEUTA ESPECIALITZADA EN SEXOLOGIA I NEUROEDUCACIÓ

IL·LUSTRACIÓ: **FURIAAAAA**

Les aplicacions de cites provoquen insatisfacció i problemes de salut mental. Cal fugir del relat que estigmatitza les usuàries i posar el focus en els mecanismes per generar dependència que implanten les empreses que les promouen

Si cerquem en internet informació relacionada amb xarxes, apps de cites, cervell i consum, ens apareixeran incomptables articles, sempre amb les mateixes paraules i arguments, com per exemple, *dopamina*, *hormona del plaer*, “addictes a les apps com si fossin màquines escurabutxaques”, “Tinder activa el nostre sistema de recompensa” o, “les nostres dades són comercialitzades amb finalitats publicitàries”. Sí, tot això ja ho sabem. Encara que repercuteixi en la nostra salut o ens enganyin, continuem acceptant-ho. Que sí, d’acord, Tinder és un casino de carn.

Entenem que paguem per una promesa, la promesa de l’amant perfecte, el rotllo ideal sense lligams, el matx que porta a la fusió. En definitiva, la promesa d’aconseguir el més preuat de l’ésser humà: la connexió. Però, compte, és probable que, en aquesta cerca, ens perdem a nosaltres mateixos -com no ens hem de perdre per les senderes de la gestió emocional, el rendiment afectiu o l’optimització del festeig? Tot i esgotats, convivim amb la veu del nostre CEO particular, que es cola per recordar-nos que podríem fer sempre una mica més per treure el màxim rendiment. Ets una persona única i el teu perfil també hauria de ser-ho i destacar entre la multitud!

Quan descarreguem l’aplicació per primera vegada, Tinder ens dona un *boost*, una empenta que fa que un perfil es col·loqui en el top d’usuaris prop de la seva zona durant trenta minuts. Un *subidón* de visibilitat, com quan un camell regala una *paperina* a algú perquè s’hi enganxi. El mecanisme de l’addicció consisteix en el circuit expectativa-excitació-recompensa-frustració. La necessitat d’evitar la frustració i sentir plaer s’installa en el nostre cervell en un bucle que es perpetua i retroalimenta. Es tracta d’una conducta compulsiva i una excitació constant que mai arri-

ba a satisfer-se, perquè no es busca guanyar o perdre, sinó la permanent excitació de pensar “i si...”. Però, curiosament, consumir per evitar la depressió i l’ansietat, provoca més depressió i ansietat. Fes un *boost*, és hora punta.

A Tinder, amb qui coincideixes i quan és determinat per com l’algoritme filtra el teu nivell de desitjabilitat. L’empresa avalua els perfils d’acord amb l’atractiu -és a dir, segons la quantitat de *likes*, de visualitzacions i del temps que duren aquestes, així com del teu coeficient intel·lectual, que s’obté analitzant el lèxic de les converses i els punts posicionant-los en un rànquing d’atractiu. Si algú amb puntuació alta et fa *like*, la teva posició en el rànquing puja, però si algú amb un nivell més baix et dona *dislike*, decau. De fet, els usuaris (persones) que ens apareixen en l’app tenen puntuacions similars

A Tinder, amb qui coincidim i quan és marcat pel nivell de desitjabilitat filtrat per l’algoritme. Els perfils s’avaluen d’acord amb l’atractiu, determinat per la quantitat de ‘likes’, i sol mostrar-nos usuàries amb una puntuació semblant a la nostra

a la nostra. Per exemple, si per a Tinder som un cinc, ens mostren persones valorades entre quatre i sis. O sigui, que si et surt molta gent que et sembla lletja, ja saps, has decaigut. Sembla que Tinder sap el que és millor per a tu i per a la teva salut mental.

Quan cau la teva posició en el rànquing, la teva autoestima també va a la baixa davant la compa-

rativa de vides plenes, cossos inasolubles i opcions infinites que ens envolta. És que justament tens una amiga que va conèixer a la seva parella en una app, per la qual cosa no defalliràs, entre decepcions, converses superficials, bots, quasi-alguna cosa, fotopolles, ghosting o *benc-hing*. Així funciona: qualifiques i et qualifiquen, rebutges i et rebutgen. No defalleixis. Vols conèixer a l’amor de la teva vida? *Don’t pretend, just be*.

Llegim articles sobre “com funciona un cervell addicte” abans de comprovar les nostres xarxes compulsivament. Continuem acceptant l’abús, l’engany i l’ansietat perquè depenem profundament dels seus serveis i temem les conseqüències d’abandonar-les. No hi ha disciplina, exigència o força de voluntat que guanyi enfront de les grans tecnològiques. Aquestes aplicacions estan dissenyades per atrapar-te, que pa-

el premi més gran de la vida: l’amor, però la casa sempre guanya.

No es tracta, en primer lloc, d’anomenar les dues famoses hormones de torn i quedar-nos tan *panxos* en l’immobilisme, ni de culpar l’individu de la seva conducta addictiva. No es tracta de ficar més condescendència i pressió als joves, quan l’última edició del *Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mental* (de l’Associació Estadunidenca de Psiquiatria, 2013) ni tan sols reconeix l’addicció a internet, a les pantalles o a les xarxes socials. Per la qual cosa, tampoc no es considera un problema ni hi ha organitzacions públiques que dediquin esforços per atendre’l. En segon lloc, cal una legislació que veritablement protegeixi de les pràctiques comercials deslleials. En tercer lloc, el compliment de les lleis de protecció de dades per part de les companyies tecnològiques per acabar amb l’ús il·legal de la nostra informació personal. En quart lloc, transparència. En cinquè lloc, que les apps passin un exhaustiu examen de disseny ètic i responsable -encara que sigui menys rendible- i que veritablement ajudi a establir relacions. En sisè lloc, educació per entendre que les addiccions existeixen per suplir una necessitat emocional a causa d’un trauma. I, en darrera instància, atenció primària amb professionals formats per oferir assistència psicològica, tallers educatius i trobades grupals on s’ofereixin espais íntims i segurs.

Sembla que en la nostra dècada ens hem oblidat que som nosaltres qui donem valor a aquestes companyies, no a l’inrevés. Són ells els que depenen del nostre temps i atenció. Oferir a algú un tracte empàtic i humà requereix precisament això, temps i atenció, no rendiment econòmic. L’amor no entén d’explotar la vulnerabilitat, sinó que es tracta precisament de tot el contrari. Amor SL o millor amor, però amb salut mental. ●

“Els nostres murals eren com titulars de premsa popular”

Alejandro 'Mono' González (Curicó, Xile, 1947), és muralista i treballador de l'art. Compromès amb la política des de la creació pictòrica, el 1968 funda la brigada Ramona Parra, col·lectiu de muralistes vinculat al Partit Comunista de Xile, que va forjar una iconografia popular que avui encara plasma en espais públics

TEXT: **MARIANA CANTERO**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

L'any 1968 es va fundar la brigada Ramona Parra, de la qual Alejandro González, més conegut com *Mono* González, va ser un dels impulsors. Va participar-hi com a mà d'obra especialitzada, concretament com a traçador. "És la persona que domina el mur, dibuixa la lletra i després venen altres que l'emplenen, els *rellenadores* i els *fileteadores*. Es va anar creant una mà d'obra especialitzada a partir d'un treball col·lectiu que es feia amb molt pocs materials i en molt poc temps", explica l'artista.

La importància d'aconseguir aquesta especialització també tenia a veure amb la necessitat de mobilització ràpida i d'urgència per a plasmar la paraula política als murs. El mur era el suport, l'aparador des del qual *Mono* i els seus companys comunicaven i ho continuen fent. Amb el temps, però, la propaganda política que es plasmava amb lletres es va anar transformant, introduint-hi les imatges. "Vaig ser un dels que van començar a dibuixar. I els *fondeadores* que abans omplien la lletra van començar a omplir figures. En molt poc temps aconseguim fer una iconografia popular. No crec que històricament s'hagi donat en altres llocs".

Quan va arribar el cop d'estat de Pinochet, González recorda que hi havia unes 130 brigades a Xile, amb una entre deu i quinze persones cadascuna. Es van convertir en una mena de guerrilla molt àgil: aparèixer, pintar i desaparèixer. "De vegades pintàvem de nit, de matinada o a la tarda. Quan els obrers anaven a la feina veien un mural i quan tornaven en veien un altre, en el mateix mur. El mur anava

La brigada de 'Mono' va esdevenir una mena de guerrilla, pintava molt àgil: "Quan els obrers anaven a la feina veien un mural i en tornar en veien un altre. La ciutat canviava alhora que els esdeveniments"

canviant. És el concepte de la permanència o de l'art permanent en l'obra. De vegades esborrem els murals perquè el nostre treball té a veure -i això és vital- amb la comunicació. Per nosaltres eren com titulars de diaris, premsa popular posada als murs. Els esdeveniments canviaven en poques hores i, així, la ciutat canviava".

Pel que fa a l'estil, el traçat negre, el color pla, els dibuixos, les imatges, les mans empunyades, les mans obertes, els coloms, les eines de treball, apareixien de forma recurrent en el programa iconogràfic de la brigada. Si aconseguíem reunir tota la informació dels murals que es van pintar, es podria escriure la història d'esdeveniments crucials de la història de Xile i del món, només per mitjà d'aquelles expressions culturals que han passat a ser patrimoni de les esquerres americanes.

Cinquanta anys després, Mono no para. Ara és a Barcelona per pintar un mural, amb altres treballadores de l'art, a la plaça de Pablo Neruda, per commemorar els 120 anys del naixement del poeta. Amb 77 anys, puja cada dia a la bastida. Avui ha baixat una per fer aquesta entrevista fent gala d'una xerameca gens menyspreable. Les preguntes l'estimulen però no paren de sorgir més coses que vol explicar.

"Estic aquí amb el Roc [es refereix al muralista Roc BlackBlock]. I també el Tono Cruz, que és canari. I dos xilens. Som treballadors de l'art amb experiències comunes. No fem art per gust, té a veure amb la comunicació. A diferència dels joves o els grafiters, que pensen des de l'individualisme -que a vegades està molt fomentat per la societat- on els convé posar les signatures. Nosaltres no signem. Fem treball col·lectiu", recalca.

Mono diu que treballa "per les independències i l'alliberament dels nostres pobles". En el seu discurs no hi ha només el que vivim o sofrim a aquesta part del món, sinó també el que viuen i pateixen a altres llocs, conformant una història comuna. "És la història comuna també d'Amèrica Llatina. De l'experiència amb la dictadura, o l'experiència amb les repressions, els desapareguts, que ens ha tocat viure", afirma: "No puc guardar silenci amb això".

A Barcelona ha pintat una dona migrant que ha d'anar-se'n a buscar un món millor per a oferir-lo als fills i que porta els records en una maleta. "Té a veure amb els nostres dolors, però també amb els somnis. Quantes pastures travessen el Mediterrani? La cerca de seguretat econòmica, física i social... O les guerres, per exemple, avui, a Gaza. És un homenatge als immigrants d'ahir, d'avui i de demà. Perquè la gent no hagi d'anar-se'n del seu país i deixar records i memòria".

Mono va apostar des de l'inici per peces de gran format. El seu art, com que té a veure amb la comunicació popular, sempre està als llocs més concorreguts i visibles. És un art urbà, dirigit a un públic el més gran possible. "Encara que el missatge durés un dia, sempre tenim en compte la quantitat de públic que el pot veure", aclareix.

Quan qui firma aquest text era petita, a l'Argentina, veia a prop de casa una pintada inacabada en contra de la dictadura. Com tota la resta de missatges a les parets, aquell era en forma de text. "Quan jo explico que el text, durant el govern d'Allende, es transforma en imatge, és també perquè moltes vegades a través de la imatge podíem encantar al públic. En plena dictadura, tant a l'Argentina com a Xile, si hi havia una pintada en un barri de la perifèria, en la marginalitat, i aquesta pintada parlava de la dictadura, dels detinguts, dels desapareguts, de la presó, de l'autoestima o de la presència o el missatge, només la presència d'aquesta imatge, encara que no hi haguessin paraules, aixecava l'autoestima de la població, però, a més, constatava psicològicament que estàvem vius, en positiu. Som cultura de la vida", reivindica el muralista.

Mono creu que la cultura de la mort està de banda dels règims dictatorials i feixistes: "Hi ha moltes coses que no poden fer. Encara que es considerin vencedors i a nosaltres vençuts, tenim una cultura de la vida i està en aquesta creació. Perquè, al cap i a la fi, el capitalisme, què fa? Pagar".

De vegades, però, la democràcia, que no pot matar, també ho fa. Persegueix, reprimeix. I neutralitza. Marques "com Coca-Cola, totes les grans, absorbeixen una pintada, paguen a l'artista perquè la faci. En el fons, hi ha la paraula que neutralitza i inverteix per apropiarse d'aquest suport. Nosaltres no venem. Nosaltres fem comunicació, propaganda. La propaganda té a veure amb propagar idees, amb la consciència".

Li preguntem per la policia, si encara el molesta quan fa un mural. "Almenys aquí treballem amb permís de l'Ajuntament!", riu. Sobre el moment al Xile de Gabriel Boric, creu que poden haver-hi bones intencions, però que no ens hi podem acontentar: "Cal seguir lluitant per la consciència social. I per això també el nostre treball es basa en influir, aportar, incentivar, moure, mobilitzar, sacsejar. No vull aquest futur per als meus nets, m'entens? El meu pare em deia: 'tu veuràs el socialisme'. I sí, això va passar... Va passar volant pel costat. Va ser a prop. Però les coses no es fan només en un país, avui, amb la globalització". ●

Pluja i sol, festa del caragol

TEXT: **GIUSEPPE SAVINO**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

El caragol és un aliment popular en diversos indrets dels Països Catalans. En altres moments de la història, es consumia en períodes d'escassetat, perquè era fàcil de recol·lectar i tenia un alt valor nutritiu. En l'antiga Roma, els caragols eren criats i engreixats per al consum humà, i aquesta tradició es va estendre per Europa, especialment a terres franceses i a la península Ibèrica.

A Catalunya, el plat més conegut amb aquest gastròpode són els caragols a la llauna, especialment a les comarques lleidatanes, on es preparen a la brasa en una safata metàl·lica i se serveixen amb allioli o una picada d'all i julivert. És tan referencial que ha donat lloc a l'Aplec del Caragol, festival gastronòmic que cada mes de maig, des del 1980, atrau multituds a Lleida.

Al País Valencià, el caragol es consumeix principalment en guisats i arrossos. Un exemple destacat és la paella

valenciana, on el caragol vaqueta aporta un sabor distintiu. El caragol vaqueta és una varietat que es troba en una situació vulnerable. A causa de la seua alta demanda gastronòmica, ha estat sobreexplotat, i els seus hàbitats naturals, com les zones muntanyoses i seques del Mediterrani, han sofert pèrdua d'hàbitat a causa de l'expansió agrícola i urbanística. A més, les condicions climàtiques extremes i els canvis en les estacions han afectat les seues poblacions. A les Illes, especialment a Mallorca i Menorca, els caragols es cuinen guisats amb herbes, fenoll i ceba, sovint acompanyats de carn com el xai o el conill. Un plat molt tradicional és el caragol a la menorquina, preparat amb allioli i cuinat en cassola de fang. Encara que existeix l'helicicultura (cria de caragols), la procreació d'aquesta espècie en captivitat és complexa, cosa que agreuja la pressió sobre les poblacions silvestres.

GENER | FEBRER | MARÇ | ABRIL | MAIG | JUNY | JULIOL | AGOST | SETEMBRE | OCTUBRE | NOVEMBRE | DESEMBRE

'BABOUCHE' (SOPA DE CARAGOLS)

INGREDIENTS:

- 1 kg de caragols
- 1 l d'aigua
- Fulles de menta
- Pell de taronja seca
- Farigola, comí, anís estrellat, clau i canyella
- All i ceba (opcional)
- Sal i pebre al gust

ELABORACIÓ:

1. Netegeu dels caragols, rentant-los diverses vegades amb aigua i vinagre.
2. Poseu els caragols en una olla gran amb aigua i deixeu que bullen.
3. Quan l'aigua comence a bullir, afegiu les herbes i espècies i la pell de taronja. Podeu afegir també una mica d'all i ceba.
4. Cuineu-ho a foc lent durant aproximadament una hora perquè els caragols agafen tots els sabors de les espècies.

5. Serviu la sopa calenta amb els caragols i l'aigua perfumada amb les espècies. Tradicionalment, es beu el brou i es mengen els caragols amb escuradents.

És un plat molt aromàtic gràcies a la combinació d'herbes i espècies. Es consumeix sobretot a Marràqueix, on són comunes les parades de carrer que venen aquesta sopa.

Publicitat

Màster *XXXIII EDICIÓ* **UNIVERSITAT DE BARCELONA** **Fundació Solidaritat**
UNIVERSITAT DE BARCELONA

GLOBALITZACIÓ, DESENVOLUPAMENT I COOPERACIÓ

**Gener de 2025
a juliol de 2026**
60 crèdits ECTS

■ Informació ub.edu/master-cooperacion | T. 93 402 43 25 | msirera@ub.edu

INSCRIPCIONS
FINS AL 8 DE NOVEMBRE
INSCRIPCIONS

ENTRE EL AZAR Y LA NECESIDAD

Historia de una vida

Un llibre d'història des de baix escrit per **Daniel Pont Martín i Ignacio González Sánchez**. La vida rebel d'un dels fundadors de la COPEL (Coordinadora de Presos en Lluita), testimoni viu de la realitat que la història oficial de la Transició va voler escombrar sota una catifa de silenci.

VIRUSEDITORIAL.NET
VIRUS
V

arc
Assegurem compromís

www.arc.coop

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del Pl. 25. Ribes. (Garraf). Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària

www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

Collectiu Ronda
Defensem tots els teus drets
www.ronda.coop
T. 932682199

LA CIUTAT INVISIBLE

LIBRERIA CRÍTICA DE BARRI
CATÀLEG DE ROBA
ESTUDIS COOPERATIUS I COMUNALS
GESTORIA I ASSESSORAMENT
ECONOMIES FEMINISTES

Riera d'Escuder, 38 (08028) - 932 989 947 - invisible.coop

Digitalització amb sobirania tecnològica

SomNúvol.coop

- Som cooperativa
- Som tecnoètica
- Som programari lliure

hola@somnuvol.coop

Benvingudes a la comunitat del llibre crític

Fes-te sòcia de la llibreria crítica
La Repartidora des de 50€/curs
Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies

C/ Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix
Benimaclet - València
960 83 56 13 - larepartidora.org

LA REPARTIDORA

DEIXA'T MIRAR ANUNCIA'T A LA DIRECTA!

150.000 visites úniques mensuals al web
Més de **3.500 subscriptores**
publicitat@directa.cat

LA DESKOMUNAL

Menú del dia de dilluns a divendres de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92
ladeskomunal.coop

La Directa utilitza els serveis de

foli verd gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44, Gràcia, 08012 Barcelona

FOTOGRAFIA: **CARLES PALACIO**

El Port de la Selva (l'Alt Empordà), juliol de 2022. Guillermo Cornejo lleva i neteja d'astropartus (o estrelles fregall), l'instrument de pesca conegut com a tresmall, que va calar la nit anterior, prop de la reserva natural del Cap de Creus. Mantenir el delicat equilibri entre tradició, feina i respecte per l'entorn és fonamental per a la supervivència d'aquest ofici amb manca de relleu generacional, dures condicions de treball i baix preu per la mercaderia.

Itàlia

Les drassanes del grup Fincantieri vistes des del canal Eugenio Valentini.

LA MÀ D'OBRA MIGRADA MARCA EL RUMB POLÍTIC A MONFALCONE

Les drassanes, principal motor econòmic d'aquesta ciutat del nord-est d'Itàlia, es nodreixen bàsicament amb treballadores de fora d'Europa. Amb tot, el govern local de la Lliga ha posat en marxa un relat "antiislamització" que amenaça la pau social

TEXT I FOTOGRAFIES: **ALESSANDRO STOPPOLONI**
MONFALCONE

"Si hi ha ganes, les drassanes són un bon lloc per aprendre", ens diu una persona que ha treballat durant anys a Monfalcone, una ciutat que es troba a la regió més al nord-est d'Itàlia, entre Trieste i Udine. Molt petita fins a principis del segle XX, el naixement de les drassanes impulsat per la família Cosulich va convertir Monfalcone, llavors part de l'imperi austrohongarès, en un dels centres industrials més importants de la zona, amb masses que arribaven des de les regions dels voltants. Al voltant de les drassanes va néixer, per iniciativa de l'empresa, tot un barri nou, Panzano, amb cases per a les famílies obreres i serveis, com un camp per practicar esports.

Avui, el propietari d'aquest conglomerat industrial és Fincantieri, una societat pública estatal, amb seu central a Trieste, que construeix vaixells en diferents llocs de la península Itàlica i a altres llocs del món. Les drassanes de Monfalcone encara representen una possibilitat de treball per a persones de perfils molt diferents, com es pot copsar des de l'entrada a les instal·lacions: cap a les cinc del matí es veu gent procedent majoritàriament de Bangladesh o de l'Àfrica subsahariana, que arriben en bicicletes, sovint massa petites per a elles. Moltes ja porten el casc blau que faran servir durant les hores de treball. Altres arriben amb busos, mentre grups de persones s'apropen a l'entrada fent servir petites furgonetes, molts cops amb matrícula de Romania. Entre els grups que es dirigeixen cap a l'entrada no és difícil sentir també persones que parlen amb accents del sud d'Itàlia. La sirena de les drassanes sona sempre tres cops entre les 7.40 h i les vuit en punt, però quan esclata

el tercer brunzit quasi totes les operàries ja han començat la seva jornada laboral.

Sense persones migrades a Monfalcone no es podrien construir els vaixells -sobretot creuers- que representen la principal activitat econòmica de la ciutat i una de les fonamentals de la regió. Així i tot, l'alcaldeessa de la ciutat fins al mes de juliol, Anna Maria Cisint (de la Lliga), ha alimentat una campanya contra un suposat perill d'islamització de la vila, aferrant-se al fet que aproximadament una tercera part de la població de la ciutat és originària de fora d'Itàlia, i bona part d'aquesta prové d'entorns majoritàriament musulmans. En els últims anys, a tota la península s'ha parlat molt de Monfalcone per les reaccions a les iniciatives de la seva alcaldessa. Cisint, per exemple, ha intentat impedir, amb les eines legals que tenia a la seva disposició, que la comunitat musulmana pogués transformar un antic supermercat en una mesquita i, d'una forma més genèrica, que disposi d'espais on practicar activitats de culte. Després d'aquests intents limitadors, la comunitat, formada per persones d'origens molt diversos, va convocar, el mes de desembre, una de les manifestacions més multitudinàries que es recorden a la ciutat, en la qual van participar milers de persones, moltes onejant banderes d'Itàlia i de la Unió Europea.

UN LLOC PER RESAR

El 10 d'abril, la comunitat musulmana de Monfalcone va celebrar l'Id al-Fitr, la fi del dejuni del Ramadà. Va tenir lloc una oració col·lectiva a l'antic pàrquing del supermercat. Poc abans, el Tribunal administratiu de la Regió Autònoma Friül-Venècia ►

► Júlia havia confirmat que, per garantir un dret fonamental, aquesta activitat religiosa podia celebrar-se. Aquell dia hi havia periodistes que observaven centenars de persones, sobretot homes, amb vestits de festa, resant, mentre un dispositiu policial vigilava a l'altra banda del carrer. La gestió de les persones que arribaven o deixaven el lloc corresponia al Centre Islàmic de Monfalcone: dos homes es van encarregar d'evitar fins i tot que ningú no travessés el carrer per llocs que no fossin els passos de vianants. Un home amb un micròfon dirigia el ritual amb l'edifici buit darrere seu. A dins s'hi podia veure material de construcció inutilitzat des que l'obra va quedar paralitzada. Es van fer almenys dos tornos de pregària i una part de la cerimònia en italià: "Itàlia és el nostre país. Hem de respectar les regles, com diu també el profeta. Aprenem l'idioma, paguem el lloguer, els impostos, respectem les regles del carrer. Hem de mostrar que formem part d'aquesta ciutat. Al mateix temps, ningú no pot negar els nostres drets" va concloure l'orador. Poc després, entre unes gotes de pluja, va acabar l'acte.

El mateix dia vam parlar amb Arturo Bertoli, president de l'Associació Monfalcone Interètnica, que des de fa anys es dedica a ensenyar italià a les persones migrades. Vam quedar a la plaça de l'ajuntament, on no queda cap banc per seure o jocs per a la mainada: el govern municipal els va retirar tots perquè s'havien convertit en un "lloc de trobada", sobretot per les persones d'origen bengalí. A canvi, es van habilitar parterres amb gespa i flors. "Al final del segle XX, molts obrers que treballaven en les drassanes es van jubilar gràcies a una llei per a les persones que havien estat exposades a l'asbest [un material la pols del qual tenia efectes cancerígens], que llavors es feia servir per construir els vaixells. De cop i volta, va ser necessari trobar nova mà d'obra. I com que llavors els fills dels vells treballadors no volien entrar en les drassanes, calien persones foranes", diu Bertoli. De fet, abans de l'arribada massiva de gent procedent de Bangladesh, n'havia vingut del sud d'Itàlia i també de l'antiga Iugoslàvia o de Romania.

"En aquests anys, el govern municipal no ha fet res per ensenyar la llengua italiana a aquestes persones. Només se'ls ofereixen cursos per part d'iniciatives de voluntariat. El seu objectiu és separar dos mons, que persones 'italianes' es trobin sempre en una posició millor que les altres. Aquesta mena de política s'ha potenciat en l'últim període perquè Cisint ha volgut entrar en la llista de la Lliga per les eleccions europees", afegeix Bertoli. En aquests comicis, que a Itàlia es van celebrar el 7 i 8 de juny, tot i que la Lliga va perdre molts vots amb relació a les convocatòries anteriors, qui era alcaldessa de Monfalcone es va garantir un escó al Parlament Europeu. El nou càrrec era incompatible amb l'alcaldia i per aquest motiu va dimitir el 19 de juliol. Però continua present al consistori, ara presidit pel seu amic Antonio Garritani, de la Lliga. Durant el seu mandat, Cisint ha posat la lluita contra el que anomena "islamització integrista" entre els punts principals del seu programa, amb un cert èxit en una part de l'electorat. "Molta gent no jove té nostàlgia de la ciutat com era fa temps, ha viscut amb dificultats tots els canvis dels últims anys i pot ser que votar-la hagi estat una forma de reacció", opina Bertoli.

Així i tot, la població d'origen estranger es veu per tot arreu a Monfalcone, des de les escoles a les petites botigues de barri. "Sense ells aquesta ciutat seria un cadàver", conclou Bertoli.

SUBCONTRACTACIONS I PRECARIETAT

En els últims anys, les condicions de treball han canviat dins i fora de les drassanes. Fincantieri ja no contracta directament al personal i gestiona bàsicament la part comercial i de màrqueting, mentre altres societats reben les concessions i contracten les treballadores. "Dins de les drassanes hi ha més de 200 empreses actives. Quan el vaixell està a punt de ser armat hi poden arribar a treballar fins a 7.000 persones alhora", explica Alessandro Perrone, membre del sindicat Unió Sindical de Base (USB). "Les empreses s'esmercen molt a l'hora de presentar les millors ofertes per obtenir les concessions. Per això acaben re-

Anna Maria Cisint, alcaldessa de la ciutat fins al juliol, ha intentat aturar la construcció d'una mesquita que compta amb l'aval del tribunal administratiu de la regió

duint el cost del treball i fan servir eines per no pagar tot el que figura al contracte", afirma Perrone. Al mateix temps, moltes persones que arriben aquí no es poden permetre deixar la feina, perquè un contracte laboral garanteix mantenir el permís de residència a Itàlia. "La necessitat fa que per a aquesta gent sigui molt difícil reivindicar els seus drets i unes millors condicions laborals", destaca el sindicalista. A més, qui arriba a Itàlia després d'un llarg trajecte migratori sovint té deutes que desitja liquidar com més aviat millor, i això porta a acceptar també feines amb un sou baix, però sou, al cap i a la fi.

Fincantieri produeix també vaixells militars, sobretot per a la marina de guerra de l'Estat italià. Així i tot, la construcció de creuers té rellevància per la companyia, com es pot comprovar llegint el seu pla estratègic per al període 2023-2027. Implica que el sector, malgrat el gran impacte sobre el medi ambient, està tornant a créixer després de la pandèmia i que moltes companyies de creuers necessiten naus noves que compleixin la normativa de límits d'emissions contaminants. A Monfalcone, on ara no hi ha producció militar, el fet que Fincantieri plantegi continuar produint aquest tipus de vaixells turístics és crucial per garantir la feina a millers de persones. "Aquí es van començar a construir creuers als anys noranta -apunta Perrone-. Avui són cada cop més grans, però bona part de l'estructura arriba aquí ja muntada", afegeix. "Per acabar un vaixell es necessita normalment un any -confirma una persona que ha treballat durant molts anys a les drassanes-. Hi ha molta pressió per tal d'acabar respectant les dates pactades", afegeix.

Si les previsions de Fincantieri són exactes, Monfalcone continuarà necessitant mans per treballar. Ja ara mateix, la relació entre la presència de les drassanes, les comunitats que provenen de l'estranger i les polítiques i discursos d'una dreta identitària i que no té por d'ensenyar la seva cara més xenòfoba, han fet de la ciutat del Friül un lloc clau per observar la deriva en què cau una part cada cop més gran d'Europa. ●

Pregària conjunta en l'aparcament d'un antic supermercat adquirit per la comunitat musulmana per fer-ne un centre de culte que no compta amb el vistiplau municipal

Cartells en italià i bengali a l'entrada principal de les drassanes. La bicicleta és el mitjà de transport que utilitza bona part de la plantilla

L'esquerra alemanya, en el laberint sionista

La mala consciència històrica pel passat nazi i l'Holocaust fa que la posició de gairebé tot l'espectre polític d'Alemanya amb el genocidi a Palestina sigui unívoca, i que partits que es declaren antifeixistes com Die Linke argumentin, exactament igual que l'extrema dreta, el "dret d'Israel a defensar-se"

TEXT: **UMA ARRUGA I LÓPEZ**

BERLÍN

PERIODISTA I HISTORIADORA ESPECIALITZADA EN CONFLICTES ARMATS I ANTIFEIXISME

El passat nazi d'Alemanya i la seva cultura del *record històric* (*Erinnerungskultur*) fa que la república federal sigui un dels principals aliats de l'Estat d'Israel. L'existència del país sionista és part de la *Staatsräson* (raó d'estat) d'Alemanya. Des del 7 d'octubre de 2023, la posició de Berlín en aquest sentit s'ha forçat encara més. Menys d'un mes després de l'ofensiva de la resistència palestina, el govern alemany va aprovar l'exportació d'equip militar a Israel per un valor de 303 milions d'euros. El govern va prohibir en les manifestacions propalestines la frase "Des del riu fins a la mar, Palestina vencerà", i múltiples persones han sigut arrestades i multades. Les paraules del canceller socialdemòcrata Olaf Scholz són clares: "Alemanya és amb Israel".

Aquestes mesures venen d'un executiu centrista, on també hi ha verds i liberals. Però, què pensen els moviments, partits polítics, i altres organitzacions situades a la seva esquerra? La veritat és que la seva posició no varia gaire del govern. Die Linke (L'Esquerra, en alemany),

amb 39 seients al Parlament federal, és el partit polític progressista per excel·lència al país, situat a l'esquerra de l'SPD de Scholz. L'11 d'octubre de 2023, la formació va fer públic un comunicat titulat "Per la fi de la violència a Israel i a Palestina". En aquest escrit, es condemnava "l'atac terrorista de Hamàs" i s'afirmava que, a causa de "l'Holocaust, l'existència d'Israel és una necessitat històrica". Encara que la direcció de Die Linke expressava també preocupació per la previsible escalada de violència d'Israel (recordem que l'escrit és de quatre dies després de l'ofensiva de Hamàs), es posicionava completament a favor de l'Estat israelià i de la seva existència.

Mesos després, el març de 2024, el grup parlamentari de la formació va posicionar-se a favor d'un alto el foc i del cessament dels enviaments d'armes des d'Alemanya a Israel. En aquest nou escrit, s'afirmava que, "com cada altre país", l'Estat d'Israel té "dret a l'autodefensa", però que el govern de Benjamin Netanyahu "l'està portant a l'extrem". No obstant això, el 29 d'agost un can-

En els actes del moviment 'Antideutsche', són habituals les banderes amb l'estrella de David i s'acusa l'activisme propalestí d'antisemita

didat de Die Linke, Michael Neuhaus, va lluir una samarreta de les forces d'ocupació israelianes (IDF) en un acte polític a Leipzig. El partit, com l'esquerra alemanya en general, està del tot fraccionat quant al genocidi del poble palestí. Certs sectors admeten que Israel "ha anat massa lluny", però pensen que l'estat sionista té dret a existir. Altres ignoren activament el genocidi i criden "Nie wieder' ist jetzt" ("Mai més" és ara) a manifestacions en suport dels ostarques israelians.

CAU EL MITE DEL SANKT PAULI

Dins de l'esquerra alemanya hi ha un grup amb molta influència que es fa dir "Antideutsche" ("antialemanys"). És un moviment polític creat als anys vuitanta del que es considera antifeixista i es posiciona en contra del nacionalisme alemany, el qual veuen vinculat al nazisme. Aquest odi cap al nazisme, que evidentment hauria de tenir tot antifeixista, fa que el seu suport a Israel sigui incondicional. El remordiment imperant dins d'aquest moviment i el record viu de la responsabilitat alemanya de l'Holocaust duu

Una pancarta amb l'eslògan "Palestina lliure de Hamas" el mes de novembre a la grada del Sankt Pauli, club de futbol d'Hamburg que sempre ha cultivat la imatge de suport als moviments socials i populars

els *Antideutsche* a considerar com un deute històric protegir i donar suport a la creació d'un estat sionista, sense tenir en compte els milers de palestins assassinats per fer-lo possible. El que resulta destacable d'aquest corrent, és el seu caràcter exclusivament alemany. Arreu del món, els moviments antifeixistes i de l'esquerra alternativa donen suport a la causa palestina i denuncien les polítiques genocides de les administracions de Tel-Aviv. Els *Antideutsche* s'erigeixen en una excepció: en les seves marques antifeixistes sorprèn la presència protagonista de la bandera d'Israel i en les seves ponències s'apel·la al "caràcter antisemític" del moviment propalestí. Tanmateix, en algunes expressions del moviment, també s'exclou la intervenció de persones d'origen jueu, com va passar al club berlinès Jungle World, que s'autodenomina *Antideutsche*. Són un exemple clar de l'excepcionalitat alemanya en els moviments antifeixistes o de l'esquerra alternativa.

Un dels clubs de futbol més coneguts arreu del món per haver cultivat la marca "antifeixista" s'ins-

criu en aquest corrent. El Sankt Pauli d'Hamburg és un equip amb milions de fans internacionals a causa dels seus gestos que l'acosten a l'esquerra alternativa, marquen distància amb la comercialitat del futbol d'elit i l'allunyen del capitalisme, sobretot pel fet que va ser el primer club alemany que es va posicionar públicament contra el racisme, la xenofòbia, i l'homofòbia. Això no obstant, bona part d'aquests milions de fans internacionals van quedar molt decebuts quan, dies després del 7 d'octubre de 2023, el club va fer públic un escrit on es posicionava al costat d'Israel en el conflicte de Gaza. Immediatament després, catorze dels clubs de fans internacionals oficials del Sankt Pauli van trencar relacions amb la societat esportiva i van publicar una rèplica fent costat a la causa palestina.

Un dels grups de seguidors més contundents va ser el de Glasgow. Bona part dels seus integrants també són seguidors del Celtic, club de la ciutat escocesa amb bona part de l'afició d'ascendència irlandesa, idees republicanes i que fa costat al poble palestí.

En reacció a tot aquest moviment internacional, fans alemanys del Sankt Pauli van desplegar pancartes durant el transcurs d'un partit que deien "Des de Gaza fins a Glasgow, combat l'antisemitisme. Allibereu Palestina de Hamàs". La frase "*Free Palestine from Hamas*" ("Palestina lliure de Hamàs") és un eslògan recurrent de l'esquerra alemanya, perquè és un afegit a la frase "*Free Palestine*" que exonera de tota culpa a Israel i assenyala Hamàs com a responsable del genocidi.

Quan es parla de l'Estat d'Israel i el genocidi del poble palestí, l'esquerra alemanya no és gaire diferent del centre, o fins i tot de l'extrema dreta. Membres del partit postfeixista Alternativa per a Alemanya (AfD), incloent-hi els dos principals líders, s'han posicionat obertament a favor de Tel-Aviv i han assegurat que el govern israelià té dret a protegir-se dels atacs palestins. És bastant irònic, doncs, que el moviment antifeixista alemany tingui la mateixa posició que el partit feixista més votat del país. ●

Ruth Wilson Gilmore

geògrafa i activista
anticarcerària

“Millorar les condicions
a les presons tan
sols perpetua el
sistema de càstig”

La conferència “Resistència crítica: més enllà del complex industrial carcerari”, celebrada el 1998 a la Universitat de Berkeley (Califòrnia) va significar el punt de sortida d’un renovat moviment abolicionista del sistema penitenciari als Estats Units d’Amèrica, que posaria sobre la taula el qüestionament del sistema d’empresonament massiu i el model policial com a solució als problemes polítics, econòmics i socials. Entre les primeres impulsores d’aquest moviment trobem l’activista antiracista i feminista Ruth Wilson Gilmore (New Haven, Connecticut, 1950). Els seus escrits es recullen ara a *Geografia de la abolición* (Virus Editorial, 2024), un treball que trenca mites sobre la idea d’abolir les presons i les estratègies per aconseguir-ho

TEXT: **VICENT ALMELA**

FOTOGRAFIA: **ROSER GAMONAL**

Moltes persones imaginem el concepte *abolicionisme* aplicat a les presons i el sistema penal amb una idea estàtica, de suprimir les presons literalment, no com un moviment ampli que tinga en compte accions que sorgeixen i se centren en espais i situacions que no són purament de càstig. Què és per a tu l'abolicionisme?

Entenc que a moltes persones, quan senten la paraula *abolició*, el que els ve al cap és supressió, eliminació, absència, no-res. Associades al sistema penal, actualment existeixen estructures com les presons, les comissàries, la policia, les lleis, els càstigs... que en un suposat futur abolicionista no haurien d'existir, oi? Bé, això no ha de ser per força així, ni és tan senzill. L'abolició requereix precisament molta presència de relacions entre persones, comunitats fortes i accés a recursos bàsics per a tothom. Uns recursos que permeten garantir refugi, menjar, educació, salut, relacions socials... És evident que les accions que generen dolor necessiten algun tipus de resposta social. Però hem pensat i triat les forma de respondre a això com a societat? Quins són els processos amb els quals gestionem el mal causat per diferents accions? Des del moviment abolicionista defensem que és necessari pensar en noves formes de gestionar el mal i el dolor, perquè l'experiència ens diu que la solució no pot ser respondre generant-ne més. Aquestes noves formes, camins i horitzons són el que anomenem "geografies de l'abolició". No estic parlant sols d'una manera abstracta i idealista, sinó del que veiem en experiències i pràctiques concretes, que han sorgit en moltes comunitats arreu del món, de persones que han format organitzacions de resposta comunitària i intervenen en llocs on el mal i el dolor són susceptibles d'aparèixer, especialment en casos de violència masclista en l'entorn familiar i similars, o que han descobert com dur a terme processos de justícia transformadora, que són molt difícils i que consumeixen molt temps, però permeten que les persones recuperen les seues vides i sanar de forma íntegra un procés de dolor. D'una banda, el dolor en les vides de les víctimes: intentar que se senten satisfetes i que perceben que el seu mal ha estat reconegut, abordat i reparat. I per altra, les vides de les persones que han danyat a unes altres, que no sols han d'aprendre i ser conscients del que la seua acció va causar, sinó canviar com viuen i entenen les seues vides. Totes aquestes pràctiques són per a mi experiències abolicionistes. Per tant, no es tracta només de parlar de presons.

Com vau començar a organitzar-vos i treballar amb aquesta mirada als EUA i quins són els vostres referents?

Com a punt de partida, m'he de referir a la Conferència de *Critical Resistance* de 1998, on vam intentar donar una nova perspectiva a aquest concepte. Ens preguntàvem què podíem fer ací i ara, partint des de la base teòrica de persones com W.E.B. Dubois amb relació a l'esclavitud. Ell afirmava que l'abolició es basava en la presència, no en l'absència. Segons la seua visió, l'abolicionisme no és merament canviar un estatus o estructura concreta, sinó canviar tota una base i construcció social. Des d'aquí vam començar a reflexionar. Ens sorgien grans preguntes: què fem amb el mal que han creat diferents accions i situacions? Com el podem abordar? Això ens va conduir a estudiar, investigar i aprendre com les persones, sense recórrer a l'estat o a mecanismes de càstig, han actuat en situacions en què altres persones han sofert mal. Què hauria de passar amb les persones que han dut a terme accions que han produït mal i que menyspreem? Com podem abordar aquests conflictes i les accions d'aquestes persones des de dins de les comunitats? Em negue a pensar que la millor manera de gestionar aquestes situacions i tractar les persones que menyspreem siga castigant-les, tancant-les o expulsant-les de les nostres comunitats. Ha d'haver-hi alguna cosa millor, i aquest és l'horitzó que tenim i la base sobre la qual treballa el nostre moviment.

Sobre quines bases s'ha construït la cultura del càstig i s'ha legitimat en tantes societats? Veiem, per exemple, com la construcció massiva de presons en les dècades dels setanta i huitanta als EUA no va anar

acompanyada d'un descens en les estadístiques de delictes. Com s'explica això?

Crec que la millor manera de començar a respondre a aquesta pregunta és parlar sobre les crisis superposades i interconnectades que la societat estatunidenca va experimentar en aquest període. Sobretot s'explica a partir d'una crisi de la fi d'un règim d'acumulació de capital i el començament d'una nova etapa socioeconòmica de recessió. És important tenir en compte que parlem d'un període de crisi marcat per la pèrdua d'una guerra que s'havia tornat cada vegada més impopular i les seqüeles de la qual encara no es coneixien, però van portar a una reorganització econòmica i a un gran moviment de capital que, de nou, va deixar les persones més vulnerables fora de la partida. Tot això va conduir a un canvi radical en el relat dels partits polítics i el discurs dominant. Aquesta combinació va obrir la possibilitat que diferents faccions pogueren arribar al poder, amb l'estratègia d'afirmar que el govern i la classe política eren el problema del qual ens alliberarien, amb l'excepció de l'única base legítima que havia de tenir l'Estat: la defensa de la sobirania i la seguretat nacional. Així que la relació entre el crim, la policia i el militarisme va passar a formar part d'una sèrie d'ideologies que van inspirar un determinat tipus de política. Als EUA, els dos partits majoritaris van acceptar que, per a mantenir el poder, havien de defensar aquests principis i fer promeses en aquesta línia.

Quin paper van jugar el racisme i les classes socials en la propagació d'aquesta nova política i la seua estructura i base punitiva?

És evident que el capitalisme requereix desigualtat, i això és precisament el que millor reproduceix el racisme. Una desigualtat que té a veure amb qui aconsegueix o no aconsegueix treball, qui pot o no viure en uns certs barris, qui pot o no estar en un sector d'ocupació autoritzada per a organitzar-se en sindicats

"El capitalisme requereix desigualtat, i això és el que millor reproduceix el racisme. El relat sobre la policia i les presons necessita aquesta desigualtat estructural"

i negociar col·lectivament. Aquests són alguns dels molts exemples de com, en l'economia política del capitalisme estatunidenc, el racisme ha jugat un paper interessat i diferencial en l'assignació de recursos. Les persones amb menys poder col·lectiu amb relació al capital es converteixen en les persones amb major probabilitat de ser empresonades i criminalitzades. Llavors, una de les estratègies del capital per a generar desigualtat i perpetuar-se és la producció estructural d'excedents per part de l'Estat. El relat sobre la policia, les presons i les agències de militarització i càstig necessita la desigualtat estructural. Pot haver-hi algunes diferències segons el context, però el patró de l'augment de les agències de vigilància i de càstig s'està manifestant arreu del món, i al mateix temps veiem com la dreta ho aprofita i està guanyant cada vegada més poder. La gent demana més presons quan hi ha més persones vulnerables obligades a mantenir-se al marge del sistema per a poder sobreviure. La legitimació d'un govern per a vigilar i castigar en nom de la seguretat i la "sobirania nacional" estableix les bases del feixisme. I, de fet, veiem com en molts llocs, les forces policials i els seus sindicats són precisament la base dels seus moviments.

El populisme punitiu és una estratègia cada cop més comuna i normalitzada, juntament amb les fake news, en els mitjans de comunicació i en els discursos polítics. Veiem, per exemple, que discursos com el de Nayib Bukele a El Salvador estan quallant i cada cop més gent demana aquest model securitari i ultrapunitiu. Com funciona i es legitima aquesta estratègia de desinformació?

És una estratègia que ve de lluny i té els seus orígens en la productivitat i el capitalisme. Fins i tot abans del canvi sociopolític cap a l'empresonament massiu, com l'anomenem als Estats Units, els mitjans de comunicació tradicionals van començar a difondre aquest tipus de discursos sense qüestionar els seus efectes sobre la societat, amb l'objectiu de vendre més periòdics. Solien dir que "si hi ha sang, hi ha impacte". Per això no sorprén que en els principals mitjans de comunicació, així com a les xarxes socials, les imatges que són violentes, feridores o tristes criden molt l'atenció de l'espectador. També sabem, per la densitat de la cobertura del genocidi contemporani a Gaza, que el fet de veure sang i destrucció no fa necessàriament que s'active una consciència crítica respecte a un tema i que la gent es mobilitze. Existeix una espècie d'ideologia dominant, que sorgeix de moltes maneres, i que té la seua base en com es redacten i es difonen les notícies i quins programes de televisió són populars. I no em referisc als informatius, sinó a la ficció, els programes policials, programes de detectius, programes de misteri i la classe de pel·lícules comercials que generen imaginaris estereotipats i sense contextualitzar de col·lectius vulnerabilitzats. La seua narrativa és la següent: "tenim un enemic perpetu contra el qual sempre cal lluitar i que mai podrà ser vençut". I això subjau socialment de forma generalitzada i legitima els relats de la necessitat de més policia, de la seguretat i la por, sobre un "altre", que és l'enemic i sol mostrar-se de forma interessadament estereotipada.

Des de la societat civil hem vist com al llarg dels últims cinquanta anys han sorgit moltes iniciatives destinades a millorar les condicions de les persones preses i sol·licitar el respecte dels drets humans en els espais de privació de llibertat. Quins són els límits d'aquestes estratègies? Hi ha perill de legitimar el sistema?

Una de les preguntes que les abolicionistes ens fem a nosaltres mateixes abans de dur a terme qualsevol acció, estratègia o campanya d'incidència és: aquesta reforma que defensem o impulesem estén la vida, l'abast i la dimensió del sistema de càstig? Si la resposta és sí, aquesta mesura o acció no ens serveix, perquè l'únic que fa és perpetuar-lo. Per descomptat que existeixen molts tipus d'estratègies que nosaltres anomenem "reformes no reformistes". Per exemple, reduir les penes o assegurar-se que les persones que surten de la presó tinguen un lloc on viure. També puc donar-te un exemple que considere

molt útil. Es tracta d'un treball de recerca dut a terme per una petita organització que treballa en el comtat de Los Angeles, a Califòrnia. El seu treball es basa a investigar sobre què podem fer per a millorar a curt termini la vida de les persones de classe treballadora. Conclouen mesures que poden adoptar les institucions, com ara reduir el pressupost de finançament públic de la policia i l'empresonament de persones sense llar i destinar aquesta inversió a construir cases per a aquestes persones i acompanyament psicosocial. Des de la perspectiva abolicionista, sempre es busquen solucions i estratègies més integrals al problema concret i al seu context. Evidentment, per a algunes persones, en el curt termini, les accions haurien de centrar-se a millorar les condicions per a poder sobreviure si, per exemple, no reben atenció mèdica o viuen terriblement amuntegades. Però el que succeeix amb les solucions reformistes a les condicions de reclusió és que amb freqüència acaben ampliant la seua grandària, abast i vida útil en nom d'una millora concreta. I, per tant, no es pensa en alternatives, sinó que aquestes simplement es tornen més grans i sofisticades.

Al nostre entorn hem vist com, fa poc, la Generalitat de Catalunya ha anunciat l'obertura d'una nova presó per a dones a la Zona Franca (Barcelona), que segons indiquen, serà la primera presó "construïda amb perspectiva de gènere". Creus que això possible?

Això em recorda a un cas similar que vam viure a Califòrnia, on un grup de feministes punitivistes, que pensaven que no hi havia una alternativa millor per a les dones que havien comés un delictes que estar dins d'una presó, defenien la creació de nous edificis perquè aquestes dones pogueren estar empreso-

"La legitimació d'un govern per a castigar en nom de la 'sobirania nacional' estableix les bases del feixisme. Sovint, la policia i els seus sindicats nodreixen el moviment"

nades en llocs més “apropiats”, en termes de gènere. De fet, no les anomenaven presons sinó “comunitats penitenciàries amb perspectiva de gènere”. Des del feminisme abolicionista vam engegar una campanya contra aquests nous espais de confinament, i elles ens van acusar públicament de racistes, al·legant que no ens preocupàvem per les nostres germanes i les seues condicions de confinament. Nosaltres explicàvem una vegada i una altra que pel que estàvem lluitant era per l'emancipació, no per una nova construcció. Mentre això passava, les dones preses s'havien organitzat en grups abolicionistes, van fer circular un comunicat que es titulava “No en el nostre nom”. En aquest moment, al voltant de 12.000 dones que estaven recloses van dir “no volem que ens construïsquen noves presons boniques”. Nosaltres havíem estat treballant molt de valent amb equips jurídics i legisladors per a reduir el nombre de dones a la presó, escurçar les sentències o traient-les d'alguna altra manera. Si analitzem els últims 24 anys, des que vam engegar aquesta campanya, sí que hem vist resultats. A l'estat de Califòrnia hi ha moltes menys dones i persones preses ara que quan vam començar, i això es deu a aquesta estratègia múltiple de lluitar contra la presó com a institució i organitzar-se des de dins i des de fora per a denunciar les sentències i assegurar-se que les persones que surten tinguen suport i una manera de tornar a ser membres de la comunitat: tenir una un lloc on viure, accedir als recursos bàsics, reunir-se amb els seus fills, buscar treball, etcètera.

Com podem començar a construir un relat al marge d'un sistema de presons, policia, vigilància i control que no passe per l'Estat i el càstig?

Crec que una de les idees fonamentals que els abolicionistes hem desenvolupat és la comprensió del fet que la violència crea poder i, per tant, l'Estat necessita tenir el control de la violència per a legitimar-se contínuament. Podem traçar paral·lelismes entre què està succeint ara mateix a Darfur o a Gaza, i relacionar-ho amb què està succeint a diferent escala a tots els llocs on les demandes de més presó i policia estan en augment o són centrals en la construcció social. Ens adonem que en tots aquests llocs existeix una profunda desigualtat, la qual cosa ens porta de nou als orígens del racisme. I quan dic *racisme* no estic parlant de blancs i negres. No es tracta del color, sinó de la vulnerabilitat creada per la diferència de grup. Llavors, si estem d'acord que la violència crea poder, certament, un dels fracassos de molts partits polítics de l'esquerra és assumir que, augmentant o expandint les forces i formes de violència organitzada, d'alguna manera, màgicament, crearan una situació en la qual la societat estiga prou tranquil·la perquè els serveis socials, l'art i la cultura puguen florir. Existeix aquesta presumpció que la violència i les forces coercitives són l'únic baluard per a mantenir l'ordre social contra el seu propi desordre, la qual cosa emmascara completament el fet que gran part del desordre social ha ocorregut precisament a causa de les forces desorganitzades de la mobilitat del capital, l'enduriment de les fronteres i les lleis racials. ●

Ideari

DISSIDÈNCIES A L'ESPAI PÚBLIC O LA GUITARRA DE JOE HILL

TEXT: **JORDI BELTRAN GIMENO**
IL·LUSTRACIÓ: **PAU FABREGAT**

Les normatives que plantegen regular què es pot i què no es pot fer als entorns urbans comunitaris s'han erigit en formes d'imposar determinats patrons socials com a acceptables, discriminar-ne d'altres, premiar la docilitat i expulsar la protesta

Som als voltants del 1910 a San Pedro (Los Angeles, Califòrnia). Un jove migrat de Suècia s'ha retallat el nom, se l'ha americanitzat, i ara es fa dir Joe Hill. Ha entrat en contacte fa poc amb els anomenats *wobblies* -membres del sindicat de Treballadors Industrials del Món (*Industrial Workers of the World*)- que, entre altres accions, duen a terme mítings improvisats a places i carrers, que provoquen, a ulls de segons qui, un desordre, una molèstia. La llegenda que ens explica l'homònima pel·lícula de Bo Widerberg, *Joe Hill* (1971) és ni més ni menys que el mite fundacional de la cançó-protesta. Tenim els *wobblies*, doncs, *desordenant* l'espai públic a una plaça amb les seves demandes i proclames a ple pulmó. A l'altre cantó, un cor de nenes canten una cançó cristiana. Un policia que s'acosta a Joe Hill i l'increpa i ordena que pari, que molesta, que això no ho pot fer. Joe Hill li pregunta i es pregunta per què aquelles nenes sí que en poden fer, de xivarri. I el policia se'l treu de sobre dient que elles poden perquè estan cantant. Li acaben de donar una idea. Així, doncs, naixia el Joe Hill músic, un Joe Hill que va passar de fer *free speech battles* a recitar amb una guitarra a les mans: una manera potser més punyent, però, alhora i en aquella època, més acceptada per a reivindicar quelcom.

L'espai públic és un escenari en el qual tota criatura és actora i espectadora i on el que està permès i acceptat depèn de normatives, tradicions i context: condicions que busquen cert ordre. Ara bé, “seria naïf -comenta l'antropòleg José Mansilla- pensar que les distintes normatives que limiten i delimiten l'ús de l'espai públic responen a una demanda real del ciutadà o del veí”. De fet, aquestes intervencions a l'espai públic, sovint, més que respondre i donar solucions a queixes veïnals, sembla que afectin les mateixes residents d'un barri o zona; barris on, precisament, la vida als carrers es fa més necessària que en altres indrets, barris on les dimensions i tipus d'habitatges i la falta de comoditats domèstiques empenyen a, per exemple, palplantar al carrer algunes cadires plegables o, fins i tot, muntar una piscina inflable arrambada a la façana d'algun bloc de pisos. Ja és això: a qui molesta i què és el que ens molesta a l'espai públic, qui decideix què és acceptable, qui veu brutícia on altres veuen esbarjo: “Avui dia està tot molt més compartimentat perquè som, com a societat, cada cop més individualistes. I aquesta individualització ens està fent perdre el sentit de col·lectivitat i certes formes de practicar l'espai públic de manera informal que fins fa poc funcionaven. Ara tothom sembla tendir amb més facilitat a trucar a la Guàrdia Urbana que a cridar-te l'atenció”, apunta Mansilla.

DE L'ORDENANÇA DEL CIVISME AL PLA ENDREÇA

La gran aportació del sociòleg Erving Goffman en aquest àmbit fou la de l'anomenat interaccionisme simbòlic, el qual ens explica que les nostres conductes com a individus en les interaccions que tenim estan estretament compromeses i subjectes als ulls i per als ulls de l'altre, el que ens observa. En resum, en general i en l'espai públic això és extremament rellevant-, ens comportem com s'espera que ens comportem. La idea és no sortir-se de la ratlla, molestar el menys possible i, en la mesura que es pugui, passar desapercebut: el que fem, sigui com a individus o col·lectiu, ha de resultar familiar, ordenat, previsible, gens misteriós ni dissonant. A la mateixa pàgina de l'Ajuntament de Barcelona, si es busca la informació sobre el Pla Endreça (el conjunt de mesures sobre seguretat i urbanisme proposades per l'actual govern municipal del PSC), s'especifica explícitament que el seu objectiu principal és “posar ordre a l'espai públic” i, tal com apunta Mansilla, sembla que la compartimentació de l'espai, aquesta individualització de la ciutadania i el veïnat, afavoreix a posar i mantenir aquest “ordre”. Si ens hi fixem, el mateix web del Pla Endreça sembla ja una recreació d'aquesta compartimentació, amb els corresponents pictogrames que faciliten visualment i classifiquen els diferents tipus d'infracci-

ons o incidències que, en molts casos, incíviques o no, farien referència a activitats i pràctiques al carrer.

“Barcelona va ser una ciutat capdavantera en aplicar una ordenança municipal per reglar l'espai públic”, explica Mansilla. El paquet de mesures contingudes en l'ordenança per “fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic” (coneguda com a *ordenança del civisme*) que es va aprovar i començar a aplicar l'any 2005 tenia (i té) a la seva exposició de motius l'objectiu principal de “preservar l'espai públic com un espai de convivència i civisme”. Tan pionera va ser la capital catalana en la implantació d'aquestes polítiques que una recerca a Google sobre la reglamentació de l'espai públic a altres llocs ens pot fer arribar al web de la Diputació Provincial de Saragossa, on hi ha penjat un PDF exactament amb la mateixa ordenança, amb el mateix nombre de folis mateixos; de la que no s'han molestat ni tan sols en canviar el títol i, per tant, s'hi pot llegir l'absurd títol de “espacio público de Barcelona”. Això podria explicar el terreny tan abstracte en el que es construeixen totes aquestes regulacions.

“L'ordenança pretén ser una eina efectiva per fer front a les noves situacions i circumstàncies que puguin afectar la convivència o alterar-la i que, de la mateixa manera que a qualsevol altra ciutat europea, s'estan produint últimament a Barcelona, en un món cada vegada més globalitzat”. Aquestes línies, extretes de l'exposició de motius de la norma del 2005, deixen entreveure, d'alguna manera, el paper destacat que la mateixa ciutadania tindrà o haurà d'assumir per fer prevaler aquesta convivència, aquest ordre. Així, doncs, el text valida el reconeixement del dret a tothom a comportar-se lliurement als espais públics i “a ser respectats en aquesta llibertat; però, per altra banda, també a la necessitat que tots assumim determinats deures de convivència i de respecte de la llibertat”.

Després, justament a la pràctica, tot això se suposa que no només ho hem d'entendre sinó que, a més, ho hem d'entendre de la mateixa manera. Un dels comentaris a un post del 9 d'agost en el perfil d'Instagram de l'alcalde de Badalona, Xavier García Albiol -en el qual, amb un carrusel de fotos, s'esforçava a mostrar tot el que el consistori havia fet enretirar del carrer (de cadires i taules a una piscina inflable al barri de Sant Roc)- deia el següent: “Enhorabona! Pocs alcaldes s'atreveixen a fer complir les normes que els altres estem obligats a complir”. Les activitats que es fan a l'espai urbà poden ser individuals o grupals, estàtiques o nòmades, més o menys sorolloses; quan parlem d'ocupació de l'espai públic també parlem sovint d'objectes, mobles, que segons l'ordenança no seria legal posar: fa poc vàiem a la xarxa X la notícia d'una veïna del barri barceloní del Clot a qui la Guàrdia Urbana no només li havia retirat els testos amb plantes que tenia a peu de carrer des de feia anys sinó que, a més, li havia posat una multa de 750 euros. A la revista *Pikara Magazine*, el mes de juliol, apareixia un article de María Ángeles Fernández que reivindicava el “seure a la fresca” a partir de la iniciativa que dues artistes, Marta Morales i Àngel Baidés, havien dut a terme al poble extremeny de Bohonal de Ibor. “Seure al portal, a no fer res, és una pràctica de ruptura, un absurd que sorprèn s'hagi de reivindicar. S'ha d'estar sempre fent alguna cosa? No n'hi ha prou amb simplement estar?”, es preguntava l'autora.

Les ciutats pateixen un augment constant de la mercantilització de l'espai urbà i de l'oci. És clar que Bohonal de Ibor és un poble, i no té ni les mateixes necessitats ni els mateixos conflictes ni les mateixes demandes que una gran àrea urbana, on sembla que tota activitat que no sigui itinerant està subjecta a l'escrutini i a la valoració d'una sanció, i que seure a la fresca no vindria a ser el més adient si no es vol córrer el perill de ser sancionat. A la ciutat, aquest “simplement estar”, sembla molt més complicat. En canvi, tothom pot observar cada setmana, en segons quins barris, com altres activitats itinerants no pateixen gairebé cap mena de control: tours guiats, sigui a peu o en bicicleta, o *pub-crawls* (rutes per descobrir bars de nit), per exemple. Aleshores, està lligada aquesta mercantilització a l'estàtica de l'espai? Les terrasses de bars poden ser degudament reglamentades i, ►

► per tant, mitjançant el pagament d'una quota, es pot obtenir la legitimació de disposar d'un espai on ciutadania estàtica pot fer allò que molesta tant al veïnat: soroll. L'espai urbà és un espai que tendeix cada cop més a la compartimentació i a què cada pam de paviment sigui fiscalitzat i controlat.

EL VEÏNAT VIGILANT

La idea és facilitar la tasca. Però a qui i per qui? Si ens tornem a fixar en el web del Pla Endreça de Barcelona, veurem que s'anima el veïnat a denunciar una "conducta incívica". La ciutadania, desproveïda de la capacitat sancionadora que tindria un jutjat, però també un agent de la Guàrdia Urbana, no pot assenyalar "infraccions", però el que sí que pot fer és -i el matís és important- denunciar una "conducta incívica". I per facilitar encara més la tasca i la feina, de nou apareixen les distintes categories i els corresponents pictogrames. D'aquesta manera, a l'apartat "Avisa'ns d'una conducta incívica" podem trobar tot un seguit d'activitats o possibles causes de molèstia, com per exemple el soroll a les terrasses -o de l'origen que sigui- pintades ofensives, vandalisme, motos aparcades a la vorera, etcètera.

El que crida potser més l'atenció són les caselles que van un pèl més enllà i engresquen a qualsevol ciutadà a clicar un botó per avisar que s'està produint una venda de drogues o consum d'alcohol al carrer. Explica Marta Handenawer (nom artístic d'una veïna del barri barceloní de Sants) que un dia, amb altres persones, va voler representar una obra de teatre en una plaça, davant d'una biblioteca, que els van deixar les cadires: "Va ser a l'abril d'aquest mateix any, un diumenge; era una obra gens sorollosa, però va passar un veí i va dir que ja n'hi havia prou, que aquella plaça és una plaça molt sorollosa la resta de la setmana perquè sempre està plena de nens -hi ha una escola al costat- i que només faltava això en un diumenge. Havíem enganxat unes fitxes a la paret amb cinta de pintor i havíem dibuixat el terra amb guix, ja havia estat pensat així per després poder-ho netejar i, així i tot, vam ser acusats de vandalisme. Al cap d'una estona va venir la *urbana*. L'obra ja s'estava acabant, però ens van fer recollir les cadires i plegar".

L'experiència de Toni Junyent i Renata Gelosi és ben diferent. Elles dues munten des de fa mesos trobades urbanes en les quals es llegeix en veu alta poesia i altres escrits personals, en algun espai, sempre diferent i amb cap particularitat premeditada o estricta, si bé és cert que la primera que van convocar volien que fos simbòlicament davant d'una geladeria i que en les últimes s'han inclinat més per espais liminars: solars buits, intersticis i, en definitiva, llocs mig abandonats. Junyent explica que mai no han tingut problemes com el de Marta Handenawer i que, "en tot cas, la gent que s'ha apropiat a treure el cap perquè passava per allà més el cap ha estat més aviat amb actitud curiosa: volien saber què estava passant". Això resulta fonamental, especialment, si l'activitat que s'està duent a terme a l'espai públic és estàtica, perquè ofereix el temps i la possibilitat perquè algú es preguntí què està passant.

QUAN "ALTRES" HO FAN

Sembla bastant important entendre el que està succeint a l'espai públic en tot moment, que ens resulti com a mínim familiar, com una mena d'imperatiu cognitiu. En aquesta línia de pensament treballa el col·lectiu estatunidenc que retrata el documental *Hail Satan?* (Penny Lane, 2019). Explica com la comunitat Culte al Temple de Satanàs va promoure una sèrie d'intervencions a l'espai públic, amb les quals pretenien criticar

la societat hiperconservadora i catòlica en la qual viuen i han crescut, a partir de reproduir, d'alguna manera, les mateixes conductes, activitats i tradicions que aquesta han mantingut sempre, però amb una altra simbologia. Era fins i tot massa reconeixible tot el que feien, però amb una desacomplexada empremta *dark*, pròpia d'un grup adorador de Satanàs; això va fer treure de polleguera a molta gent, i la falta de mecanismes per assenyalar i considerar infracció allò que aquella gent (aquells *altres*), estava fent, només va provocar que el Culte al Temple de Satanàs fos cada cop més famós i anés creixent i tenint més adeptes. Fins i tot va arribar a sortir a la televisió de diversos estats dels EUA. Unes paraules que apareixen en el documental són extremadament clarividents. Qui es va considerar líder de la comunitat, Lucien Greaves, afirmava: "La veritat és que no cal que digui res, no cal que em defineixi, ni que defineixi què som i que pretenem amb tot això; ja ens ho diuen tot ells". En aquest cas, això els anava bé, perquè des de la paròdia i la representació i recreació de rituals satànics i la inauguració d'estàtues relacionades amb el Dimoni (tal com fan els grups cristians i d'altres religions) es va aconseguir un propòsit de magnitud mai imaginada.

El diari en línia *TotBadalona* va publicar recentment una foto que es notava que s'havia fet amb voluntària rapidesa i on es podia veure una taula gens atapeïda que semblava destinada a ser el centre d'alguna celebració a tocar de la platja, a la vora

del passeig marítim. En l'article que l'acompanyava s'hi deia: "El fenomen de les festes d'aniversari a les platges va en augment. Taules, on no falten els *ganxitos* i empanades argentines, omplen el Passeig Marítim. No hi ha setmana, en mesos càlids, sense festetes a la platja". Tot en si feia flaire de xenofòbia i racisme: s'entén què està passant, però no s'aprova de cap de les maneres. Alguns dels comentaris (i no són pocs) a X són un exemple que l'argument principal per queixar-se d'aquesta pràctica -més enllà de si es pot fer o no, de si aquesta ocupació és legal o no, si està patrocinada per algú- acaba sent el

pou negre de la visió cap a l'estrangeria i els seus costums. Una tria d'exemples: "Típic del tercer món, importem tercer món, tenim festes del tercer món"; "Personalment, no em sembla correcte que a l'espai públic cadascú faci el que vulgui, és obrir una porta que no interessa ningú", "Repugnant. Això és el resultat de la diversitat cultural, platges amb burkinis, festes d'aniversari reguetoneres i senyors de cultures llunyanes tocant-se la tita mirant noies locals", "Com més massificat i més divers culturalment més necessari és posar límits".

Aquest últim tuit ens dirigeix a això que, precisament, deia l'ordenança de civisme barcelonina del 2005: "Pretén ser una eina efectiva per fer front a les noves situacions i circumstàncies que puguin afectar la convivència o alterar-la i que, de la mateixa manera que a qualsevol altra ciutat europea, s'estan produint últimament a Barcelona, en un món cada vegada més globalitzat". Una rèplica al post de Garcia Albiol al qual fèiem referència va per aquí: "M'és igual gitano, moro, pakistanès o paio, hi ha unes normes de convivència que si tots complíssim estaríem molt millor". Totes aquestes respostes i comentaris de perfil marcadament classista i racista ens venen a suggerir, per dir-ho de manera fina, que convivim a l'espai urbà, l'espai públic, amb persones "que no s'integren", com els satànics. Són els *altres*, que han vingut amb les seves pròpies tradicions i costums; i són precisament quan aquestes pràctiques o "festetes" o reunions surten al carrer i es visibilitzen que apareix el conflicte. ●

EN LES CIUTATS, TOT EL QUE SIGUI PRESÈNCIA ESTÀTICA A L'ESPAI PÚBLIC, COM ASSEURE'S EN CADIRES AL PORTAL, POT SER SOTMÈS A ESCRUTINI I SANCIÓ

Malsos americans

LA RECOMANACIÓ DE **MAGDA GUAL GOMILA**

El darrer llibre Patrick Radden Keefe, *Caps de serp* (Periscopi, 2024) demostra com, a la societat nord-americana, les persones poden passar penúries sense que ningú en sigui realment conscient. En aquest cas, l'autor ens parla d'una àvia de mitjana edat que tenia un basar al barri xinès de Nova York i des d'allà controlava tot un negoci milionari de contraban de persones.

Personalment, aquesta societat sempre m'ha fet reflexionar: tantes persones, un territori tan extens, converteixen aquella terra en un camp que pugui sense mirar gaire qui tenim al costat. És un món ple de contrastos entre les famílies i persones molt poderoses, que tenen molts diners, i moltes d'altres que passen el dia a dia com poden. Pel que fa al segment adinerat, una novel·la clàssica que mostra com viu aquest estrat, portat a l'exageració, és *El gran Gatsby*, de Francis Scott Fitzgerald (reeditada per La Breu, el 2021), el retrat d'una elit que va de festa en festa i, des de les seves torres, prepara actes per recaptar diners pels més necessitats, però sense embrutar-se gaire les mans. Podem trobar diverses novel·les que parlen del món rural dels Estats Units com *La noia salvatge* de Delia Owens (Àtic dels llibres, 2019) que ens mostra una jove que veu com la seva família va desapareixent fins que es queda sola i s'ha de criar i guanyar-se la vida entre pantans. Tot això fa que quedi exclosa de la societat i hagi de deixar l'escola.

Una lectura que genera molta ràbia i impotència és *El subhastador*, de Joan Samson (Males herbes, 2022) en la qual una persona té tota la impunitat del món d'aprofitar-se dels més febles, de la ignorància de la gent i deixar les famílies al carrer.

Una altra lectura que ha deixat amb l'ai al cor és *Una educació* de Tara Westover (Mésllibres, 2018), el testimoni de la mateixa autora que ens parla de la seva experiència en una família de pares sanadors que viu al marge

d'una societat i que no creu en el sistema i directament no escolaritza els fills. I a *Relotge sense agulles*, de Carson McCullers (L'Altra editorial, 2022), s'evidenciaven les diferències de classe, racials i de tracte per part de la justícia al sud dels Estats Units.

Centrant-nos en la ciutat de Nova York i l'illa de Manhattan, hi ha diversos textos que donen per molt. Colson Whitehead té unes quantes novel·les que parlen de la vida al barri de Harlem: a *El ritme de Harlem* (Periscopi, 2023) ens parla de raça i poder. A *Creix un arbre a Brooklyn*, de Betty Smith (L'Altra editorial, 2018), i a *Brooklyn*, de Colm Tóibín (Amsterdam, 2017), hi trobem històries similars de persones i famílies que arriben a la ciutat buscant una vida millor, el famós somni americà, i que, en realitat, es traduirà amb una vida que pot arribar a ser molt dura. La més impactant d'aquest bloc novaiorquès és tal vegada la història que s'explica a *Unorthodox*, de Deborah Feldman (Columna 2020). L'autora, que ara viu a Berlín, relata la seva pròpia experiència quan va voler escapar del barri jueu de Williamsburg, a Brooklyn.

REPORTATGE
Caps de serp
Patrick Radden Keefe
Periscopi, 2024
512 pàgines

“La llibreria Saltamartí de Badalona fa vint anys que obre la persiana amb la mateixa il·lusió que el primer dia per recomanar llibres i poder tenir la satisfacció que les lectores ens diguin que els ha agradat la lectura recomanada”.

MALETES

TEXT: ENRIQUE TUDELA VÁZQUEZ

CARREGADES DE

IL·LUSTRACIÓ: MARIA CONILL

FAM I REPRESSIONÓ

En època franquista, gairebé 900.000 persones vingudes d'Andalusia es van establir a Catalunya. Era una migració que fugia de la pobresa, però també de la persecució política contra els sectors derrotats a la Guerra Civil i que, en bona part es va involucrar en la resistència contra el règim en la terra d'acollida

“**V**ino cargá desde Graná, de su cueva de Guadix ya no queda na'. Tanta hambre, guerra y lucha a sus espaldas, tanta libertá robáh en su miráh”. Amb aquestes paraules comença “María la Molinera”, una cançó que Queralt Lahoz dedica a la seva àvia, una dona granadina nascuda el 1917 i migrada al barri de les Oliveres de Santa Coloma de Gramenet a mitjan segle XX. La veu de l'artista colomenca evoca en aquest i altres temes apassionants com “*De la cueva a los olivos*”, inclosa en el seu àlbum *Pureza* (Say It Loud Records, 2021), el trajecte migratori que milers de famílies com la seva van emprendre amb destinació a Catalunya des de principis dels anys quaranta i durant gairebé tota la dictadura franquista. Andalusia va ser el territori que més persones va aportar a aquest contingent. Si el 1940 residien a Catalunya al voltant de 96.500 persones procedents d'Andalusia, majoritàriament d'Almeria -arribades juntament amb les migracions murcianes del període d'entreguerres-, el 1975, el nombre d'andaluses arribades a Catalunya era de gairebé un milió.

La història de María la Molinera també suggereix les raons que van portar moltes d'aquestes persones a posar rumb a destins més pròspers i industrialitzats. Sovint hem passat per alt les circumstàncies específiques que van motivar l'expulsió de tanta gent en un moment en què, contràriament al que suggereix el refrany popular, els gossos no es lligaven amb llonganisses en cap territori de l'Estat espanyol. La postguerra, fins ben entrada la dècada de 1950, van ser els anys de la fam i el pa negre. No obstant això, a l'hora d'intentar explicar aquest moviment de població, el més habitual és trobar expressions vagues que amaguen fenòmens molt complexos, com ara que era gent que “fugia de la misèria de la postguerra” o que “fugia del control dels *señoritos*”... Però què més sabem d'aquell món que van deixar enrere? Per què algunes persones van marxar i d'altres es van quedar? El repte encara és intentar entendre la complexitat i la gran varietat de raons que van portar tanta gent a abandonar els seus llocs de naixement per sempre per començar de nou en un altre indret.

FARTES D'AGUANTAR

Descriure les conseqüències de la guerra a Andalusia i en tants altres racons de l'Estat espanyol implica apropar-se a entendre la magnitud dels processos de desposseïment, precarietat i empobriment que van

acompanyar la derrota militar i política republicana que va culminar a la primavera de 1939. Els terribles cicles de fam de 1939-1942 i de 1946, que van devastar les províncies andaluses i extremenyas, o l'extrema violència exercida pel nou estat franquista sobre la pagesia -directament vinculada a la brutal repressió de l'extens fenomen guerriller que es va desenvolupar a les regions muntanyoses del sud de la Península fins al 1952- van provocar l'expulsió de moltes persones. Però hi va haver més motius.

“Precisament, si vaig venir a Barcelona va ser perquè una de les coses que no podia suportar era la discriminació que hi havia”. La veu de Salvador Peinado Rodríguez, fill

que van acompanyar la seva arribada a Barcelona.

De vegades s'ha explicat l'emigració andalusa, extremenya o murciana de principis de la postguerra amb un exili dels més pobres, però també s'ha de visibilitzar que va ser l'expulsió de les seves comunitats de les persones més combatives i desafectes al règim. Això és el que canta Queralt Lahoz en un altre fragment de “María la Molinera” quan afirma: “*el agua del cántaro no la quiero beber si viene de usted*”. Era una desafecció profunda davant d'una situació injusta i insuportable, una incapacitat per resignar-se a la derrota que va activar els projectes migratoris de milers de persones. Potser no és correcte dir que només va marxar gent d'esquer-

Entre 1952 i 1957, unes 17.000 persones van ser recloses al Palau de les Missions de Montjuïc, un “centre de classificació” per a gent sense sostre o desvagada. Moltes eren migrades i van acabar sent deportades als seus llocs d'origen

de l'últim alcalde republicà de la localitat granadina de Santa Fe, afusellat el 1936, recordava fa una dècada, des de casa seva a Sant Boi de Llobregat, els motius de la seva arribada a Barcelona amb 18 anys. Era la meitat de la dècada de 1950. Escoltem la veu d'aquest reconegut sindicalista tèxtil català en un fragment de l'exposició *Escola de Passats. Barcelona i l'imaginari polític radical*, que es pot visitar fins a finals de novembre a l'antiga seu de l'editorial Gustavo Gili, a la capital catalana, en el marc del festival Manifesta 15. En la mostra, juntament amb Peinado, destacades activistes veïnals nascudes a Andalusia com Maruja Ruiz i Custodia Romero, relaten part de les seves experiències familiars, marca- des per les dificultats i la precarietat

res, però està comprovat que la gent d'esquerres va ser la primera a emigrar en massa en multitud de pobles d'Andalusia i Extremadura.

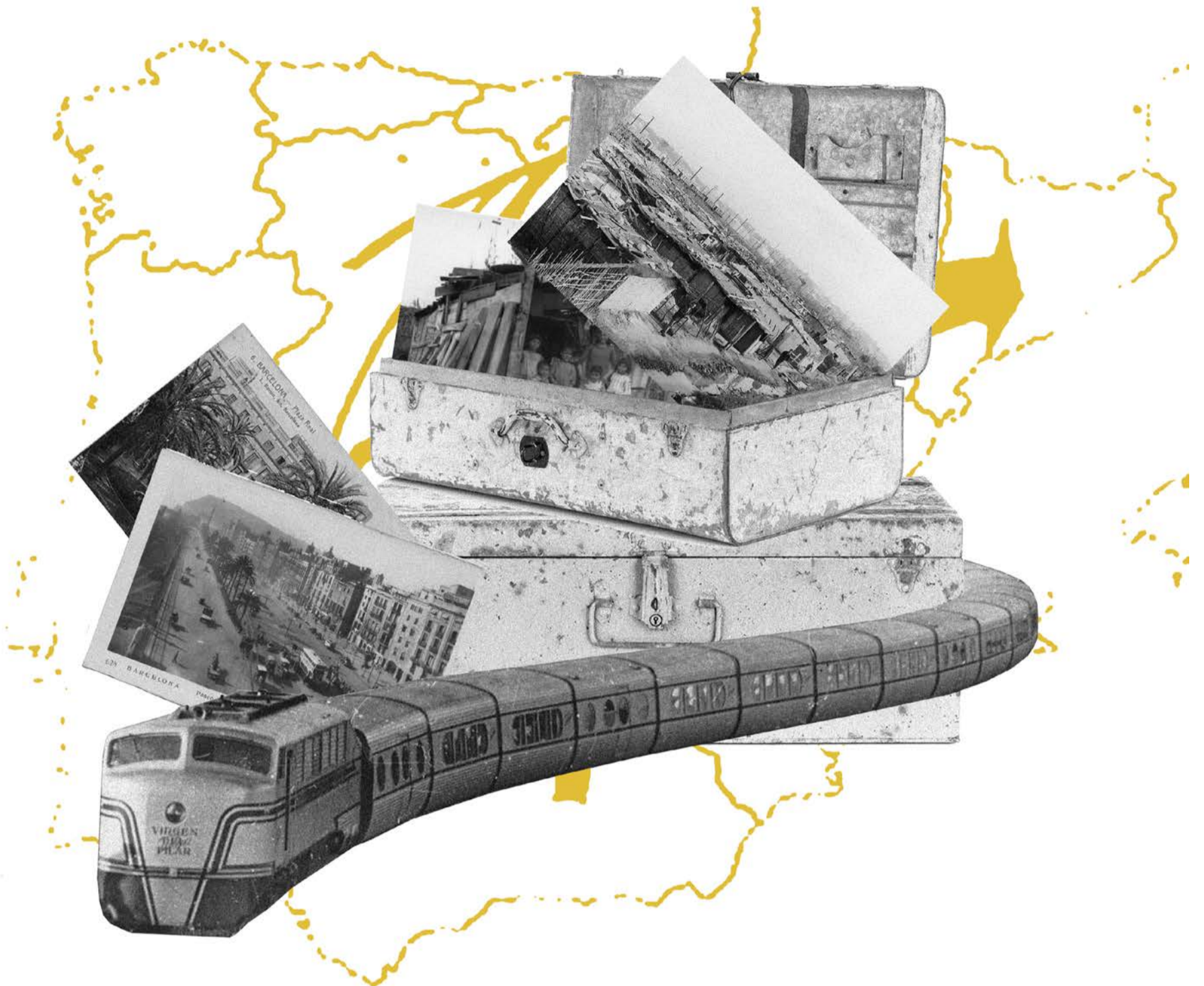
El fet que les biografies de la migració coincideixin tan sovint amb les de les persones que van patir de derrota a la guerra és un plantejament que fa temps que es dona per acceptada. El cineasta Josep Maria Forn va mostrar, en la seva imprescindible pel·lícula *La piel quemada* (1967), escenes ambientades precisament en la mateixa Guadix, com ara la recerca de feina a la plaça d'aquest poble granadí. Una escena que respon a diversos tòpics, però que podria haver ocorregut perfectament en altres poblacions del sud de la Península i que apel·la a la derrota total del sindicalisme agrari andalús

l'any 1939, la destrucció de la seva capacitat d'intervenir en la distribució de l'ocupació i les condicions laborals.

Altres seqüències de la mateixa pel·lícula mostren fragments de converses entre emigrants en el famós tren conegut com *El Sevillano*. En una d'aquestes escenes, un emigrant veterà explica a un jove que va lluitar en el bàndol republicà. Dècades més tard, aquesta lectura entre línies que reflecteix *La piel quemada*, que suggereix un rerefons polític en les migracions a Catalunya en època del franquisme, queda molt més emfasitzada en el recent llargmetratge de Marcel Barrena, *El 47* (2024). Al final d'aquesta pel·lícula, Manuel Vital, personatge real encarnat per Eduard Fernández, relata en una gravació com el seu pare va ser assassinat el 1936 a València d'Alcántara, el seu poble de Càceres, mentre al llarg de la cinta manifesta obertament les seves conviccions anticlericals i d'esquerres. Un amic recordava fa anys una anècdota del seu avi andalús, represaliat pel franquisme en la immediata postguerra migrat a la Barcelona dels anys quaranta, en la qual es mostrava fascinat per l'ambient d'aquella ciutat. L'home, per exemple, recordava com, quan els sacerdots pujaven als tramvies, ningú no els cedia el seient. Mai. En aquests petits gestos habitava una manera popular de manifestar rebel·lió i resistència, un codi compartit per locals i nouvinguts que no va passar desapercebut per les autoritats.

“QUE ES TANQUI LA IMMIGRACIÓ!” Aquest era el títol d'un article anònim publicat al *Diario de Barcelona* el 1949, que clamava: “Que es tanqui la immigració!”. En realitat, però, el control dels fluxos migratoris cap a Barcelona i la seva àrea metropolitana es remunta als primers anys de la Segona República. Les migracions meridionals van jugar un paper clau en la configuració de certs *pànics morals* entre les classes mitjana i alta de la Barcelona immediatament anterior al 1936. El fenomen de les refugiades de guerra, particularment el 1937 i 1938, va aprofundir aquesta inèrcia de rebuig a la població forana amb menys recursos. Una dècada després del final de la guerra, aparentment desterrat el perill de greus desordres socials, el principal argument en contra de l'arribada de més gent forana a Barcelona va anar lligat a la saturació del teixit urbà i a l'extensió del barraquisme. No obstant això, els grans temors de la burgesia no havien desaparegut del tot.

El boicot als tramvies que va tenir lloc a Barcelona entre febrer i març de 1951, així com la posterior

vaga general clandestina que va esclatar a la ciutat, seguida d'aturades i conflictes obrers a Sabadell, a Terrassa, a Manresa i a Badalona, van sacsejar el sistema imposat per la dictadura. L'historiador Bernat Muniesa va definir un cop la vaga de 1951 com "l'última batalla de la generació que va perdre la guerra". El seguiment massiu que va tenir la mobilització en aquell moment mostra una ciutat on els intercanvis i les relacions humanes encara eren molt importants i on la incorporació a la protesta d'aquelles capes de població que acabaven d'arribar es produïa de forma natural. A la

llum del que va passar en la dècada de 1930, no és improbable que la participació de gent de classe obrera vinguda de fora en les mobilitzacions fos considerable i que això contribuís a alertar les autoritats sobre la importància de controlar els fluxos migratoris.

A partir d'aquest moment, el propòsit d'elevat les fronteres interiors en resposta als problemes socials a què s'enfronta Barcelona, va trobar un major suport en un sector de l'opinió pública. Va ser aquest tipus d'actituds de rebuig el que va inspirar la política oficial en matèria de migracions. Felipe Acedo Colunga, gover-

nador civil de Barcelona (1951-60), va assumir la tasca de renovar l'aparell repressiu de la dictadura a Barcelona i va donar un nou impuls a les polítiques antimigratòries, multiplicant les detencions a les estacions de ferrocarril i al carrer. Aquest fenomen no era exclusiu de la capital catalana. A altres ciutats com Madrid o Sevilla també es van aplicar polítiques similars, arrestant persones que no tenien domicili o contracte de treball, amb el pretext de frenar els desplaçaments i reprimir la mendicitat. Entre 1952 i 1957, unes 17.000 persones van ser tancades al desaparegut Palau de les

Missions de Montjuïc, un "centre de classificació" per a gent sense sostre o desvagada. Moltes van acabar deportades als seus llocs d'origen. A menor escala, aquesta política repressiva va continuar per iniciativa de l'Ajuntament, en el cas de Barcelona, almenys fins al 1966. Per a aquelles persones que no van ser deportades ni van tornar a emigrar de forma clandestina, l'experiència comuna de barraques, el cohabitatge o el recurs de l'autoconstrucció, van ser part de les seves primeres passes a la terra d'acollida, on les seves vides s'acabarien entroncant profundament. ●

Èxit i fracàs, humilitat i democràcia

Acceptar i saber viure amb la imperfecció hauria de ser un valor necessari per construir una societat que aspiri a la dignitat humana, i no l'hem de confondre amb la submissió i el conformisme

TEXT: **ALFONS C. SALELLAS BOSCH**

DOCTOR EN FILOSOFIA PER LA UNIVERSIDADE FEDERAL DO RIO GRANDE DO SUL (UFRGS) DE PORTO ALEGRE

IL·LUSTRACIÓ: **BALANSI**

El tema del darrer llibre de Costica Bradatan, filòsof romanès establert als Estats Units, *In Praise of Failure: Four Lessons in Humility (Elogi del fracàs: quatre lliçons sobre la humilitat*, Harvard University Press, 2023) no és tant el fracàs en si com la humilitat que se'n pot desprendre. Bradatan se serveix d'entrada de la definició, bonica i penetrant, d'humilitat que va oferir Iris Murdoch -“un respecte altruista per la realitat”- per reafirmar durant tot el seu text que aquesta virtut, que normalment s'aprèn a base de caigudes, és condició necessària per a la comprensió d'allò que passa i d'allò que ens passa. Certament, la paraula *humilitat* no pot deixar de tenir connotacions morals, ni tindria per què renunciar a tenir-les, però més que una virtut en el sentit estricte del terme, la humilitat és una manera d'estar al món, una forma concreta de viure i participar de la condició humana. De nou, amb Murdoch, podríem dir que és “una de les virtuts més complexes i essencials”. Vladimir Jankélévitch va equiparar la humilitat a la veritat i André Comte-Sponville l'ha definit com “estimar la veritat més que a cadascú mateix”. L'humil no pot sentir-se posseïdor de la veritat, sinó que viu amb la comprensió que la veritat no la posseeix mai completament ningú.

En l'assaig de Costica Bradatan hi circulen personatges com Simone Weil, Mahatma Gandhi, Emil Cioran, George Orwell o Yukio Mishima, entre d'altres, i una de les seves tesis és que la pèrdua i el fracàs són experiències necessàries per curar-nos de

l'arrogància i l'egocentrisme, l'autoengany i, en general, la nostra precària adaptació a la realitat. Aquests apunts s'hi inspiren.

Algunes persones necessiten gastar una quantitat d'energia molt superior a la d'altres per dur el tipus de vida que es considera normal. Les coses no són igual de fàcils o de difícils per a tothom. Una de les diferències entre una persona acostumada a veure els seus esforços recompensats i una altra que no hi està acostumada, és que la primera serà molt més propensa a creure en el mite de la meritocràcia i la segona sabrà que la contingència -tota una sèrie de factors que se li escapen- ha condicionat, encara que no determinat, la seva vida des de principi i ho continuarà fent fins al final. Fer conscient aquesta sensació de buit i d'irrealitat és accedir a una comprensió del món i de la vida almenys diferent de la d'una altra, la història de la qual s'escriu com una concatenació d'esforç i realització constants, talment com si la vida fos una relació perfecta entre causa i efecte.

La falta de consistència de substantius com *èxit* i *fracàs*, dictats se-

gons els criteris normatius de la classe dominant a la societat en voga, hauria de ser un lloc comú. Però no ho és, almenys per una bona raó. Ningú viu absolutament sol i, com assenyala Bradatan, “per més lluny que fugim de la gent i ens embolclem en la nostra solitud, la societat sempre ens atrapa. No només perquè la solitud es defineix en relació amb els altres, sinó perquè estem obligats a utilitzar el llenguatge -un producte

eminentment social- per pensar o per parlar fins i tot amb nosaltres mateixos”. Però si, tal com resa el clàssic de Peter L. Berger i Thomas Luckmann, la realitat no deixa de ser una construcció social, no ens haurien de fer tanta por les filosofies suposadament nihilistes que sostenen la irrealitat de tot plegat, formes de veure el món que, ben mirat, potser tenen la virtut de

fer notar que, en cada moment, la realitat podria ser d'una altra manera, perquè no hi ha res sòlid que l'aguanti.

Sigui quina sigui la seva definició, l'èxit normalment implica una successió temporal d'estats o d'esdeveniments. “Progressem adequadament”, per fer servir una expressió

coneguda. Però quan falla alguna cosa, aquesta successió s'estroneja i provoca una sensació de buit. El desencís, la frustració, la sensació de fracàs és, segons Bradatan, tot el que sentim com a desconexió, com a pertorbació o angoixa al llarg de la nostra interacció estandarditzada amb el món, quan alguna cosa deixa d'existir, de funcionar o d'ocórrer de la manera que esperàvem -o hauríem d'esperar- segons els criteris i valors socials que ens han inculcat, i hem interioritzat. Aquest buit, però, pot despertar un altre tipus de coneixement i nous valors, una manera diferent de viure amb si mateix i de relacionar-se amb els altres.

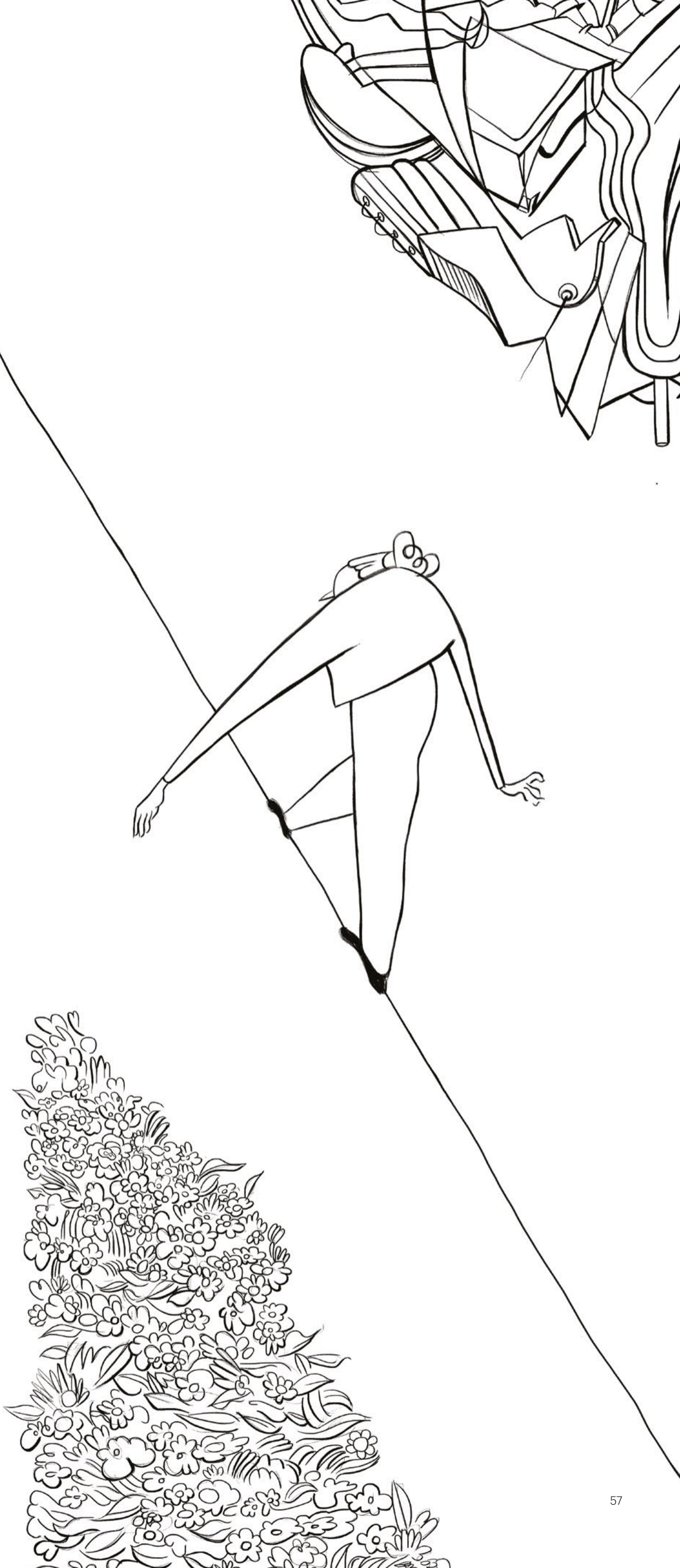
Bradatan sosté amb lucidesa que un sentit sòlid d'humilitat és un requisit necessari per a la democràcia. Una humilitat no només personal, sinó també col·lectiva, pública i interioritzada en el si de la societat; que no es contraposa a la confiança en les capacitats pròpies, que en coneix els valors, però que també, i sobretot, els límits propis i fins i tot, quan cal, és capaç de riure's de si mateixa. Una humilitat que, havent presenciada moltes situacions absurdes i après a conviure-hi, s'ha fet sàvia i pacient. “La democràcia -deia Albert Camus- és l'exercici social i polític de la modèstia”.

Viure democràticament significa entendre i acceptar que la imperfecció és inevitable, i d'això no fer-ne un drama. Vol dir enfrontar-se a la insatisfacció, que torna una vegada i una altra i, en general, no fer-se massa il·lusions sobre la societat. Només aquesta humilitat, que

‘Conformitat’, terme que no casualment ha quedat en desús, vol dir comprendre i saber viure d'acord amb la complexitat dels problemes del nostre entorn

Bradatan admet difícil, seria capaç de crear una autèntica democràcia. De fet, si la democràcia és tan complicada - una raresa històrica, no ho oblidem - és perquè és pràcticament impossible crear aquest tipus d'humilitat a gran escala. I, no obstant això, com ha escrit John Keane, la democràcia només pot prosperar per mitjà de la humilitat, que no s'ha de confondre amb la docilitat o la submissió: "La humilitat és una virtut democràtica essencial, l'antídot contra l'orgull arrogant; és la condició de ser conscient dels propis límits i dels límits aliens".

En comptes d'entossudir-nos a fer "un món millor", podríem començar invertint l'esforç a intentar fer del món un lloc menys horrible. La democràcia no pot fer grans promeses; el totalitarisme les fa totes. La democràcia aspira a una certa dosi de dignitat humana; el totalitarisme l'elimina. Segons Bradatan, si els desenganys polítics ens ensenyen alguna cosa, és que, per més lloables que siguin les nostres aspiracions i nobles els nostres somnis, hauríem d'estar disposats a conformar-nos amb menys. Conformitat, una paraula que no casualment ha quedat en desús, vol dir comprendre, fer-se càrrec i saber viure d'acord amb la complexitat que plantegen els problemes del nostre entorn concret, del món i de la vida en general. És justament aquell altruisme envers la realitat del qual parlava Murdoch. Confondre-la amb el conformisme o la claudicació és un error o una desviació que pot interessar a algú, però no necessàriament a nosaltres. ●

El finançament de màsters i recerca afecta la independència

Les que fa anys que estem en la lluita contra la precarització laboral a les facultats sempre hem sabut que la nostra lluita prenien tot el sentit si quedava absolutament lligada a la defensa de la universitat pública. Sabíem que la precarietat era part de l'aposta neoliberal que finalment s'ha imposat. Aquesta implicava inevitablement que l'empresa privada passés a ser un actor protagonista en òrgans universitaris, com els consells socials, en el finançament de la recerca, i també dels ensenyaments. I així ha sigut. Càtedres d'empresa, recerques i beques patrocinades per companyies privades (com Repsol, Endesa, Bayer o Telefónica) i per entitats financeres (com Santander o CaixaBank), són avui una realitat, i s'ha assumit que tot plegat forma part de l'ordre natural. L'aliança entre empresa i universitat ha deixat espai perquè l'administració pública pugui reduir la seva despesa, però ha fet que el que s'investiga i s'ensenyava no sempre sigui d'interès públic. "Públic" és gratuït i condicions laborals dignes, però també ha de ser garantia que el que fem revertirà en el benestar de la gent treballadora, en el seu sentit més ampli.

La ingerència de l'empresa ha anat acompanyada de la instauració d'un model universitari gerencial. En comptes de parlar de la passió per la lectura, el debat, la recerca i l'escriptura, avui es parla de crèdits, de competències, d'innovació, de transferència, de rànquings i d'*outputs* i *inputs*. Aquest vocabulari que

es normalitza -sense gaires veus crítiques- condiciona totes les formes de concebre i practicar l'ensenyança i la recerca. Així, la imposició de la universitat-empresa suposa tot un procés de desmobilització intel·lectual que genera una profunda desposseïció de referències culturals, polítiques i històriques i dona lloc a una ruptura amb el món que ens precedeix i a unes limitacions en la lectura i l'escriptura del present i del futur.

És així com l'estudiantat es converteix en mer client a qui es demana que pagui matrícules impròpies d'un servei públic, que es desenvolupa com a "capital humà" per entrar en un futur mercat de treball segmentat i precaritzat, i que, en acabar cada assignatura, comenti si el producte final ha estat del seu grat, però se'l deslegítima quan planteja protestes plenes de contingut. A la vegada, a bona part del professorat se li imposa la precarietat vital, mentre que, sota el paraigua de la "justa" meritocràcia -que "reté el millor talent"-, se'l sotmet a sistemes d'avaluació en què la quantitat ocupa la centralitat. S'imposa així una lògica d'acumulació de "papers", d'estades a l'estranger i d'altres mèrits que degraden el saber i el debat a favor de l'acumulació d'ítems en el currículum, cosa que indueix a la creació d'uns subjectes que han de ser bons empresaris de la seva vida acadèmica.

Per sort, enmig de tot plegat, encara hi ha algunes aules on es vibra pels debats que s'obren, treballadores que no callen enfront de la precarització, professorat que encara

creu en la importància de la lectura i de l'anàlisi, estudiants que clamen perquè es trenquin relacions amb empreses responsables del genocidi palestí i creix el nombre de recerques amb perspectiva feminista, ecologista i descolonial. Són resistències que necessiten trobar el seu comú denominador, que no és més que la defensa i l'apropiació d'allò que és nostre, d'allò que és "públic". I això requereix la internalització de l'externalitzat, de la fi de la ingerència de les empreses a la universitat i de la fi del model gerencial que se'ns ha imposat. ●

CLARA CAMPS CALVET
PROFESSORA DE SOCIOLOGIA
DE LA UB I LA UDG

REAPROPRIAR-NOS DEL
QUE ÉS NOSTRE

Quines per part d'empreses privades presència universitària?

OBRIR ELS CAMPUS A LES 'ALTRES ECONOMIES'

“**F**ora les empreses de la universitat!” és un lema clàssic del moviment estudiantil que qüestiona el fet que hi hagi grups privats que es vinculen a les universitats públiques per obtenir beneficis que no es consideren legítims. Una multinacional és una empresa, però també ho és una cooperativa local. El quid de la qüestió és el comportament de determinades empreses que fomenten una societat extractivista, patriarcal, que busca la maximització de beneficis sense preocupar-se de les necessitats de les vides... Però hi ha altres maneres de fer empresa, representen quasi un 6% de la nostra economia i caldria promoure-les per a defensar una economia justa i sostenible.

Milton Friedman va escriure que “la responsabilitat social de l’empresa es xifra en l’augment dels seus beneficis”. Friedman defensava una empresa que maximitza els beneficis, mentre que la millora de la justícia social o la cura del medi ambient quedarien relegades a la iniciativa privada i a la caritat. Aquesta idea d’empresa és la que s’ha imposat a la nostra societat i també a l’ensenyament universitari. Per això apareixen, amb moltes raons, veus crítiques contra la presència de la iniciativa privada a les aules. Però caldria defensar les que no responen a aquest model, sinó que tenen altres finalitats i, fins i tot, el qüestionen.

La universitat hauria d’ensenyar i estudiar aquestes altres formes empresarials: cooperatives, societats laborals, mutualitats, tercer sector

social, empreses d’inserció, centres especials de treball i economies comunitàries. Són formes que promouen la participació de les persones treballadores en la presa de decisions de les organitzacions, creen llocs de treball per a persones excloses, defensen la justícia social o promouen pràctiques de sostenibilitat ambiental. En els darrers anys s’han creat diversos màsters i postgraus que donen a conèixer aquests models empresarials.

També cal analitzar com les universitats tenen comportaments empresarials qüestionables en la seva mateixa gestió i valorar el seu paper com a agents de contractació pública de béns i serveis. L’any 2022, el pressupost de compra de béns corrents i serveis de les universitats públiques catalanes va ser d’uns 240 milions d’euros. D’aquests diners, quina part va a l’economia social? Quins s’inverteixen seguint criteris de sostenibilitat? Existeixen ja algunes iniciatives positives, com la reserva d’alguns contractes públics a entitats d’economia social o el compromís d’implementar una política de *compra verda*.

Les universitats tenen una responsabilitat en el que ensenyen, en què investiguen, però també en com s’organitzen, com contracten, com compren... Cal una reflexió profunda sobre quin tipus d’empresa i d’economia vol promoure la universitat. Hi ha iniciatives esperançadores, però tenim molta feina a fer fins a aconseguir que contribueixi a canviar el model dominant d’empresa. ●

PAULA VECIANA BOTET

PROFESSORA ASSOCIADA DEL
DEPARTAMENT D’ECONOMIA APLICADA
DE LA UAB

JORDI MIR GARCIA

PROFESSOR ASSOCIAT DEL
DEPARTAMENT D’HUMANITATS
DE LA UPF

EL RELAT DE **JUAN MIGUEL PALOMAR MARTÍNEZ**
 ILLUSTRACIÓ: **IRENE PÉREZ**

Tàrrega, 24

alce quan no ha eixit el sol. Adormit amb el son ben apegat. Es desplega a casa en silenci quan tots dormen. Vestir-se de pressa, calçat per afaitar-se mentre es fa a la idea que està despert.

Entra a les sis del matí. Circula amb el fred clavat als peus. La ciutat desapareguda, només l'home del barret que passa caminant a la mateixa hora. S'encamina des de la Mitja lluna cap a la carretera de l'Alcora. Entre a les rotondes, deixa la presó a la dreta. Una nova rotonda per enfilarse entre companys. De nou gira per topar Panorama. Creua el pantà que gela el cos. De costat Ferraes per aparcar després de saludar al de seguretat que només vol acabar.

Fitxa. Es canvia el pantaló i la jaqueta blava en uns vestidors muts. No es lleva el pijama de sota l'equipatge laboral, només preparat per la primavera d'El Corte Inglés.

Un bon dia fred per incorporar-se a la feina, classificador. El company li dona el relleu per on passen taulells sense fre. Dalt d'una tarima amb un fluorescent les peces es marquen en un costat si tenen defectes o es llacen al fem amb dues ratlles al centre. Passen centenars de taulells davant els seus ulls vigilants fins a les dues hores, que el relleven. L'encarregat li pregunta com va tot. A la marxeta i avant.

Ara revisa els classificadors i lleva els palets que la màquina ha apilat sense descuidar la cola i el cartó. L'esquena ajupida per a arreplegar caixes que ha tirat la grua. Un palet amb dos precintes que embossa cremant el plàstic.

Torna a la classificadora mentre esmorza dempeus. No es mou. Demana al company que continue per a pixar i prendre's un café.

El seu company li recorda que falta una hora per a acabar. Repeteix en la paletitzadora.

Diu adeu. Sense dutxa, engega el cotxe per a baixar entre rotondes.

Derrotat, toca al primer primera.

*

Apaga el despertador. Es desplaça amb el café a la mà mentre es fa una cua. Agarra la bossa per a tot el matí amb la bata sota l'anorac.

Baixa a soles del tercer segona.

Hui toquen els vidres del menjador, uns grans finestrals amunt i avant. Trau la pols, agrana i frega. Llavadora en marxa per a estendre la roba al terrat. Al carrer pren un café i fuma una cigarreta, recreant-se al sol. Corre al súper omplint el carro de pa, arròs i ous.

Dina amb les notícies dels palestins assassinats a Gaza. Fuma la cigarreta pel carrer fins a arribar a l'escola. Pren el café amb les companyes a un portal del davant. Ja és de nit quan comencen a agranar les classes. Hui li toca fregar totes les escales. Fa uns dies que es queixa de dolor al canell. Hui es fa insuportable. A l'eixida hui toca una cervesa amb les companyes al Gargallo.

Als carrers la humitat cala en els ossos, mentre arrossega els peus per una ciutat que seu a taula. No té ganes. Prepara el sopar, bajoques i pernil.

Bona nit, família.

*

Al quart se senten crits. Mouen els mobles. És un matrimoni amb una filla. A l'escala, és una família amable, inclús simpàtica.

Ella va a comprar amb la filla. Sempre porta uns grans cabassos amb verdura i fruita. Ha arribat tard, el menjar no està preparat. El marit l'escriu perquè té gana, no hi ha res al frigorífic. Ella li respon que no arriba a tot, s'escolta pel pati. No sé què li diu ell quan eleva la veu.

Ell no treballa, rep una ajuda després d'esgotar l'atur. Va estar a l'obra. Va ser la maleïda crisi, que el va tirar fora. Es guanyava molt bé la vida, 3.000 al mes. Moltes hores, però donava per a beure, putes i joc. Ara, misèria.

En uns mesos no s'escolta res. Calma.

Sempre a la mateixa hora. La dona amb el taca-taca, l'home amb la gorra caminant xino-xano. Veïns del tercer. L'home va ser conserge a l'Institut Tàrrega, jubilat, porta una vida monòtona amb la dona que no està bé. Sempre havia treballat al magatzem, matinant per a escollir taronges en una nau. Les mans artrítiques, i no precisament per la velleïsa, van criar dos fills; ara només agarren el carret.

En l'escala els he vist poc. Han vingut fa uns mesos a viure al segon. Tenen dos fills menuts. A ell el sent de bon matí baixar les escales per anar a treballar. No sé a on. Ella cuida els xiquets i fa la feina de la llar. A voltes, en cap de setmana, s'escolta molt de xivarri. Deuen ajuntar-se amb amics per a celebrar les seues festes elevant el to de veu.

*

Sempre he viscut en aquest edifici. De menut jugava al parc de Sant Pasqual i de jove anava als pubs de moda. Alguns veïns han faltat, altres han decidit viure a Tàrrega, 24. ●

GLÒRIA RUBIO CASAS**LALI DAVÍ BORRELL**

COORDINADORES DE LA DINAMO, FUNDACIÓ PER A L'HABITATGE COOPERATIU EN CESSIÓ D'ÚS

Desmercantilitzar el sòl amb més habitatge cooperatiu

Que la situació de manca d'accés a l'habitatge és insostenible, fa temps que ho sabem. La pregunta és si som capaces de construir alternatives fora de la lògica especulativa del capitalisme. No només construir-les, sinó consolidar-les i estendre-les per tot el territori.

L'habitatge cooperatiu en cessió d'ús es reivindica en el marc de la lluita pel dret a l'habitatge com una via d'accés a aquest, basada en la propietat col·lectiva i sense ànim de lucre, per proveir habitatge digne i a un preu assequible per a les sòcies que integrin una cooperativa. Els projectes es fonamenten en l'autogestió. Són les sòcies les que lideraran el procés posant per davant les necessitats de les persones a l'hora de definir, proveir i gestionar els habitatges. Així mateix, amb la voluntat de posar la vida al centre, els projectes

generen xarxes de solidaritat i suport mutu amb l'objectiu d'aconseguir la sostenibilitat econòmica, ambiental i social dels projectes mateixos i del seu entorn.

Des de les primeres experiències, Cal Cases (2010) (en l'àmbit rural) o La Borda (2015) i Princesa (2015) en l'entorn urbà, el sector ha evolucionat molt i s'ha articulat en la sectorial d'Habitatge Cooperatiu de la Xarxa d'Economia Solidària (XES). Actualment, hi ha al voltant d'una seixantena de projectes en fase de promoció o ja amb convivència, i això suposa més d'un miler d'habitatges cooperatius. A Catalunya hi ha mil habitatges en cessió d'ús promoguts i gestionats per cooperatives, exclosos del mercat capitalista. Però en necessitem més, molts més.

Hem de trobar els mecanismes necessaris que assegurin la replicabilitat del cooperativisme d'habitatge

arreu del territori i que en permetin l'accés a les classes populars. En aquest sentit, des de La Dinamo, en col·laboració amb Coop57, fa temps que reflexionem sobre les estructures imprescindibles per impulsar i consolidar l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús.

Els darrers anys, s'han explorat diverses experiències, com La Morada, La Titaranya, Can Bofill o La Diversa, algunes d'elles en el marc de la línia de sòl comunitari impulsat per Coop57. Totes elles han permès guanyar terreny a l'especulació. Però cal anar més enllà. Conjuntament amb altres cooperatives promotores d'habitatge. Estem dissenyant com hauria de ser aquesta eina de governança col·lectiva, que pren de referència les Community Land Trust (CLT), i que hauria de néixer amb un doble objectiu. Per una banda, adquirir sòl i custodiar-lo a llarg termini per

evitar-ne futures mercantilitzacions. I per l'altra, accedir a finançament i generar acumulació de recursos, de manera que els projectes i el cooperativisme d'habitatge en cessió d'ús s'enforteixin patrimonialment.

Aquests dos objectius haurien de permetre impulsar i consolidar el model cooperatiu d'accés a l'habitatge a l'escala i el ritme que necessitem. A diferència d'altres referents europeus, el mecanisme que proposem ha de ser una eina on el teixit social i la comunitat tingui un pes important, posant en relleu la importància de l'arrelament al territori.

Volem avançar en la desmercantilització com a estratègia de cooperativització de la propietat del sòl, perquè sabem que és l'única manera de plantejar propostes transformadores, basades en processos col·lectius arrelats als territoris, i en el marc de l'economia social i solidària. ●

L'ESPINA

HELENA ANILLO**DANIEL PATIÑO**

Una exposició col·lectiva
amb Agitació Diska, DU-DA,
La Creatura, LAC – Laboratori
d'Art Comunitari, Sindillar,
Sitesize i TiritiTrans Trans Trans

mòni
ca

Del 2 d'octubre de 2024
Al 12 de gener de 2025

després del

RAMBLA

REHABITAR LES ESQUERDES DES DE L'ACCIÓ COL·LECTIVA

ACTIVITATS DE L'EXPOSICIÓ

11/10, 18 h

Intel·ligències ancestrals,
amb Tajëew Díaz Robles, Domingo Hernández
Ixcoy i Abadio Green, Festival IndiFest.

17/10, 17 h

Artivisme tèxtil, Sindillar/Sindihogar.

18/10, 19 h

Il silenzio ondulato, amb Sidera
Saxophone Quartet, Festival Mixtur.

25/10, 16 h a 20 h

De l'apotecari a l'art: personalitza
i reutilitza residus de medicaments.
Taller Junk Journey, Agitació Diska.

30/10, 18:30 h

Presentació de la publicació
*La cultura no es una autopista,
los museos podrían ser jardines*,
amb Giuliana Racco i Lucía Egaña.

8/11, 17 h i 19 h

El candidato (o candidata),
amb Marc Villanueva Mir i Gerard
Valverde Ros, Festival IF Barcelona.

9/11, 11:30 h a 19 h

Tagging Day. Jornada de catalogació
col·lectiva de fanzins, La Fanzinoteca.

Del 12/11 al 16/11, 11 h a 20 h

Live coding, amb TOPLAP Barcelona,
cicle Difraccions. Programa al voltant del
live coding: taules rodones, xerrades, concerts
i experimentació col·lectiva amb el node
local de la comunitat internacional TOPLAP.

20/11 i 27/11, 18 h

Taller d'HIDROcústòdia territorial,
Sitesize.

29/11, 18 h

3a Evocació urgent / activar –
desactivar, grup de recerca Cosmografies.

29/11 i 13/12, 18 h

Fica't al llit amb una puta,
TiritiTrans Trans Trans.

4/12, 17 h

Laboratori d'Economies Mutants:
Speed dating de projectes, La Creatura.

14/12, 11:30 h a 14:30 h

Minca, taller d'elaboració remix d'una
publicació col·lectiva, La Fanzinoteca.

9 i 10/01/25, 18 h

El teu cos, l'ofrena, una conversa
amb Sarafina Landis, DU-DA.

11/01/25, 18:30 h

De la planta, la festa, DU-DA.

ESPAI SUB ROSA

Un espai dialèctic dissenyat per explorar
debats controvertits de manera anònima
i confidencial.

9/10, 18 h

Ocupació (vivenda, espai públic,
turisme)

6/11, 18 h

Tecnodesobediència

21/11, 18 h

Marges (treball, migració,
governança)

12/12, 18 h

Renda bàsica universal

Més informació a santamonica.cat

Entrada gratuïta

La Rambla 7, 08002 Barcelona

s
anta

Generalitat
de Catalunya

SOTA FOCUS

4-15

L'emancipació forçada de les menors que migren a soles.

Milers d'adolescents d'entre 14 i 18 anys han de lluitar per ser autònomes enmig d'un sistema d'acollida que les tracta com a migrants a controlar abans que menors a protegir.

L'aplicació arbitrària de les proves de verificació d'edat.

SOBIRANIES

16-21

La Viral: art i ciència per repensar radicalment els territoris.

22-23

Combustibles solars.

24-25

Acció reparadora contra l'obsolescència del planeta.

26-27

Apps per lligar: Amor SL o l'addicció al 'matx.'

28-29

Eduardo 'Mono' González: "Els nostres murals eren com titulars de premsa popular".

30

Pluja i sol, festa del caragol.

LA CENTRAL

32-33

Pesca tradicional a l'Alt Empordà.

INTERNACIONAL

34-37

La mà d'obra migrada marca el rumb polític a Monfalcone.

38-39

L'esquerra alemanya, en el laberint sionista.

L'ENTREVISTA

40-45

Ruth Wilson Gilmore: "Millorar les condicions a les presons tan sols perpetua el sistema de càstig".

IDEARI

46-51

Ordre i control, docilitats i dissidències a l'espai públic.

52

Narratives dels malsos americans.

53-55

Migració andalusa a Catalunya: maletes carregades de misèria i repressió.

56-57

Èxit i fracàs, humilitat i democràcia.

58-59

A debat: El finançament de màsters i recerques d'empreses privades afecta la independència universitària?

60-61

Relat: Tàrrega, 24.

SOM COOPERATIVA

62

Desmercantilitzar el sòl amb més habitatge cooperatiu.